

Økonomiske analyser

Nr. 9 — 1986

**Konjunkturtendensene
for Norge**

**Inntektsutviklingen for
lønnstakere i industrien**

Bruttobeskatning

Statistisk Sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1 — Tlf. (02) 41 38 20

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk Sentralbyrå og kommer normalt med 10 nummer i året. Første nummer i året vil inneholde Økonomisk utsyn over året som gikk. Publikasjonen vil ellers inneholde konjunkturten- densene og aktuelle konjunkturtall for norsk og internasjonal økonomi. Kvartalsvise og årlige nasjonalregnskapstall vil bli publisert og kommentert etter hvert som de foreligger. Publikasjonen vil også bringe kortere artikler med samfunnsøkonomisk innhold og oversikter over publikasjoner fra forskningsvirksomheten i Statistisk Sentralbyrå.

Statistisk Sentralbyrå ønsker videst mulig spredning av data og analyser som offentliggjøres i Økonomiske analyser. Gjengivelse er tillatt uten restriks- joner. Av hensyn til leserne ber imidlertid Statistisk Sentralbyrå om at kilde blir oppgitt – publikasjonsserie og årgang/nummer – og at forfat- terens navn framgår der det er aktuelt. Synspunkter i artikler med navngitt forfatter kan ikke uten videre tas som uttrykk for Statistisk Sentralbyrås oppfatning.

Redaksjon: Olav Bjerkholt, Ådne Cappelen, Per Richard Johansen, Olav Ljones, Svein Longva, Lorents Lorentsen.

Redaksjonssekretærer: Kirsten Hansen (artikkelstoff), Lisbeth Lerskau Hansen (konjunkturoversikter mv.).

Forsknings- avdelingen

ble opprettet i 1953 og er i dag organisert i fire enheter:

- o Seksjon for nasjonalregnskap
- o Økonomisk analysegruppe
- o Sosiodemografisk seksjon
- o Seksjon for ressurs- og miljøanalyse.

Statistisk Sentralbyrå har lange tradisjoner som forskningsinstitusjon, og forsknings- og analysevirksomheten har etter hvert fått et betydelig omfang. Virksomheten omfatter blant annet:

- o Nasjonalregnskap
- o Samfunnsøkonomi, makroøkonomiske modeller, konjunkturanalyse, skatteforskning, kryssløpsanalyse og økonomiske studier
- o Befolkningsutvikling, fruktbarhetsstudier, arbeidsmarked og utdanning
- o Naturressurser, energianalyse, arealregnskap, miljøøkonomi, miljø og levekår
- o Petroleumsøkonomi
- o Regional analyse

Økonomiske analyser

Nr. 9 — 1986

INNHold

Side

KONJUNKTURTEDENSENE FOR NORGE

Sammendrag og perspektiver	3
Vekstutsikter gjennom 1987	10
Produksjon	16
Arbeidsmarked	19
Priser og lønninger	25
Privat konsum	28
Investeringer	32
Utenriksøkonomi	33
VEDLEGG: UTSIKTENE FOR OLJEVIRKSOMHETEN	40
ØKONOMISK-POLITISK KALENDER	46
INNTEKTSUTVIKLINGEN FOR LØNSMOTTAKERE I INDUSTRIEN, 1970-1985 Av Charlotte Koren og Nils Martin Stølen	50
PERSONBESKATNINGEN - ER BRUTTOSKATT LØSNINGEN? Av Inger Gabrielsen	56
TABELL- OG DIAGRAMVEDLEGG	65

Statistisk Sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1 – Tlf. (02) 41 38 20

KONJUNKURTENDENSENE

Arbeidet med Konjunkturtendensene utføres ved Økonomisk analysegruppe i Statistisk Sentralbyrås Forskningsavdeling. Forespørsler om konjunkturutviklingen i utlandet kan rettes til Kjell Wettergreen og om utviklingen i Norge til Per Richard Johansen eller Hilde Olsen.

Arbeidet med denne rapporten ble avsluttet onsdag 19. november.

Oversikt over publiseringstidspunkter

Konjunkturtendensene	Utlandet	Norge
- forrige publisering	ØA nr. 8 - 1986 (september)	ØA nr. 7 - 1986 (august)
- neste publisering	ØA nr. 10 - 1986 (desember)	ØA nr. 1 - 1987 (januar)

KONJUNKURTENDENSENE I NORGE

SAMMENFATNINGER OG PERSPEKTIVER

Nye kvartalsvise nasjonalregnskapstall for 2. kvartal og anslag delvis basert på framskrivinger for 3. kvartal som publiseres i denne utgaven av Økonomiske analyser, befester inntrykket av at norsk økonomi passerte en konjunkturtopp i løpet av første halvår i år slik det ble påpekt i Konjunkturtendensene i august i Økonomiske analyser nr. 7, 1986. Det er grunn til å anta at veksten i norsk økonomi framover vil bli betydelig svakere enn det den har vært i de foregående tre årene. Det er innenlandsk etterspørsel som gir reduserte vekstimpulser; først og fremst en kraftig avmatning og mulig nedgang i privat konsum, men også investeringsoppsvinget viser nå tegn til å flate ut. Arbeidsmarkedet vil trolig likevel fortsatt holde seg stramt, bl.a. som følge av arbeidstidsforkortelsen fra 1. januar 1987. Prisveksten regnet i forhold til samme periode året før vil forbli høy fram til neste sommer.

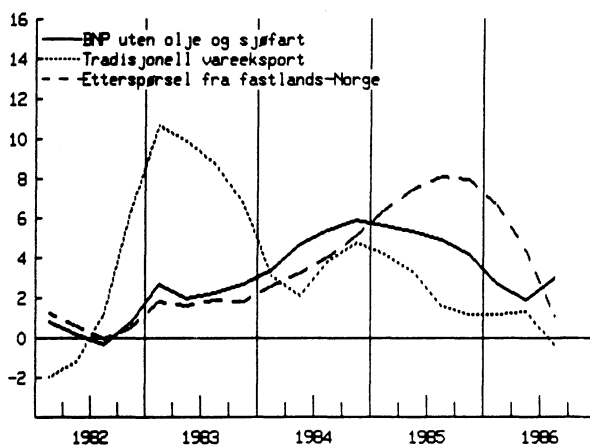
I løpet av sommeren og høsten i år har

veksten i den innenlandske etterspørselen stoppet. Dette skyldes særlig nedgang i nivået i privat konsum og i noe mindre grad også i industriinvesteringene, men i tillegg synes investeringsveksten i tjenesteytende næringer å ha avtatt. I 1987 er det dessuten ventet lavere oljeinvesteringer. Det er foreløpig ingen klare tegn til en eksportoppgang som kan erstatte svekkelsen av innenlandske etterspørselskomponenter.

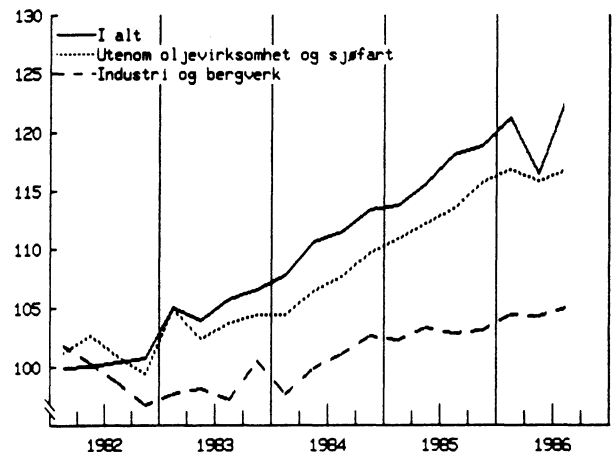
Ifølge foreløpige anslag, tildels basert på framskrivinger av korttidsstatistikken, tok den underliggende veksttakten for produksjonen for fastlands-Norge seg svakt opp fra 2. til 3. kvartal, men det skyldes antakelig virkningene av arbeidskonfliktene i april. Anslagene innebærer trolig at produksjonsveksten gjennom sommerhalvåret i år lå på drøyt 2 prosent, noe som var mer enn en halvering fra veksttakten gjennom det foregående året.

Selv om 1986, for industrien sett under ett, produksjonsmessig tegner til ikke å bli et vesentlig dårligere år enn 1985, forventes

UNDERLIGGENDE TENDENS
(Vekst fra foregående kvartal i glattet, sesongjustert serie, omregnet til årlig rate.)

BRUTTONASJONALPRODUKT
1980=100. Sesongjustert.

det en avdemping av aktiviteten utover i 1987. Veksten i næringer utenom industrien later ikke til å være sterk nok til å erstatte dette. Veksten i bygge- og anleggssektoren er fortsatt svært høy, men utviklingen utover neste år vil bli vesentlig svakere etter hvert som virkningene av investeringsoppsvinget ebber ut. Oppgangen i de tjenesteytende næringene ser også ut til å ha stoppet, men tallgrunnlaget er her svært usikkert.

Etter alt å dømme vil norsk økonomi, i hvert fall i første halvdel av 1987, bli preget av et fortsatt stramt arbeidsmarked og et sterkt pris- og kostnadspress. Den vedtatte arbeidstidsforkortelsen fra 1. januar 1987 vil innebære at det i næringer som berøres sterkt, oppstår behov for flere sysselsatte. I første omgang vil derfor det stramme arbeidsmarkedet vedvare, og den lavere aktiviteten vil neppe umiddelbart kunne avhjelpe situasjonen i sektorer hvor produksjonen er begrenset av mangel på arbeidskraft. Det økte pris- og kostnadspresset tilsier at norske produsenters konkurranseproblemer vil øke både på hjemme- og eksportmarkedene og dette vil bidra til en ytterligere svekkelse av produksjonsveksten.

Tradisjonell eksport

Nedgangen i verdien av tradisjonell vareeksport som gjorde seg gjeldende gjennom siste del av 1985 og fram til 2. kvartal i år, later nå til å ha stanset opp. Mens eksportverdien i det siste har vist klare tegn til ny vekst, har volumutviklingen foreløpig vært langt svakere; et oppsving i eksportvolumet fra 2. til 3. kvartal var ikke sterkt nok til å trekke opp den beregnede underliggende veksttaktan. Virkningen av devalueringen synes altså å ha fått et visst gjennomslag i verditallene utover høsten, men det er fortsatt uklart

UTVIKLINGEN I KONJUNKTURFØLSOMME BNP-KOMPONENTER

Underliggende veksttakt fra foregående kvartal, omregnet til årlig rate 1).

	85.3	85.4	86.1	86.2	86.3a)

Etterspørsel					
fra fastlands-					
Norge 2) ..	8	8	7	4	1
- pr. konsum	9	8	5	2	-1
- bto.invest.	12	15	16	14	7
Trad. vare-					
eksport ...	2	1	1	1	0
Trad. vare-					
import	17	19	16	12	6

BNP for fast-					
lands-Norge3)	5	4	3	2	3

1) Basert på glattet sesongjustert serie.

2) Omfatter ikke investeringer i oljevirkosomhet og sjøfart og lagerendringer.

3) Omfatter ikke produksjon i oljevirkosomhet og utenriks sjøfart.

4) Anslag.

hvordan dette har fordelt seg på økt pris og volum. Utviklingen kan tyde på at eksportørene hittil i liten grad har vært i stand til å utnytte muligheten til å bedre de relative prisene og dermed øke sine markedsandeler. Det er således bare ventet en svært moderat økning i volumet av tradisjonell vareeksport fra 1985 til 1986.

Økt eksportvolum for olje og gass

Eksportvolumet av olje og gass er ventet å øke med 4 1/2 prosent fra 1985 til 1986. Dette tallet er påvirket av streiken i april og avtalen med OPEC om eksportreduksjoner i

UTVIKLINGEN I BRUTTOPRODUKTET I NOEN VIKTIGE NÆRINGER

Underliggende veksttakt fra foregående kvartal, omregnet til årlig rate 1)

85.3 85.4 86.1 86.2 86.3a)

Industri og bergverk ...	1	2	2	2	1
Bygge- og anleggsvirks.	6	6	5	3	7
Privat tj.-yting	5	4	2	1	3

1) Basert på glattet sesongjustert serie.
a) Anslag

høst. Eksportverdien har derimot sunket kraftig som følge av fallet i oljeprisene.

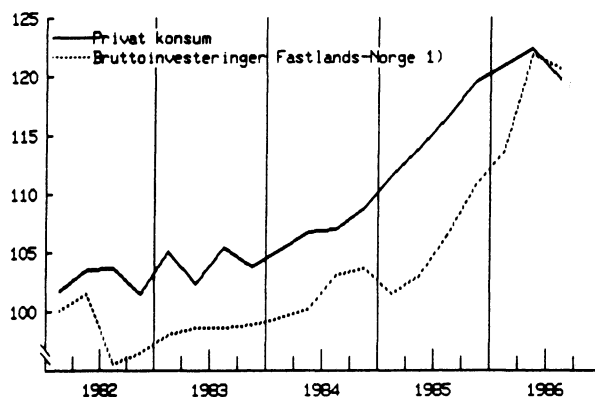
Avdampning av investeringene for fastlands-Norge

Oppgangen i industriinvesteringene stanset opp i 2. kvartal i år og synes deretter å ha falt noe. Det er mulig at dette innebærer at et toppunkt i industriinvesteringene allerede er nådd. På grunn av høyt overheng fra 1985 og sterk vekst i første halvår i år, vil de totale bruttoinvesteringene i industrien likevel øke med vel 20 prosent fra 1985 til 1986. Det ventes ikke noen vesentlig vekst i 1987. Investeringene i andre vareproduserende næringer viser stadig en svak utvikling og vil neppe bidra til vekst fra 1985 til 1986. Veksttaket for investeringene i tjenesteytende sektorer er fortsatt høy, men viser nå en svakere tendens.

Topp i investeringene i oljevirksomhet

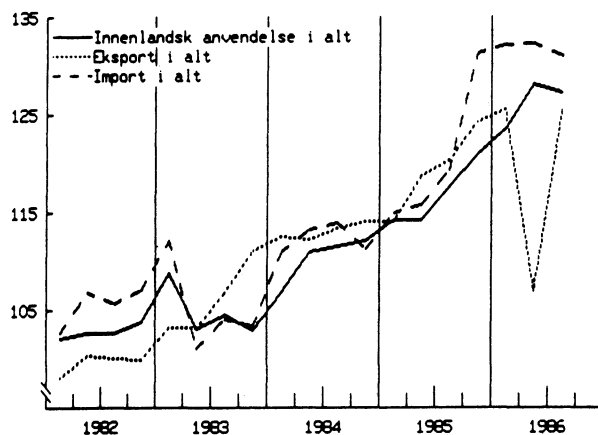
Påløpte investeringskostnader i oljevirksom-

KONSUM OG INVESTERINGER
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

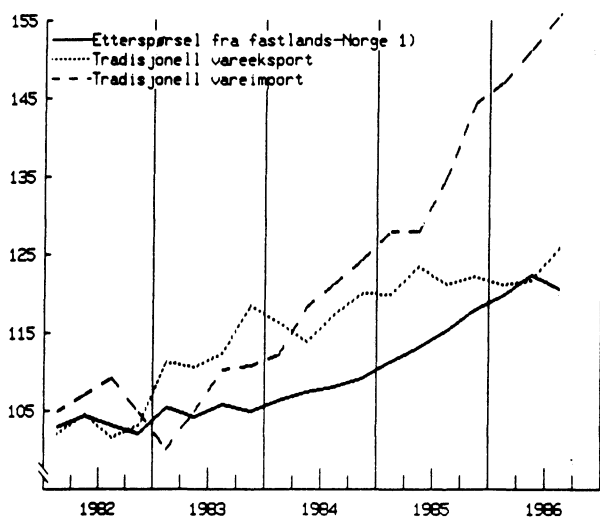

1) Utenom lagerendring.

EKSPORT, IMPORT OG INNENLANDSK ANVENDELSE
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

EKSPORT, IMPORT OG ETTERSPORSSEL FRA FASTLANDS-NORGE
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

1) Utenom lagerendring.

het antas å øke med knapt 15 prosent fra 1985, målt i verdi. Investeringene i feltutbygging har vist særlig kraftig økning. Leteaktiviteten synes derimot å ha falt betydelig utover sommeren og høsten. For 1987 ventes det nå en nedgang i påløpte investeringskostnader på 9 prosent i verdi, ifølge de siste anslagene. Særlig vil leteaktiviteten bli sterkt redusert gjennom neste år. Mot slutten av 80-årene, når Gullfaks- og Osebergfeltene er ferdig utbygd, kan påløpte investeringskostnader i oljevirkomheten komme til å falle betydelig.

Omslag i privat konsum

Mens veksttakten i privat konsum var uvanlig høy gjennom 1985, avtok den i første halvår i år, og fra 2. til 3. kvartal falt nivået, justert for normale sesongvariasjoner. Dette skyldes i første rekke en reduksjon i etterspørselen etter varige forbruksgoder. På grunn av den høye veksten gjennom 1985 vil likevel konsumet, med uendret sesongjustert nivå ut året, øke med vel 4 1/2 prosent fra 1985 til 1986. Nedgangen i privat konsum i andre halvår i år vil neppe bli tilstrekkelig stor til å forhindre et fall i spareraten også for 1986. Nye opplysninger om konsumutviklingen kan tyde på at spareraten allerede i 1985 var svakt negativ. Det er grunn til å vente en svak konsumutvikling i 1987, og regnet som årsgjennomsnitt kan det private konsumet komme til å gå ned fra 1986 til 1987.

Veksten i offentlig konsum vil bli lavere i 1986 enn i tidligere år. Særlig gjelder dette kommunalt konsum hvor det ifølge Nasjonalbudsjettet bare er ventet ubetydelig volumvekst.

Svakere sysselsettingsvekst framover

Sysselsettingsveksten har det siste året

vært uvanlig sterk. Sammenliknet med de tre første kvartalene i 1985 har antall sysselsatte personer økt med over 60.000, eller vel 3 prosent. Økt gjennomsnittlig arbeidstid har bidratt til at veksten i antall timeverk økte enda mer enn veksten i tallet på sysselsatte personer isolert sett skulle tilsi. Den sterke sysselsettingsveksten er motsvart av økt yrkesdeltaking blant kvinner og ungdom.

Selv om arbeidsmarkedet fortsatt er stramt og ledigheten er lav - i gjennomsnitt var 2 prosent av arbeidsstyrken ledig i de tre første kvartalene i år - later den sterke sysselsettingsveksten til å ha avtatt noe i løpet av sommeren og høsten i år.

Arbeidstidsforkortelsen som trer i kraft 1. januar neste år, vil føre til behov for flere sysselsatte slik at det ikke er noen grunn til å vente vesentlig økning i arbeidsledigheten i første halvår 1987, selv om svakere utvikling i innenlandsk etterspørsel antakelig vil svekke etterspørselen etter arbeidskraft framover.

Sterk vekst i priser og lønninger

Etter devalueringen og avgiftsøkningene i vår har prisstigningen tiltatt sterkt. Hvis prisstigningen i november og desember holder seg på samme nivå som i oktober, vil prisstigningen fra 1985 til 1986 bli på 7 1/4 prosent. Det ser riktignok ut til at økningen i prisstigningstakten nå er i ferd med å avta. Selv med avtakende måned-til-månedvekst utover i 1987 vil likevel veksten i prisene, målt i forhold til samme periode året før, forbli høy fram til sommeren neste år pga. et høyt overheng.

Devalueringen har i første rekke gitt utslag i prisene på importerte konsumvarer, særlig i prisene på varer uten konkurrerende norsk

produksjon. I løpet av høsten vil trolig devalueringen i stor grad være overveltet i importprisen målt i norske kroner for de fleste konsumvarer. Preiseffekter av devalueringen som følge av at norske produksjonskostnader øker, trenger lengre tid for å slå igjennom, og vil derfor ha virkning også utover i 1987.

Det er ventet at lønnsveksten i industrien vil tilta i annet halvår som følge av bedre lønnsomhet, økt prisvekst og et vedvarende stramt arbeidsmarked. Lønnsveksten utenom industri har i noen tid vært økende. Dette gjelder særlig bygge- og anleggsvirksomheten og også privat tjenesteyting. Lønnsveksten vil antakelig øke ytterligere i 1987 både som følge av arbeidstidsforkortelsen og ettervirkningene av devalueringen.

Tradisjonell import

Den beregnede underliggende veksttakten i importvolumet av tradisjonelle varer har vært avtakende gjennom det siste halve året. Nedgangen i importveksten må sees i sammenheng med at veksten i det private konsumet og investeringene har stoppet opp i løpet av året; særlig er personbilimporten sterkt redusert. Den svakere innenlandske etterspørsveksten kan også ha bidratt til å frigjøre kapasitet i norske bedrifter, samtidig som devalueringen har gjort norske produsenter mer konkurransedyktige på hjemmemarkedet.

Driftsbalansen

Underskuddet på driftsbalansen overfor utlandet for årets åtte første måneder er beregnet til 22,1 milliarder kroner. Halvparten av svekkelsen av driftsbalansen sett i forhold til samme periode i fjor, kan forklares med bakgrunn i fallet i eksportprisene på olje- og gass, mens resten

skyldes svekkelsen av handelsbalansen med tradisjonelle varer, i første rekke den kraftige økningen i importvolumet i første halvår. En samtidig forverring av bytteforholdet trakk i samme retning.

En moderat vekst i tradisjonell vareeksport og mulig stagnasjon eller nedgang i tradisjonell vareimport vil kunne bidra til at eksportunderskuddet på handelsbalansen for tradisjonelle varer reduseres framover. Hvis tendensene til avtakende importvekst for tradisjonelle varer fortsetter i samme tempo som gjennom de siste månedene og rente- og stønadsbalansen blir om lag som i 1985, vil underskuddet på driftsbalansen i 1986 bli i overkant av 35 milliarder kroner.

Nedgang i disponibel realinntekt for Norge

Fallet i oljeprisene får store virkninger for landets disponible inntekt i 1986. Bytteforholdet har hittil i år forverret seg kraftig, ettersom eksportprisene totalt sett anslagsvis har falt med bortimot 20 prosent fra samme periode året før, samtidig som importprisene ikke har endret seg nevneverdig.

Som følge av dette synes verdiskapingen i Norge - bruttonasjonalproduktet i løpende priser - bare å bli et par prosent høyere i 1986 enn i 1985, og samlet disponibel inntekt synes å ville ligge på så å si samme nivå i de to årene. Korrigert for inflasjonen, tyder anslag som er foretatt, på en nedgang i disponibel realinntekt for Norge på 5,7 prosent fra 1985 til 1986. Dette er om lag sammenfallende med det anslag som ble gitt for tre måneder siden. Nedgangen i 1. halvår 1986 i forhold til samme periode året før er nå beregnet til 5,3 prosent. Nedgangen var en del sterkere for 2. kvartal enn 1. kvartal.

UTVIKLINGEN I NOEN MAKROØKONOMISKE HOVEDSTØRRELSER 1)										
	Mrd. kr.	Vekst fra samme kvartal året før			Underliggende tendens. Årlig rate (regnet fra foregående kvartal) 6)					
		1985	86.1	86.2	86.3a	85.3	85.4	86.1	86.2	86.3a
1985-priser										
Privat konsum 2)	241,9	6,4	9,6	2,7	9	8	5	2	-1	
Varer	161,1	6,2	11,6	1,0	11	9	5	1	-4	
Tjenester	71,9	5,1	3,6	3,1	5	4	4	3	3	
Korreksjonsposter	8,9	23,6	28,1	21,5	*	*	*	*	*	
Offentlig konsum	92,6	1,1	1,1	1,1	*	*	*	*	*	
Bruttoinvesteringer (inkl.lager)	123,9	13,5	36,4	17,2	*	*	*	*	*	
Oljevirksomhet og sjøfart 3) .	26,0	-53,3	274,0	-33,1	*	*	*	*	*	
Fastlands-Norge	88,3	12,2	18,8	12,6	12	15	16	14	7	
Industri og bergverk	12,5	45,5	37,6	14,6	40	39	29	10	-12	
Annen vareproduksjon	15,7	0,9	-2,0	-3,1	-2	-3	-2	-2	0	
Annen tjenesteyting	60,1	9,4	21,0	16,5	10	16	19	19	14	
Varelagre (BNP-vekstbidrag) 4)	9,6	(1,9)	(4,4)	(3,6)	*	*	*	*	*	
Innenlandsk anvendelse	458,4	7,3	14,9	6,5	9	11	10	8	3	
- ettersp. fra fastlands-Norge .	422,8	5,1	22,7	2,1	8	8	7	4	1	
Eksport 2)	235,0	4,7	-5,2	3,0	4	-1	-4	-3	14	
Tradisjonelle varer	75,1	-3,4	3,8	3,7	2	1	1	1	0	
Råolje og naturgass	85,1	7,4	-13,4	9,3	-2	-7	-6	7	63	
Skip og plattformer	12,6	109,5	-21,6	-14,7	*	*	*	*	*	
Tjenester	62,2	-1,5	-2,9	-3,2	1	0	-5	-10	-9	
Samlet anvendelse	693,4	6,2	9,1	5,3	7	7	5	4	7	
Import 2)	195,6	9,4	20,8	10,0	15	17	12	6	1	
Tradisjonelle varer	128,7	9,9	24,5	15,2	17	19	16	12	6	
Råolje	2,7	-19,8	323,3	15,6	*	*	*	*	*	
Skip og plattformer	9,3	25,5	27,3	4,3	*	*	*	*	*	
Tjenester	54,9	6,8	-0,3	-3,8	9	4	-6	-11	-7	
Bruttonasjonalprodukt (BNP)	497,8	4,0	3,2	4,2	4	3	2	3	9	
- uten oljevirk. og u. sjøfart .	389,8	2,3	6,7	2,2	5	4	3	2	3	
Oljevirksomhet og u. sjøfart ...	108,0	10,1	-9,4	11,7	2	-1	1	9	33	
Andre næringer	379,3	0,7	5,5	1,7	3	3	2	1	3	
Industri og bergverk	68,8	-2,0	5,3	2,2	1	2	2	2	1	
Annen vareproduksjon	65,1	-2,5	4,0	-1,2	0	1	0	0	3	
Annen tjenesteyting	245,4	2,4	5,8	2,6	5	4	2	1	3	
Korr.poster (BNP-vekstbidrag) 5)	10,5	(1,2)	(1,1)	(0,4)	*	*	*	*	*	

1) Se teknisk merknad neste side. 2) Avgrensningen mellom de ulike grupper av varer og tjenester avviker fra inndelingen i årlig nasjonalregnskap/utenriksregnskapet. 3) Inkl. skip, oljeplattformer og plattform-moduler under arbeid. 4) Utenom skip, oljeplattformer under arbeid og plattform-moduler under arbeid. BNP-vekstbidragene for 1986 er beregnet som differansen mellom lagerinvesteringene i kvartalet og samme kvartal året før, regnet i prosent i prosent av BNP samme kvartal året før. 5) Korreksjon for frie banktjenester og visse avgiftsberegninger. BNP-vekstbidragene er beregnet som økningen i posten fra samme kvartal året før, regnet i prosent av BNP samme kvartal året før. 6) Vekst fra foregående kvartal i glattet sesongjustert serie, omregnet til årlig rate. a) Anslag tildels basert på framskrivninger. *) Endringstall blir meningsløse regnet som årlig rate.

PRISINDEKSER FOR MAKROØKONOMISKE HOVEDSTØRRELSER

	Prosentvis endring fra samme periode året før.		
	86.1	86.2	86.3 a)
Privat konsum	5,9	6,6	8,2
Offentlig konsum	5,2	3,8	7,0
Bruttoinvesteringer	8,7	5,7	7,3
Innenlandsk anvendelse	6,5	5,1	7,0
Eksport	-16,0	-18,9	-19,7
Samlet anvendelse	-2,4	-3,3	-0,9
Import	-1,0	-2,1	0,9
Bruttonasjonalprodukt (BNP)	-1,9	-2,5	-2,4
- uten oljevirksomhet og sjøfart	7,1	7,3	9,0

a) Anslag

TEKNISK MERKNAD OM KVARTALSREGNSKAPSTALLENE

Kvartalsberegningene: Beregningene foretas på et mindre detaljert nivå enn de årlige nasjonalregnskapsberegningene og etter et mer summarisk opplegg. De kvartalsvise nasjonalregnskapstallene for årene til og med 1985 er avstemt mot de sist publiserte årlige regnskapstallene. Foreløpig har Byrået bare begrensede erfaringer med å bedømme påliteligheten av beregningene; spesielt endringstall mellom kvartaler bør derfor tolkes med varsomhet.

Sesongjusterte tall: Det kvartalsvise nasjonalregnskapet utarbeides som et ikke-sesongjustert regnskap, der en søker å registrere de faktiske transaksjoner i hvert kvartal. Mange av tallseriene viser derfor klare sesongsvingninger. Disse er derfor sesongjustert på det detaljerte regnskapsnivået og er deretter summert sammen med de øvrige tallseriene til de totalstørrelsene som er presentert i teksttabellene og diagrammene.

Bruttoinvesteringer: Bruttoinvesteringer i fast kapital i alt er sterkt påvirket av de store svingningene i investeringer i oljevirksomhet. Disse svingningene skyldes blant annet at plattformer som har vært under arbeid i flere år, regnes som investert i det kvartal og med den kapitalverdi de har ved utslepingen på feltet.

Offentlig konsum og investeringer: Byrået har foreløpig ikke datamessig grunnlag for å fordele offentlig sektors innkjøp av varer og tjenester over året. Inntil slikt materiale foreligger, har en valgt å fordele disse utgiftene jevnt utover, med en firedel på hvert kvartal. I den grad det faktisk er en vekst i utgiftene gjennom året, vil metoden gi for sterk vekst ved årsskiftene og for svak vekst gjennom året.

UTSIKTER FOR NORSK ØKONOMI GJENNOM 1987

I det følgende skal vi på grunnlag av det vi nå vet om utsiktene for 1987, og ved hjelp av beregninger på Byråets makroøkonomiske kvartalsmodell, prøve å sette opp noen perspektiver for utviklingen framover.

I store trekk vil vi legge til grunn de forutsetninger som er brukt i Regjeringens nasjonalbudsjett for 1987. Men særlig på to punkter er det grunn til å gå noe nærmere inn på alternative utviklingsmuligheter pga. de spesielle usikkerhetene som knytter seg til dem og den betydning de har for den økonomiske utviklingen. Det gjelder utviklingen i privat konsum og oljepriser.

Hva vil skje med husholdningenes sparerate?

Etter en kraftig oppgang fra høsten 1984 er nå veksten i privat konsum klart avtakende og trolig negativ. Privat konsum utgjør om lag halvparten av bruttonasjonalproduktet og konsumoppsvinget har derfor hatt stor betydning både for produksjons-, sysselsettings- og den sterke importveksten for norsk økonomi de siste to årene. Utviklingen i konsumet utover vinteren og gjennom 1987 vil tilsvarende ha stor betydning for aktivitetsnivået og utviklingen i utenriksøkonomien i året som kommer.

Oppsvinget i det private konsumet var sterkere enn det som følger av et normalt konjunkturmønster for norsk økonomi, og styrken på oppsvinget kom derfor overraskende på de fleste. I ettertid er det lett å peke på mange elementer som bidro til det sterke oppsvinget, men felles for de fleste er at en foreløpig ikke har tallmessig grunnlag for å anslå de isolerte virkningene av dem. Dermed står en også svakt når det gjelder å bedømme konsumutvik-

lingen framover.

Det var to sider ved konsumoppsvinget som var spesielt framtreddende:

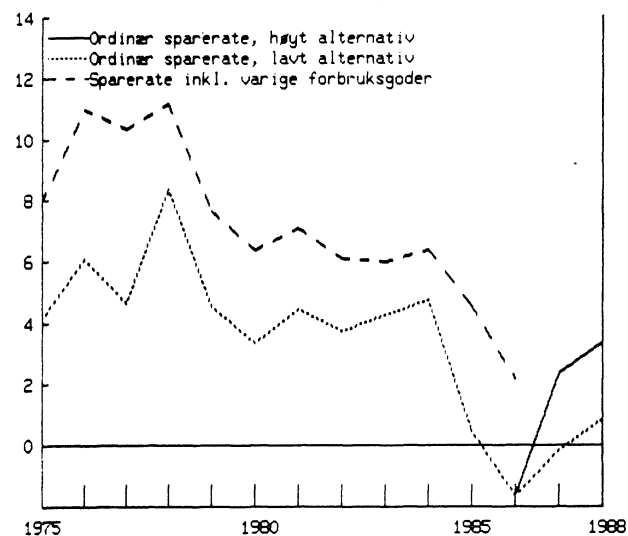
1) Husholdningenes sparerate (sparingen i andel av disponibel inntekt) falt kraftig, fra et nivå på nær 5 prosent i 1984 til kun 1/2 prosent i 1985. For 1986 vil spareraten trolig bli negativ.

2) En betydelig del av det økte konsumet gikk til kjøp av nye biler og andre varige konsumgoder. Disse nyanskaffelsene vil være til nytte for konsumentene i flere år framover og vil således kunne betraktes som en form for investering. Om man inkluderer disse nyanskaffelsene i sparebegrepet (og samtidig korrigerer for avskrivninger, tilsvarende det som gjøres for investeringer i fast realkapital i Nasjonalregnskapet) blir nedgangen i spareraten mer beskjeden, slik det framgår av figuren nedenfor.

En sterk vekst i kjøpet av nye biler hadde en også i årene 1976-77. Den gang ble oppsvinget etterfulgt av en kraftig nedgang i bilkjøpet i 1978, samtidig som (den

SPARERATEN

Husholdningers sparerate med og uten sparing i varige forbruksgoder (sparing i prosent av disponibel inntekt).

ordinære) spareraten økte med 4 prosentpoeng regnet fra året før. En lignende utvikling - i figuren vist ved kurven HØY SPARERATE - kan vi få også i 1987. I så fall kan spareraten etterhvert på ny nærme seg et nivå på om lag 4 1/2 prosent, som har vært den gjennomsnittlige spareraten for husholdningene i de siste ti årene. Men en kan heller ikke se bort fra at spareraten vil ta seg opp langsommere og stabilisere seg på et klart lavere nivå, f.eks. slik som illustrert ved kurven LAV SPARERATE i figuren.

Et argument som taler for at spareraten kan tenkes å holde seg på et lavere nivå enn vi har vært vant med før 1985 er den liberaliseringen av kredittmarkedet som har funnet sted de siste årene. I stedet for et system med kreditttrasjering med bl.a. krav til forutgående oppsparing, har vi nå fått et system der konsumentene i større grad kan tilpasse kredittvolumet fritt innenfor de gjeldsforpliktelser de ser seg i stand til å betjene. Dersom dette har muliggjort en annen konsumtilpasning over livsløpet enn tidligere kan spareraten forbli lav - om enn ikke så lav som i 1985 og 1986 - i en rekke år framover.

Et annet argument for fortsatt lav sparerate er virkningene av økt inflasjonstakt, som fører til sterk verdistigning på fast eiendom. Mot dette taler den økte gjeldsbelastningen som husholdningene har pådratt seg de siste årene. Det er grunn til å tro at gjeldsbelastningen - sammen med at husholdningenes behov for kjøp av nye biler i stor grad er dekket for en tid framover - vil være den viktigste grunnen til at spareraten vil øke noe i 1987. Hvor sterkt vil imidlertid være usikkert.

To (av flere) mulige forløp for norsk økonomi i året som kommer

-----
 For å belyse mulige forløp for sentrale økonomiske variable i norsk økonomi i året som kommer, har vi foretatt en betinget analyse av utviklingen basert på de to alternativene for husholdningenes sparerate, HØY SPARERATE og LAV SPARERATE. De valgte spareratene er altså ment å illustrere to mulige, ulike utviklingsbaner.

I analysen har vi kombinert de to banene for spareraten med to ulike baner for oljeprisen, - et annet usikkerhetsmoment for den økonomiske utviklingen gjennom 1987. I alternativet med HØY SPARERATE har vi lagt til grunn en oljepris på 15 dollar pr. fat som gjennomsnitt for året, mens vi i alternativet med LAV SPARERATE har lagt til grunn en oljepris på 20 dollar pr. fat i gjennomsnitt. Alternativene er laget slik bl.a. for å spille ut beregningsresultatene.

I analysen har vi nyttet Byråets makroøkonomiske kvartalsmodell KVARTS. I denne modellen blir en rekke av de økonomiske hovedstørrelsene bestemt av økonometriske relasjoner. For de størrelsene som ikke bestemmes av modellens relasjoner, har vi i stor grad lagt til grunn forutsetninger som ligger nær opp til årsanslagene i Nasjonalbudsjettet for 1987. Foruten de finansielle variablene og den internasjonale markedsutviklingen gjelder dette bl.a. viktige eksport- og investeringskomponenter knyttet til oljevirkosomheten. Således ligger anslagene fra analysen for samlet eksport- og investeringsvekst mellom 0 og 1 prosentpoeng fra de tilsvarende anslagene i Nasjonalbudsjettet, noe avhengig av det enkelte beregningsalternativet. Også virkningene av arbeidstidsforkortelsen neste år er innarbeidet i analysen.

Eneste betydelige forskjell når det gjelder valg av forutsetninger - utover sparerate og oljeprisen på 20 dollar pr. fat i det ene alternativet - er anslaget på prisveksten for tradisjonell vareimport der vi har lagt til grunn et høyere anslag enn Nasjonalbudsjettets 4,9 prosent. Som følge av dette vil anslaget på konsumprisveksten bli i overkant av intervallet på 7 - 8 prosent, som er lagt til grunn for Nasjonalbudsjettet. Også lønnsveksten og eksportprisveksten for tradisjonelle varer blir dermed høyere.

Vi har i stor grad akseptert de anslagene modellen har gitt uten å gripe inn med korreksjoner på grunnlag av annen tilgjengelig informasjon. De årsanslagene som følger av beregningene kan derfor ikke tas som uttrykk for vår beste gjettning på veksten i disse variablene i 1987. Beregningene gir imidlertid i det store og det hele resultater som virker rimelige og både forskjellen mellom de to forløpene for de enkelte variablene og det felles mønster de to forløpene trekker opp for utviklingen gjennom 1987, burde kunne gi nyttig informasjon om mulige utviklingstrekk for norsk økonomi i året som kommer.

Den historiske utviklingen på kvartalsbasis i en del hovedstørrelser og den videre utvikling ifølge analysen er gitt i figurene på neste side. For størrelsene BNP for fastlands-Norge, privat konsum, bruttoinvesteringer for fastlands-Norge og tradisjonell vareimport viser figurene den anslåtte underliggende veksttakten i seriene. Det må understrekes at disse vekstratene ikke er jevnførbare med vekstrater der en regner veksten i forhold til samme kvartal året før, og at det spesielt ikke er slik at veksten på årsbasis kan beregnes ved å ta gjennomsnittet av kvartalsvekstratene for året. Den underliggende veksten er regnet fra foregående kvartal på grunnlag av

sesongjusterte, glattete serier, og er deretter omregnet til årlig rate. For konsumprisene derimot, dvs. privat konsum-deflatoren, viser figuren veksten fra samme kvartal året før. For driftsbalansen viser figuren nivået på det sesongjusterte overskuddet på kvartalsbasis.

Den viste utviklingen i privat konsum gjennom 1987 er i stor grad styrt av de valgte forutsetningene om spareraten. Figuren viser hvordan konsumveksten gikk ned gjennom første halvår i år og nå trolig har vært negativ gjennom andre halvår. Ifølge begge alternativene vil nivået på konsumet fortsette å falle fram mot våren 1987, i alternativet med HØY SPARERATE vil fallet først stanse opp sommeren 1987. Forskjellen mellom de to alternativene utgjør om lag 3 prosentpoeng på årsbasis for 1987.

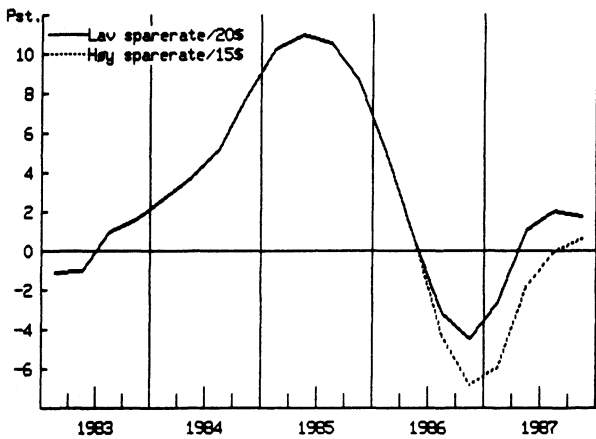
Figuren for bruttoinvesteringer for fastlands-Norge (dvs. bruttoinvesteringer i fast kapital utenom oljevirkosomhet og utenriks sjøfart), viser et tilsvarende forløp som for konsumet, men noe tidsforsinket. Forløpet innebærer at investeringene nådde et toppunkt rundt 3. kvartal i år, og at den underliggende veksttakten deretter vil være negativ - dvs. at investeringene vil falle - gjennom hele 1987. Fallet i investeringene vil først stanse opp ved begynnelsen av 1988, blant annet som følge av at konsumveksten igjen antas å bli positiv gjennom andre halvår 1987.

Virkningene på aktivitetsnivået innenlands av den avtakende - og etter hvert negative - veksttakten for de to viktige innenlandske etterspørselskomponentene privat konsum og investering for fastlands-Norge, framgår av figuren for veksten i bruttonasjonalproduktet for fastlands-Norge. Ifølge beregningene kan produksjonsveksten komme til å stanse helt opp i løpet av 4. kvartal i år.

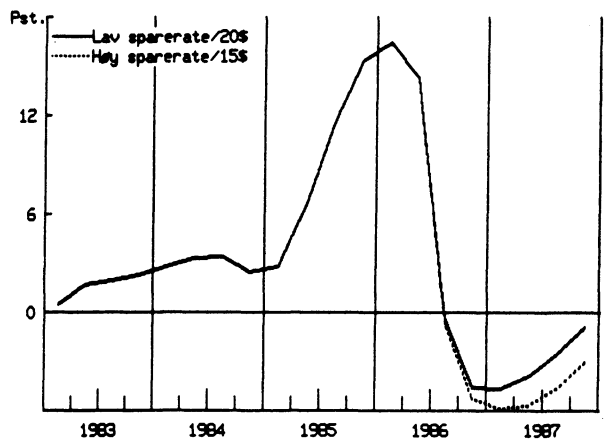
VEKSTUTSIKTENE FOR NORSK ØKONOMI GJENNOM 1987

To (av flere mulige) forløp

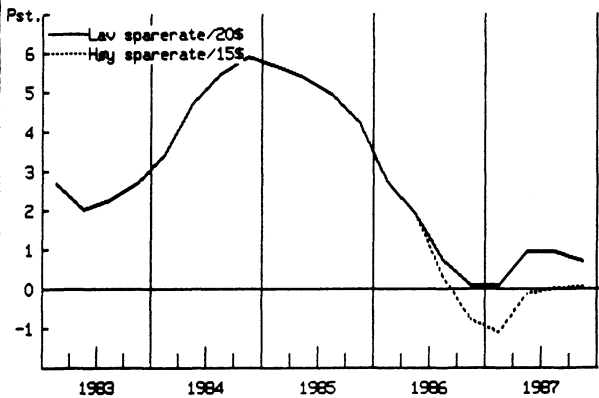
VEKST I PRIVAT KONSUM.
Regnet fra foregående kvartal, årlig rate. 1)

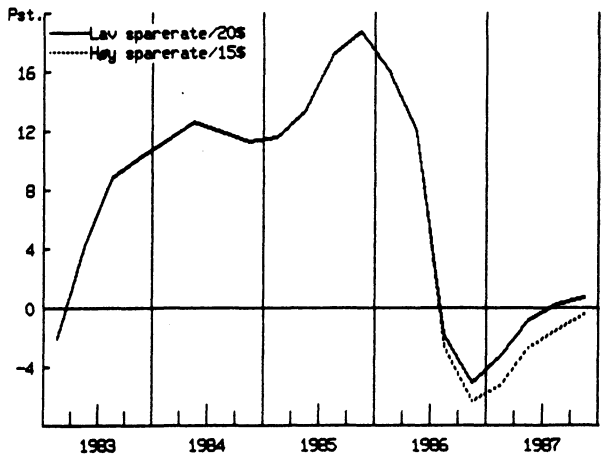
VEKST I BRUTTOINVESTERINGER I FASTLANDS-NORGE.
Regnet fra foregående kvartal, årlig rate. 1)

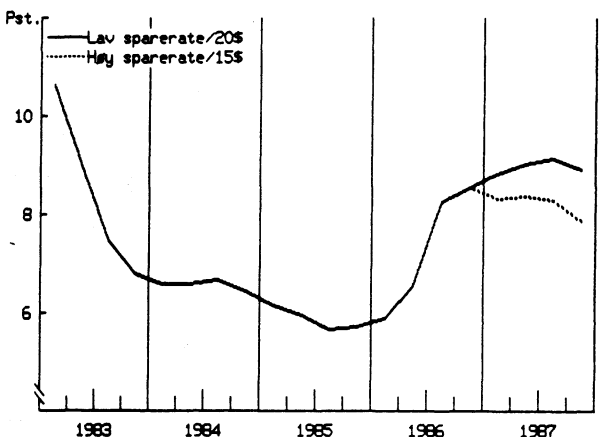
VEKST I BNP FOR FASTLANDS-NORGE.
Regnet fra foregående kvartal, årlig rate. 1)

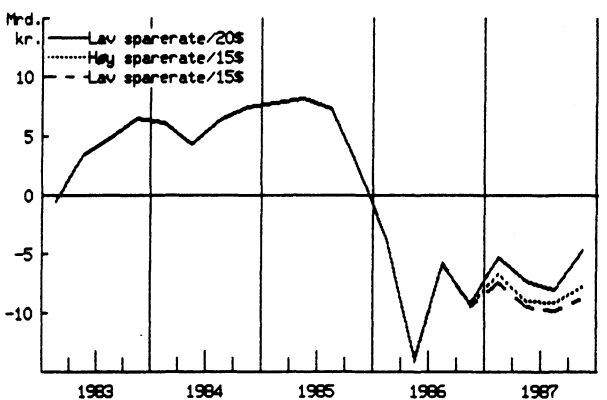
VEKST I TRADISJONELL VAREIMPORT.
Regnet fra foregående kvartal, årlig rate. 1)

VEKST I DEFLATOR FOR PRIVAT KONSUM.
Regnet i forhold til samme kvartal året før.

OVERSKJUDD PÅ DRIFTSBALANSEN.
Sesongjustert.

1) I glattet sesongjustert serie. Disse vekstratene er ikke jevnførbare med vekstrater regnet i forhold til samme kvartal året før. Gjennomsnittet av kvartalsvekstratene for året gir ikke veksten på årsbasis som resultat.

Figuren innebærer imidlertid at det konjunkturmessige toppunktet ble passert allerede tidlig på våren 1986, da den underliggende veksttakten falt under den mer langsiktige, trend-messige produksjonsveksten på om lag 3 prosent.

I alternativet med LAV SPARERATE vil produksjonsveksten ta seg noe opp igjen utover våren og sommeren 1987, mens den i alternativet med HØY SPARERATE vil være negativ gjennom vinterhalvåret 86/87, for deretter å gå over til null-vekst gjennom andre halvår 1987.

Fallet i den innenlandske etterspørselen gjennom vinterhalvåret 86/87 får også store konsekvenser for utviklingen i den tradisjonelle vareimporten. Beregningene gir her som resultat et svakt underliggende fall i importen allerede i 3. kvartal i år. Noe slikt fall kan vi ennå ikke observere i de nasjonalregnskapsbaserte anslagene for 3. kvartal, selv om utenrikshandelsstatistikens volumindeks - med et annet vektgrunnlag enn kvartalsregnskapet - har vist om lag null-vekst gjennom årets tre første kvartaler. Den negative veksttakten for importen ifølge figuren skyldes altså at den anslåtte underliggende veksttakten trekkes ned av den forventede nedgangen gjennom vinterhalvåret. Tilsvarende vil forøvrig gjelde også for de andre variablene.

Som det framgår av figurene, er avviket mellom de to forløpene større for produksjonen enn for importvolumet. Dette skyldes dels at avviket også er størst for privat konsum - der etterspørselen i stor grad retter seg mot innenlands produserte varer og tjenester - mens det er mindre for investeringsetterspørselen, som i større grad retter seg mot import.

Forskjellen i utvikling i den innenlandske

etterspørselen i de to alternativene slår også ut i den anslåtte prisveksten, her representert ved privat konsum-deflatoren. Mens prisveksten i HØY SPARERATE-alternativet når sitt maksimum allerede i 4. kvartal i år, vil den i LAV SPARERATE-alternativet fortsette å øke fram til sommeren 1987. Dette skyldes dels at arbeidsmarkedet - bl.a. på grunn av arbeidstidsforkortelsen - vil holde seg svært stramt utover i 1987, og at den forholdsmessig høyere etterspørselsveksten som følger av alternativet med LAV SPARERATE vil slå ut i høyere pris- og lønnspress. En del av forskjellen skyldes imidlertid også at LAV SPARERATE-alternativet i analysen er koblet sammen med forutsetningen om en økning i oljeprisen fra 1986 til 1987. Begge forløpene antyder imidlertid at det meste av prisvirkningene av devalueringen og avgiftsøkningene tidligere i år allerede kan være uttømt.

Den siste figuren viser utviklingen på driftsbalansen overfor utlandet. Denne balansen viser sesongmessige variasjoner, som det i figuren er korrigert for på en relativt grov måte. Det store underskuddet i 2. kvartal i år skyldes arbeidskonfliktene dette kvartalet, særlig virkningene av arbeidsstansen innenfor oljesektoren.

I alternativet med HØY SPARERATE og en oljepris på 15 dollar pr. fat vil underskuddet gjennom hele 1987 holde seg på om lag samme høye nivå som i dag. I alternativet med LAV SPARERATE vil underskuddet bli redusert noe gjennom 1987, men det skyldes utelukkende at vi i dette alternativet også har forutsatt at oljeprisen tar seg opp til en gjennomsnittspris på 20 dollar pr. fat for året som helhet. For å få fram betydningen av denne forutsetningen har vi også vist utviklingen når en kombinerer LAV SPARERATE-forutsetningen med en oljepris på 15 dollar pr. fat.

Som det framgår av figuren vil underskuddet i dette tilfellet snarere fortsette å øke gjennom 1987, sett i forhold til dagens nivå.

Om husholdningene nå skulle ønske å tilpasse seg mer permanent med en lavere sparerate enn tidligere, vil det altså kunne få konsekvenser for driftsbalansen overfor utlandet allerede i 1987. På lenger sikt kan imidlertid virkningen bli langt sterkere enn vist for 1987.

Arbeidstidsreformen gir stramt arbeidsmarked også i første del av 1987

Som nevnt blir etterspørselsveksten gjennom 1987 vesentlig sterkere - relativt sett - i LAV SPARERATE-alternativet enn med HØY SPARERATE. Sammen med arbeidstidsforkortelsen som skal gjennomføres fra årsskiftet kan dette gi et meget stramt arbeidsmarked gjennom store deler av 1987, med sterk lønnsvekst som resultat.

Reformen omfatter i hovedsak grupper som i dag arbeider 40 timer pr uke og som ikke har spisepause inkludert i arbeidstiden. Det er antatt at reformen vil senke den gjennomsnittlige normalarbeidstiden med 3 prosent fra 1986 til 1987. Det er imidlertid grunn til å regne med at det i 1987 vil bli arbeidet mer overtid enn om arbeidstiden ikke var blitt forkortet, fordi bedriftene i

stor grad vil opprettholde sin etterspørsel etter arbeidskraft målt i timeverk og bare gradvis øke sin etterspørsel etter antall personer.

Arbeidstidsforkortelsen skal gjennomføres med full lønnskompensasjon, dvs. slik at årslønnsveksten ikke skal bli påvirket av reformen. Full lønnskompensasjon og økt bruk av overtid vil derfor på kort sikt øke lønnskostnadene for bedriftene. Dette vil øke prisstigningstakten og føre til tap av markedsandeler på eksport- og hjemmemarkedet for mange konkurranseutsatte næringer, noe som over tid vil gi lavere produksjon. Sysselsettingen på lengre sikt vil derfor ikke øke så mye som nedkorting av arbeidstiden tilsier på kort sikt.

Virkningene av kortere arbeidstid med full lønnskompensasjon er svært avhengig av i hvilken grad økt etterspørsel etter antall personer i hovedsak vil medføre lavere arbeidsløshet eller økt tilbud av arbeidskraft. Det er grunn til å regne med at arbeidstidsforkortelsen vil etter hvert føre til økt tilbud av arbeidskraft, særlig fra gifte kvinner. Hvis tilbudet øker tilstrekkelig, kan det unngås at arbeidstidsreduksjonen fører til et sterkt press på et i utgangspunktet stramt arbeidsmarked. En viss reduksjon i ledigheten er det imidlertid grunn til å regne med på kort sikt, og det vil øke lønnsveksten og forsterke problemene i utenriksøkonomien.

PRODUKSJON

Olje- og gassproduksjon

Norsk olje- og gassproduksjon var tilsammen på 49,3 mill. tonn oljeekvivalenter (toe) første 9 mnd av 1986, en økning på 4 prosent fra samme periode i fjor. Oljeproduksjonen var 30 mill. tonn og gassproduksjonen 19,3 mill. toe, hhv. en økning på 9 prosent og en reduksjon på knapt 3 prosent fra samme periode i fjor.

For en nærmere gjennomgang av norsk olje- og gassproduksjon henvises til vedlegget "Utsiktene for oljevirkksomheten".

Industriproduksjon: Fortsatt klar vekst

For industriproduksjonen tegner 1986 til å vise klar vekst, men lavere enn i 1985, da veksten ble på 2,5 prosent målt i volum. I første halvår i år vokste bruttoproduktet i industri og bergverk med 2,9 prosent, regnet som sesongjustert årlig rate. Dette tallet er imidlertid påvirket i negativ retning av lockouten i 2. kvartal. Et forsøksvis anslag

BRUTTOPRODUKT I INDUSTRI OG BERGVERK
Prosentvis volumendring fra foregående halvår. Sesongjustert.

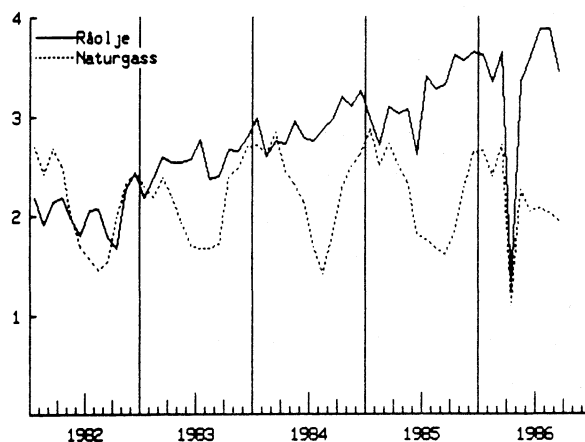
85-II 86-I 86-II f)

I alt	0,1	1,5	0,3
Bergverk og råvare- industri	2,1	-2,3	0,5
Verkstedindustri	-0,6	2,2	-0,7
Annen ferdigvare- industri	-0,2	2,5	0,9

f) Basert delvis på framskrivninger av korttidsstatistikken.

OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Råolje (mill.tonn) og naturgass (milliarder S m³ (kubikkmeter)).
Ujusterte tall

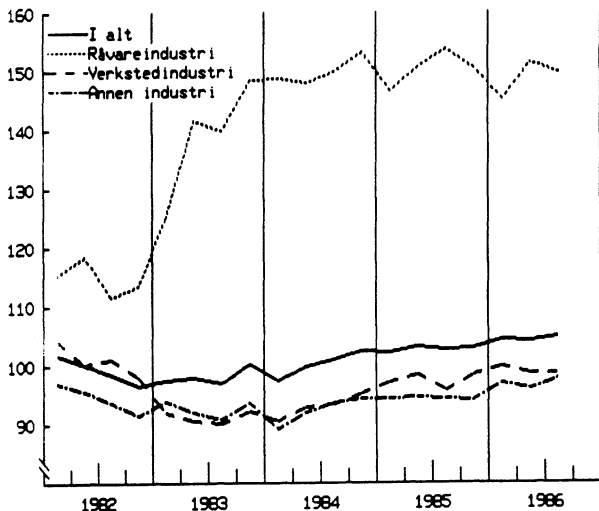

basert på tendensen gjennom 3. kvartal peker mot en vekstrate for annet halvår på 0,7 prosent, og veksten på årsbasis fra 1985 til 1986 vil i så fall bli på 1,4 prosent.

Industriproduksjonen har vokst gjennom snart fire år, og ligger nå på sitt høyeste nivå hittil på åttitallet. For øyeblikket er de viktigste hjemmekonkurrerende næringene, verkstedsindustri og trevareproduksjon, av størst betydning for veksten. De utekonkurrerende næringene viser nå produksjonsnedgang totalt sett, selv om det er klare forskjeller mellom enkelt næringer. Innenfor de skjermede næringene, som i stor grad produserer konsumvarer, er også bildet svært sammensatt. Den sterke konsumveksten har dermed ikke slått ut like gunstig for alle konsumvareprodusentene.

Når det gjelder utviklingen framover, vil vi trolig se en avdemping av veksten til neste år. Dette skyldes en forventet svakere utvikling for verkstedsindustrien som følge av lavere investeringsvekst, spesielt i oljevirkosomhet der også nivået vil bli lavere. For de næringene som produserer for eksport, er usikkerheten større. Disse næringene sett under ett, synes som nevnt å være i nedgang, men en svak oppgang kan spores for enkelte

BRUTTOPRODUKT I INDUSTRI OG BERGVERKSDRIFT. 1980 = 100.

av de mest konjunkturfølsomme næringene. Alt i alt forventes likevel en fortsatt moderat nedgang for disse næringene. Samtidig ser vi lite rom for noen særlig vekst for konsumvareprodusentene til neste år.

Som indikert over, synes produksjonen innenfor utekonkurrerende industri, hovedsakelig råvareindustri og bergverk mv., nå å være i nedgang. Regnet som sesongjustert årlig rate var veksten i første halvår i år på -4,5 prosent. På grunn av lockouten i 2. kvartal overvurderer nok dette tallet produksjonsnedgangen, men at vi får en reduksjon i år på et par prosent, er sannsynlig. Den svake etterspørselsutviklingen bekreftes av at lagervolumet har vist en økende tendens for disse næringene hittil i år. Det kan imidlertid spores noen lyspunkter når det gjelder utviklingen framover, spesielt for metallproduksjon. Her viser nå verdien av ordretilgangen, deflatert med produsentprisindeksen, klar vekst. Disse tendensene synes imidlertid hittil å være i strid med bedriftenes egne rapporteringer, slik de er gjengitt i pressen, og de må derfor vurderes med skepsis. Konjunkturbarometeret har vist at situasjonsvurderingen blant metallprodusentene ble klart mer positiv gjennom

første halvår i år. Tallene for 3. kvartal peker imidlertid mot at denne utviklingen nå har snudd. De siste månedene har også produksjonen vist en fastere tendens, samtidig som prisene har økt noe. Dette kan indikere et begynnende konjunkturoppsving i utlandet, knyttet til de antatt gunstige virkningene av oljeprisfallet. For kjemiske råvarer har verdien av ordretilgangen vist en sviktende tendens, men en tenke seg en ny etterspørselsøkning som følge av den fordelaktige prisutviklingen etter oljeprisfallet.

For de hjemmekonkurrerende næringene er det fortsatt verkstedsindustrien som markerer seg med sin jevne og sterke vekst. Veksttaket i første halvår i år, sesongjustert og omregnet til årlig rate, lå på 4,4 prosent. Dette er om lag på nivå med den sterke vekstraten for 1985. Utsiktene framover preges imidlertid av en klar avdemping av investeringsaktiviteten i Nordsjøen, noe som vil gi negative vekstimpulser allerede tidlig neste år. Et varsel om dette finnes alt nå i ordretilgangen, der deflaterte verditall har vist nedgang gjennom hele 1986, om enn ut fra et høyt nivå.

Blant de andre hjemmekonkurrerende næringene viser trevarer og tekstilvarer fortsatt vekst, og det samme gjelder mineralske produkter. En forventet reduksjon i bygningsinvesteringene i 1987 vil imidlertid kunne endre dette bildet noe. Tekstilvareproduksjonen påvirkes av konsumetterspørselen, og her er det antakelig grunn til å vente mindre endringer. Ordretilgangen har vist sterk økning i år. Klesproduksjonen derimot går klart dårligere, og vil vise nedgang fra 1985 til 1986. Tall for ordretilgang gir her ingen bud om noen snarlig endring i dette bildet.

Når det gjelder de skjermede næringene, kan det skilles mellom grafisk produksjon og

forlagsvirksomhet på den ene siden og næringsmiddelproduksjon på den andre. Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet har nytt godt av den sterke konsumøkningen. Veksten i år ligger an til å bli enda høyere enn fjorårets vekst på 2,1 prosent. Næringsmiddelproduksjonen viser på sin side ingen klar tendens, og produksjonsnivået her synes å ha vært nærmest upåvirket av den pågående konjunkturoppgangen.

Innenfor kraftforsyning har produksjonen vist et klart oppsving hittil i år, etter å ha vært i nedgang siden begynnelsen av 1984. Dette gjenspeiles i kraftutvekslingen med utlandet. Etter at produksjonsnivået var nærmest uendret fra andre halvår ifjor til første halvår i år, har de siste tallene vist en svak vekst. På årsbasis blir det allikevel neppe særlig økning fra 1985 til i år. Vi vil neppe se noen særlig videre produksjonsvekst i kraftsektoren, ettersom kapasitetsproblemer etterhvert vil gjøre seg gjeldende.

Bygge- og anleggsvirksomhet: Høy aktivitet

Aktiviteten i bygge- og anleggssektoren er fortsatt høy. Sesongjustert bruttoprodukt i sektoren økte fra andre halvår 1985 til

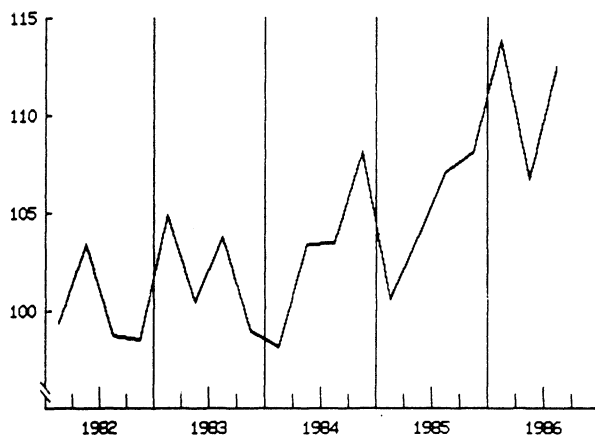
første halvår 1986 med 2,5 prosent - til tross for lockouten i april. Beregninger for 3. kvartal, til dels basert på framskrivninger og anslag fra korttidsstatistikken, kan tyde på en fortsatt høy vekst.

Sesongjusterte tall for boliginvesteringer fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet viser en fortsatt jevn vekst ut 3. kvartal, trass i lockouten, som slik boliginvesteringene beregnes i kvartalsregnskapet burde ha bidratt til å dempe investeringene både i 2. og 3. kvartal. Volumtallet for de tre første kvartalene i år ligger 10 prosent over tilsvarende periode i fjor. Anslaget for 3. kvartal 1986 ligger 9 prosent over volumet i 3. kvartal 1985.

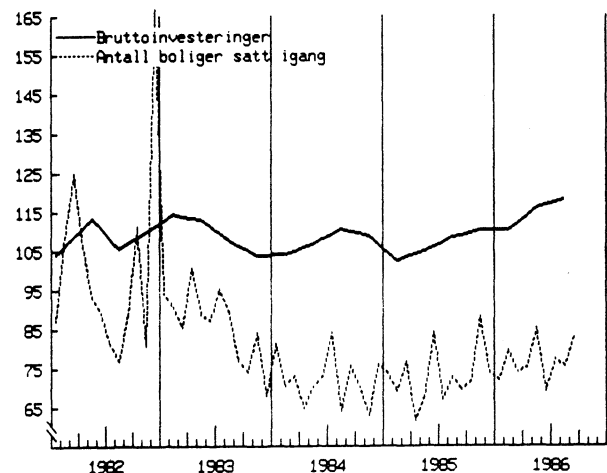
Sesongjusterte tall for igangsetting av nye boliger fram til og med september, viser fortsatt en svakt positiv trend, og tyder således på at oppgangen i boliginvesteringene vil fortsette. Antallet igangsatte boliger lå i 3. kvartal 13 prosent over samme kvartal 1985 og 3 prosent over 2. kvartal 1986 (sesongjustert). Veksten for igangsatt areal var noe høyere, henholdsvis 14 og 6 prosent.

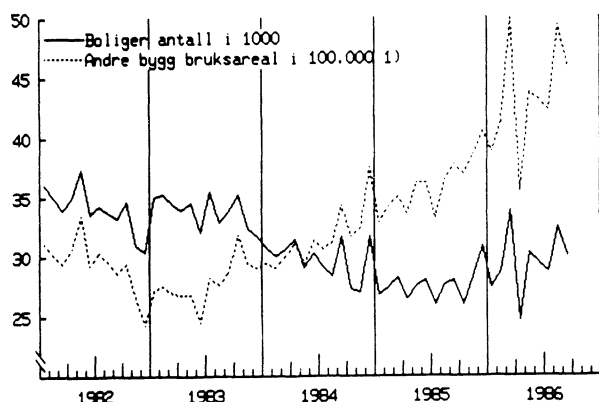
Sesongjusterte tall for innkomne søknader

BRUTTOPRODUKT I BYGGE- OG ANLEGGSVIRKSOMHET
1980=100. Sesongjustert.

BOLIGINVESTERINGER OG -IGANGSETTING
1980=100. Sesongjustert.

BYGG UNDER ARBEID
Sesongjustert

1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 60 kvm. bruksareal.

til Husbanken om oppføringslån til nye boliger viste imidlertid en nedgang fra 2. til 3. kvartal 1986 på 27 prosent. For perioden til og med 3. kvartal i år er det kommet inn 24 prosent færre søknader enn i samme periode i fjor. Dette kan være en indikasjon på at en står foran en reduksjon i nybyggingsaktiviteten i tiden framover. Søknadsreduksjonen i 3. kvartal kan imidlertid henge sammen med en forbigående usikkerhet knyttet til virkningene av de nye skattereglene. I så fall kan en vente at nedgangen ikke vil bli så sterk som søknadsnedgangen for 3. kvartal kan tyde på.

Igangsettingstallene for næringsbygg viser sterke svingninger fra måned til måned, men med en positiv vekst som underliggende trend. Veksten fra 2. til 3. kvartal 1986 i de sesongjusterte tallene var på 5 prosent. Igangsettingstallene for industri og bergverk og virksomhet knyttet til varehandel, bank og forsikring viste en betydelig oppgang i 3. kvartal; for 3. kvartal var igangsatt areal i sistnevnte sektor 25 prosent større enn igangsettingen i industri og bergverk. Tallene for varehandel, bank og forsikring har hatt en vedvarende positiv trend gjennom 1. halvår 1986, mens tallene for industri og bergverk i samme tidsrom

viste en fallende tendens.

Ordresituasjonen for bygge- og anleggssektoren er nå meget god, både ordretilgangen og ordreservene nådde i 1. halvår 1986 det høyeste nivå som er observert etter 1980. Ordreservene økte fra 1. til 2. kvartal, både for bygge- og for anleggsvirksomheten. Den relative veksten var sterkest for byggevirkomheten - en vekst i sesongjusterte tall på h.h.v. 16 og 7 prosent. På denne bakgrunn vil antakelig bygge- og anleggsvirkomheten holde seg på et høyt nivå et stykke ut i 1987. På litt lenger sikt er det derimot ventet avtakende bygge- og anleggsinvesteringer i industrien, selv om Mongstad-utbyggingen fremdeles vil gi et betydelig vekstbidrag. Det er ifølge Investeringsundersøkelsen heller ikke ventet noen volumvekst i investeringene i kraftanlegg i 1987. Ordretilgangen til anleggsvirkomheten fra kraftanlegg har vært høy gjennom 1986. Dette kan imidlertid være langsiktige prosjekter slik at investeringene først vil finne sted lang tid etter at ordrene er plassert.

Anslag for boliginvesteringer og offentlige investeringer i bygg og anlegg viser en ubetydelig volumvekst fra 1986 til 1987. Vurderingen av utviklingen i bygge- og anleggssektoren på litt lengre sikt vil derfor til en viss grad avhenge av anslag for bygningsinvesteringene i tjenesteytende virksomhet. Med redusert lønnsomhet og nye avskrivningsregler for forretningsbygg er det mulig at investeringsveksten vil avta også her.

ARBEIDSMARKEDET: SVAKERE SYSSELSETTINGSVEKST

Den sterke sysselsettingsveksten som har funnet sted siden 3. kvartal 1984, ser ut til å ha avtatt noe i løpet av sommeren og høsten. Sett i sammenheng med utviklingen i arbeidsledigheten, tallet på ledige plasser

og andre opplysninger er det likevel mye som tyder på at sysselsettingen inntil utgangen av oktober fortsatt var i klar vekst. Presset på arbeidsmarkedet har i første rekke gjort seg gjeldende i Oslo-området og i en del av de andre større byene. Spesielt har det blitt registrert mangel på enkelte typer faglært arbeidskraft, helsepersonell og arbeidskraft med høyere utdanning.

Sett i et historisk perspektiv har sysselsettingsveksten det siste året vært usedvanlig sterk. Ifølge arbeidskraftundersøkelsene (AKU) lå antall sysselsatte personer regnet som gjennomsnitt over årets tre første kvartaler mer enn 60.000, eller vel 3 prosent, over nivået for de tre første kvartalene i 1985. Økt gjennomsnittlig arbeidstid bidro dessuten til at veksten i timeverkene i den samme perioden var på over 4 prosent. I forhold til den registrerte produksjonsveksten er timeverksveksten svært høy. Det er derfor grunn til å vurdere AKU-tallene med forsiktighet, særlig synes timeverksveksten i de to første kvartalene av

1986 å ligge høyt.

Mesteparten av sysselsettingsveksten som har funnet sted det siste året har blitt motsvart av en sterk vekst i tilgangen på ny arbeidskraft. Det er i første rekke voksne kvinner som har bidratt til veksten i arbeidsstyrken, men en del av tilgangen har også kommet fra ungdom.

Mens sysselsettingsveksten bidro til en klar nedgang i arbeidsledigheten i 1985, har ledigheten justert for normale sesongvariasjoner holdt seg noenlunde uendret igjennom 1986. Regnet som gjennomsnitt av årets tre første kvartaler utgjorde tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt ifølge AKU om lag 2,0 prosent av arbeidsstyrken. Dette er den laveste ledighetsprosenten som er observert for årets tre første kvartaler siden forrige høykonjunktur i 1980.

Tallet på registrerte ledige ved arbeidskontorene var ved utgangen av oktober 33.800, en nedgang på knapt 7.000 sammenlignet med oktober 1985. Den sterke nedtrappingen av arbeidsmarkedstiltakene har trolig vært en medvirkende årsak til at ledigheten ikke har gått noe tilbake i løpet av 1986. Ved å se

PERSONER I ARBEIDSSTYRKEN, SYSSELSATTE OG ARBEIDSSØKERE UTEN ARBEIDSINNTÉKT
Gjennomsnitt av årets tre første kvartaler. 1.000 personer.

	1.-3.kv. 1986	Endring fra 1.-3. kv. 85
Arbeidsstyrken...	2.107	50
Arbeidssøkere...	42	-13
Sysselsatte.....	2.065	63
- omregnet til heltidssyssel- sysselsatte 1)	1.693	68

1) à 40 timers uke

ARBEIDSLEDIGHET OG ARBEIDSMARKEDSTILTAK
1.000 personer

	Sept. 1986	Endring fra sept. 1985
Registrerte ledige ...	34	-9
Sysselsatte ved ar- beidsmarkedstiltak 1)	12	-14
	56	-23

1) Ekskl. attføringstiltak

de to størrelsene i sammenheng har utviklingen på arbeidsmarkedet vært mer positiv enn utviklingen i ledigheten skulle tilsi.

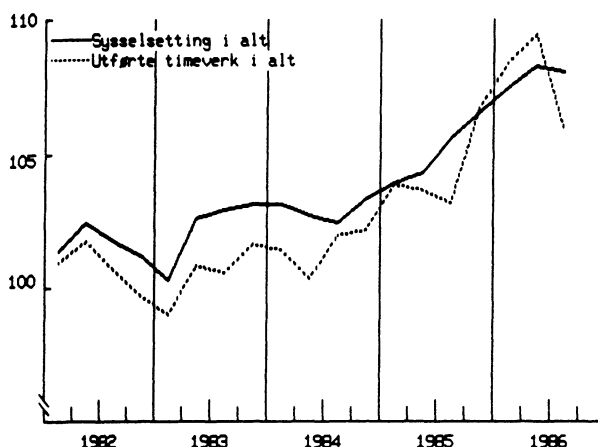
En svakere utvikling i innenlandsk etterspørsel vil trolig føre til at den sterke veksten i timeverkene blir dempet kraftig ned i de nærmeste månedene. Den vedtatte arbeidstidsforkortelsen pr. 1. januar 1987 vil på den annen side bidra til at den sterke etterspørselen etter sysselsatte personer holder seg oppe. Det er derfor ingen grunn til å vente noen markert økning i arbeidsledigheten i første halvår av 1987.

Sysselsettingen

Etter å ha vært i sterk vekst siden 3. kvartal 1984 indikerer AKU en utflatning av sysselsettingsveksten i 3. kvartal i år. Når en skal vurdere dette, må en ta i betraktning den usikkerhet som er forbundet med en utvalgsundersøkelse som AKU. Sett i sammenheng med utviklingen i produksjonen synes det som om AKU har overvurdert sysselsettingsveksten i andre halvår av 1985 og i første halvår av 1986 slik at utflatningen i 3. kvartal gir et for negativt bilde av utviklingen. Vurdert mot utviklingen i arbeidsledigheten, tallet på ledige plasser og andre opplysninger om sysselsettingen er det grunn til å tro at sysselsettingen inntil utgangen av oktober fortsatt var i klar vekst, men i et svakere tempo enn tidligere.

Justert for normale sesongvariasjoner er det spesielt utviklingen i AKUs timeverkstall som har vist en svak utvikling i 3. kvartal. Dette har sammenheng med at en uvanlig stor andel av intervjuobjektene denne gangen var på ferie i undersøkelsesuken og ble derfor oppført med 0 i arbeidstid. Dersom en begrenser oppmerksomheten til de med oppgitt arbeidstid, tyder AKU fortsatt på en liten økning i gjennomsnittlig arbeidstid, og da

SYSSELSETTING OG UTFØRTE TIMEVERK I ALT IFØLGE ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN. 1980=100. Sesongjustert.

særlig for kvinner.

Ved å ta gjennomsnitt over årets tre første kvartaler får en eliminert noe av usikkerheten i AKU. Regnet på denne måten lå tallet på sysselsatte ifølge AKU mer enn 60.000, eller mer enn 3 prosent, over nivået fra de tre første kvartalene i 1985. På grunn av økt bruk av overtid og overgang til lengre arbeidstid for deltidsarbeidende kvinner var veksten i timeverkene over samme periode på vel 4 prosent.

Det er i første rekke innenfor privat tjenesteyting at sysselsettingen har vært i sterk vekst det siste året, og ifølge AKU er det også utviklingen innenfor disse næringene som gjør at veksten er i ferd med å svekkes. Dette gjelder både varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet, bank og forsikring og forretningsmessig tjenesteyting og kan for en stor del forklares med utviklingen i privat konsum som nå viser tegn til nedgang etter en periode med sterk vekst. Sysselsettingen i forretningsmessig tjenesteyting er også til en viss grad preget av den svakere utviklingen for konsulentoppdrag knyttet til oljevirksomheten.

På grunn av økning i investeringsaktiviteten

har sysselsettingen i bygge- og anleggsvirksomheten vært i klar vekst i løpet av det siste året. Ifølge opplysninger fra arbeidstakerregisteret lå tallet på sysselsatte innen denne næringen i 2. kvartal i år om lag 6 prosent over samme kvartal i 1985.

Opplysninger fra arbeidstakerregisteret for 2. kvartal tyder på at antall sysselsatte i industrien har vokst med om lag 2 prosent det siste året etter å ha vært i nedgang i alle år siden 1977. Det er i første rekke innenfor verkstedindustrien, men tildels også i næringsmiddelindustrien, at industri-sysselsettingen har vist klar vekst. Opplysningene fra AKU for 3. kvartal kan imidlertid tyde på at sysselsettingsveksten i industrien er i ferd med å stoppe opp.

Sysselsettingsveksten i offentlig sektor har trolig vært svak i 1986. Dette har nær sammenheng med at nedtrappingen av arbeidsmarkedstiltakene i første rekke har rammet de offentlige sysselsettingstiltakene.

Arbeidsstyrken

Den sterke økningen i etterspørselen etter arbeidskraft har trolig vært en viktig årsak til at det har funnet sted en sterk vekst i yrkesdeltakingen i løpet av det siste året. Veksten har i første rekke funnet sted blant voksne kvinner og ungdom i aldersgruppen 16-24 år, og har bidratt til en sterk vekst i arbeidsstyrken for disse gruppene. Både for kvinner i aldersgruppen 25-66 år og ungdom i aldersgruppen 20-24 år har yrkesprosentene i år for første gang kommet over 70 prosent.

For å avhjelpe den vanskelige situasjonen for ungdom i aldersgruppen 16-19 år da arbeidsledigheten var på sitt høyeste, ble det opprettet mange ekstraordinære elevplasser i den videregående skolen. På grunn av den

gunstige situasjonen på arbeidsmarkedet kan det i år se ut som om det er visse problemer med å få fylt opp alle disse plassene.

Ifølge AKU var arbeidsstyrken regnet som gjennomsnitt over årets tre første kvartaler kommet opp i over 2,1 millioner personer. Dette er en økning på 50.000 eller 2 1/2 prosent over nivået i de tre første kvartalene av 1985. Økningen har vært klart sterkere enn det som har vært vanlig i tidligere år med sterk vekst i sysselsettingen og representerer trolig en gjeninnhenting av den svake utviklingen i 1984.

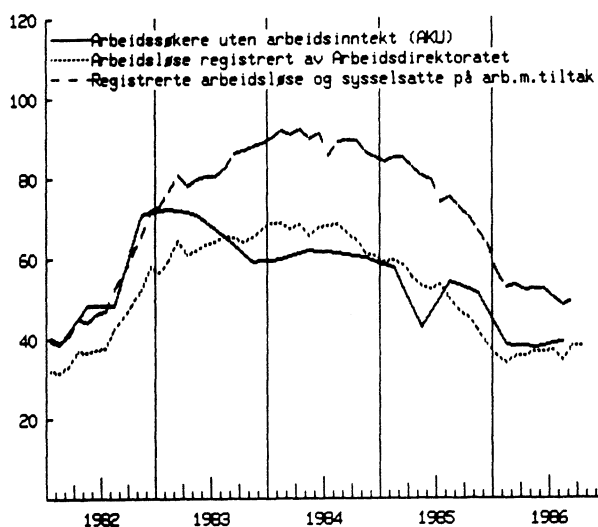
Arbeidsledigheten

Regnet som gjennomsnitt av de tre første kvartalene var det ifølge AKU 42.000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Dette utgjorde om lag 2,0 prosent av arbeidsstyrken og representerer en nedgang på 0,7 prosentpoeng i forhold til de tre første kvartalene i 1985. Når en tar i betraktning at ledigheten for 4. kvartal ifølge AKU vanligvis ligger under nivået for de tre første, kan årsgjennomsnittet for 1986 bli på 1,8 - 1,9 prosent. Dette er bare en ubetydelig høyere

ARBEIDSLLEDIGE.

Arbeidssøkere uten arbeidsinnt., reg. arbeidsløse ved arbeidskontorene og syssels. på arb.m.tiltak. Sesongjusterte tall i tusen.

ledighetsprosent enn i det forrige høykonjunkturåret 1980.

Justert for normale sesongvariasjoner har både den registrerte arbeidsledigheten ved arbeidskontorene og AKU-ledigheten holdt seg uendret i løpet av 1986, til tross for den sterke sysselsettingsveksten. På grunn av friksjoner og strukturelle endringer i økonomien vil det uansett hvor sterk den generelle sysselsettingsveksten er eksistere noen arbeidsledige, og utviklingen i 1986 tyder på at det kan være vanskelig å få ledigheten ned under dette nivået.

Ved arbeidskontorene var det ved utgangen av oktober registrert 33.800 helt ledige. Dette utgjorde en nedgang på 6.900 sammenliknet med oktober 1985, men den registrerte ledigheten lå fortsatt mer enn 11.000 over nivået for oktober 1980. At den registrerte ledigheten ser ut til å ha flatet ut på et høyere nivå enn i forrige periode med sterkt press i arbeidsmarkedet, kan trolig forklares ved at meldetilbøyeligheten nå er høyere enn den gang. Dessuten må en ta i betraktning at arbeidsstyrken har økt med mer enn 150.000 personer siden 1980, samtidig som at nedtrappingen av arbeidsmarkedstiltakene i løpet av det siste året kan ha bidratt til å begrense nedgangen i ledigheten.

Ledighetsperiodenes varighet økte i takt med veksten i ledigheten i begynnelsen av 80-tallet. I løpet av det siste året har det imidlertid ifølge en undersøkelse foretatt av Arbeidsdirektoratet vært en klar nedgang i varigheten av ledigheten. Den gjennomsnittlige varigheten var ved utgangen av september kommet ned i 21 uker mot 24 uker i september 1985. I 1980 derimot ble den gjennomsnittlige varigheten anslått til 10 uker. På grunn av at den høyeste varighetsperioden den gangen var satt til "26 uker og mer" mot "81 uker og mer" i dag er imidlertid tallene

ikke sammenliknbare. Reglene for adgang til å motta arbeidsledighetstrygd er også blitt liberalisert ved at det nå er adgang til å motta stønad i sammenhengende 80 uker. Dette har trolig vært en medvirkende årsak til at meldetilbøyeligheten har økt og at omfanget av langvarig ledighet er spesielt utpreget blant de eldste aldersgruppene. Ved utgangen av september hadde 9.000 personer vært registrert ledige i mer enn et halvt år, en nedgang på 4.800 sammenliknet med samme måned året før. Det kan imidlertid ikke ses bort i fra at enkelte av de personene som har gått ledige i lang tid nå kan ha vanskeligheter med å skaffe seg jobb igjen.

REGISTRERTE ARBEIDSLØSE ETTER VARIGHET
1.000 personer.

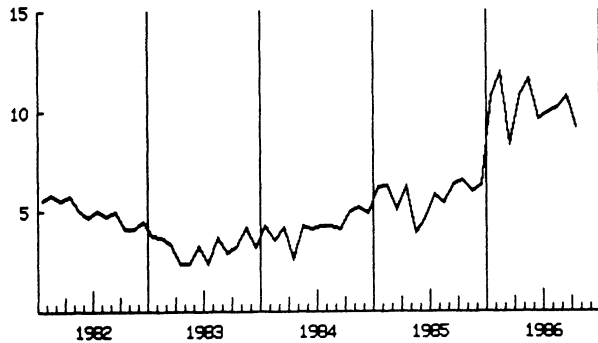
Varighet	Sept. 1986	Endring fra sept. 1985
Under 8 uker	16,4	-1,3
8-25 uker	8,6	-3,0
Et halvt år og mer	9,0	-4,8
I alt	34,1	-9,0

Ledige plasser

Den sterke veksten i etterspørselen etter arbeidskraft ga seg utslag i en sterk vekst i tilgangen på ledige plasser i 1985 og i første halvår av 1986. Det kan imidlertid ikke ses bort i fra at en del av denne veksten har sammenheng med bedre rutiner ved arbeidskontorene og økt aktivitet for å skaffe en oversikt over de ledige plassene, blant annet ved oppsøkende virksomhet og registrering av ledige stillinger som blir utlyst i dagspressen.

I løpet av de siste månedene har tilgangen

BEHOLDNINGEN AV REGISTRERTE LEDIGE Plasser ved utgangen av måneden. 1000 plasser. Sesongjustert.

på ledige plasser justert for normale sesongvariasjoner vist tegn til å flate ut. Dette tyder på at den sterke veksten i etterspørselen etter arbeidskraft er i ferd med å svekkes. Tilgangen i løpet av august var usedvanlig lav sammenliknet med månedene før. Den tok seg imidlertid opp igjen til 27.800 i løpet av september, en økning på 6.000 sammenliknet med september 1985.

Ettersom sysselsettingsveksten spesielt har gjort seg gjeldende i privat tjenesteyting,

har økningen i etterspørselen etter arbeidskraft vært sterkest i Oslo-området og enkelte av de andre større byene. Mangelen på arbeidskraft har særlig vært stor for enkelte kategorier med høyere utdanning (spesielt helsepersonell), men det er også registrert en mangel på fagarbeidere innenfor industri og bygg og anlegg. Ved utgangen av oktober var beholdningen av ledige plasser ved arbeidskontorene på om lag 9.000 personer, en økning på 2.700 sammenliknet med oktober 1985.

Arbeidsmarkedstiltak

Arbeidsmarkedstiltakene er blitt trappet ned, og justert for normale sesongvariasjoner har nedtrappingen i særlig grad gjort seg gjeldende i løpet av 1986. Normalt blir arbeidsmarkedstiltakene trappet opp i løpet av høstmånedene, men opptrappingen i år har vært mindre enn det som har vært vanlig før om årene.

Utenom attføringstiltakene var det ved ut-

REGISTRERTE ARBEIDSLEDIGE OG BEHOLDNINGEN AV LEDIGE Plasser ved utgangen av SEPTEMBER 1986

Region	Registrerte arbeidsledige 1.000 personer	Ledighets- prosent 1)	Ledige plasser 1.000	Ledige plasser i prosent av arbeidsledige
Oslo/Akershus	2,0	0,4	2,6	127
Hedmark/Oppland/Buskerud	3,6	1,3	1,2	35
Østfold/Vestfold/Telemark	5,5	2,1	1,4	26
Agder/Rogaland	5,3	1,9	1,1	20
Vestlandet	7,2	2,0	1,3	19
Trøndelag	4,6	2,4	1,0	23
Nord-Norge	5,9	2,8	1,3	22
I alt	34,1	1,6	10,0	29

1) Registrerte ledige i prosent av AKU-arbeidsstyrken.

gangen av september sysselsatt om lag 11.800 personer ved arbeidsmarkedstiltak, en nedgang på 14.500 sammenliknet med september 1985. Nedtrappingen har i første rekke funnet sted for de offentlige sysselsettningstiltakene, men de andre tiltakene er også trappet noe ned.

SYSSELSETTINGEN VED ARBEIDSMARKEDSTILTAK Ved utgangen av september 1986. 1.000 personer.		
	Sept. 1986	Endring fra sept. 1985
Off. syss.tiltak	1,5	-10,5
Lønnstilskott	1,4	- 0,7
Kvalifiseringstiltak	8,4	- 2,6
Bedriftsrettede tiltak	0,4	- 0,7
I alt ekskl. attfør- ingstiltak	11,7	-14,5
Attføringstiltak	10,6	0,3
I alt	22,3	-14,1

Ettersom de offentlige sysselsettningstiltakene nesten er helt eliminert, mens det tas sikte på å opprettholde kvalifiseringstiltakene i et visst omfang, er det grunn til å anta at mesteparten av nedtrappingen nå er unnagjort. I forbindelse med vårens innstramminger i finanspolitikken ble bevilgningene til arbeidsmarkedstiltak for 1986 skåret ned med i alt 343 millioner kroner og kom ned i 2.314 millioner. På statsbudsjettet for 1987 er denne posten foreslått skåret ytterligere ned til 2.131 millioner kroner.

PRISER OG LØNNINGER

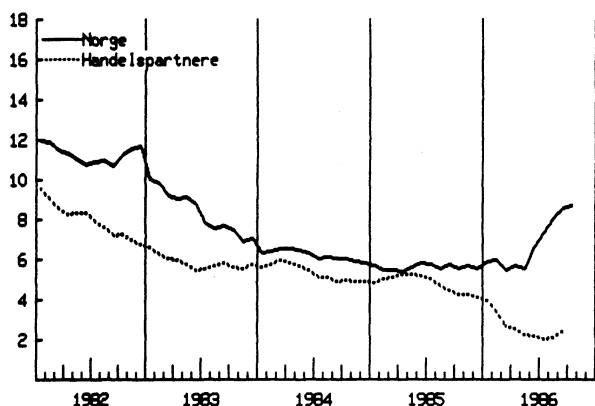
Konsumpriser

Etter devalueringen og avgiftsøkningene i vår har prisstigningen tiltatt sterkt. Fra en prisstigning på 5,6 prosent i mai har den steget til 8,8 prosent i oktober (målt i forhold til samme måned året før). Det ser samtidig ut som om oppsvinget i prisstigningen er i ferd med å flate ut. Med samme prisstigning i november og desember som i oktober (målt som vekst i forhold til samme måned året før) vil prisstigningen på årsbasis bli 7,2 prosent i 1986, mens november- og desembertallene må bli klart høyere enn

PRISVEKST IFØLGE KONSUMPRISINDEKSEN			
	Mai 85 til mai 86	Okt.85 til okt.86	Mai 86 til okt.86*)
Matvarer	7,6	11,0	13,9
Drikkevarer og tobakk	9,0	10,9	11,1
Klær, sko	8,0	10,1	12,4
Bolig, lys, brensel	4,5	5,0	7,1
Møbler, hush.- artikler	5,6	8,9	13,4
Helsepleie ...	6,7	6,5	8,9
Reiser, trans- port	2,1	9,8	21,7
Fritidssysler, utdanning ...	6,2	7,8	9,6
Andre varer, tjenester ...	7,3	9,1	12,2
I alt	5,6	8,8	13,5

*) Vekst i sesongjustert serie regnet som årlig rate

KONSUMPRISVEKSTEN I PROSENT FRA SAMME MÅNED ÅRET FØR

oktobertallet om stigningen på årsbasis skal bli på 7,3 prosent. Prisenivået ved utgangen av året vil imidlertid ligge hele 3,6 prosent over årsgjennomsnittet (overheng), fordi det var i andre halvår prisene steg så sterkt. Selv med avtakende måned-til-månedvekst i prisene utover i 1987 vil veksten regnet i forhold til nivået året før fortsatt holde seg høy (8 1/2 - 9 1/2 prosent) fram til sommeren neste år.

Fra mai til oktober i år økte konsumprisindeksen, sesongjustert, med 5,4 prosent, noe som svarer til en veksttakt på 13,5 prosent regnet som årlig rate. De sesongjusterte tallene viser at konsumprisveksten fra måned til måned var sterkest i månedene like etter devalueringen. Måned-til-månedveksten i oktober var noe lavere enn i sommer og tidligere i høst, men den underliggende prisstigningen på månedsbasis ligger fortsatt klart over prisstigningen før devalueringen.

Det var ikke bare devalueringen som førte til at prisveksten tok seg opp utover sommeren. For gruppen matvarer steg prisene sterkt allerede fra juni på grunn av subsidie bortfallet. Jordbruksoppgjøret i sommer gav ytterligere prisvekst, vekstraten over tolv måneder var i oktober 11,0 prosent. Den

sterke økningen i kaffeprisen som har funnet sted siden slutten av 1985, ser nå ut til å ha snudd. En nedgang til et mer normalt nivå vil bidra til redusert prisvekst på matvarer.

Også drikkevarer og tobakk steg mye i pris på grunn av avgiftsøkningen i vår, mens prisstigningen for klær og sko først har begynt å tilta etter sesongsalget i høst. For møbler har prisveksten etter devalueringen ligget noe over veksten for de sistnevnte gruppene.

Prisene på reiser og transport har blitt sterkt påvirket av både devalueringen og avgiftsøkninger. Nedgangen i bensinprisen fra slutten av 1985 ble snudd til en økning på 10,7 prosent fra mai til september. Devalueringen ser også ut til å ha blitt umiddelbart overveltet i bilprisene; prisøkningen var nær 11 prosent fra mai til september.

Gruppen andre varer og tjenester har også steget kraftig i pris etter devalueringen. Devalueringen har trolig raskt slått ut i prisene på selskapsreiser til utlandet. Store lønnstillegg, bl.a. i hotell- og restaurantvirksomhet i første halvår, har trolig også bidratt vesentlig til sterk vekst i denne delindeksen.

Gruppene bolig, lys, brensel, helsepleie og fritidssysler og utdanning har alle steget klart mindre enn den samlede konsumprisindeksen. Fortsatt fallende pris på fyringsolje og nesten uendret elektrisitetspris er bakgrunnen for dette. Husleie har fortsatt lav vekst.

Det synes klart at utslaget av devalueringen på prisene har vært raskest og sterkest for importerte konsumvarer, særlig for varer uten konkurrerende norsk produksjon. Gruppert etter opprinnelsessektor hadde del-

indeksen for importvarer uten norsk konkurranse en vekst (sesongjustert) på 8,2 prosent fra mai til oktober. Veksten for norskproduserte varer som er lite påvirket av verdensmarkedet, var i samme periode 4,4 prosent.

For flere ikke-konkurrerende importvarer (bl.a. biler) ser effekten av devalueringen allerede ut til å være uttømt. I løpet av høsten vil trolig størstedelen av devalueringen være overveltet i importprisen målt i norske kroner for de fleste konsumvarer. Med fortsatt lav og avtakende importprisvekst vil dermed prisene på disse konsumvarene ha en lav vekst gjennom første halvår 1987. På grunn av den sterke veksten mot slutten av 1986 er imidlertid overhenget svært høyt, og dermed vil prisstigningen målt som vekst over 12 måneder forbli høy helt til sommeren 1987.

Devalueringen bidrar til økt prisstigning også ved at de norske produksjonsskostnadene øker. Den økte lønnsomhet i næringslivet som devalueringen fører til, vil gi økt lønns- glidning. Økt prisvekst på importert og norskprodusert vareinnsats trekker i samme retning. Det tar imidlertid noe tid før

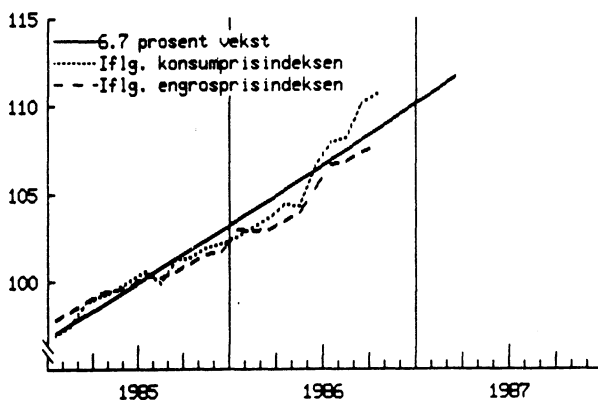
disse mekanismene får slå ut i prisene på norskproduserte varer. Derfor vil prisstigningen for disse varene fortsette å øke også utover i 1987.

Den sterke konsumoppgangen gjennom 1985 og inn i 1986 har muliggjort økte avansesatser i varehandelen. Delindeksen for konsumvarer omsatt gjennom detaljhandelen steg i denne perioden mer enn delindeksen for varer levert til konsum i engrosprisindeksen. Etter devalueringen og avgiftsøkningene på forsommeren har økningen vært sterkere i konsumprisene enn i engrosprisene. Dette bryter med det vanlige mønsteret der økt kostnadsvekst i første omgang fører til reduserte driftsmarginer i varehandelsleddet og først etter en noe lengre periode slår ut i konsumprisene.

Lønnsutviklingen

Lønns- glidningen i industrien tiltok gjennom 1985 til tross for avtakende importpris- vekst. Det høye og tiltakende aktivitets- nivået som økte etterspørselen etter ar- beidskraft og reduserte arbeidsledigheten, bidro til den økte lønns- glidningen. I 2. kvartal i år var lønns- veksten i N.A.F.s med- lemsbedrifter 9,5 prosent. Tariff- tilleggene i LO-N.A.F. oppgjørene forklarer en del av dette, men det er klart at lønns- glidningen også har økt kraftig. For arbeidere i industrien, imidlertid, var lønns- veksten i 2. kvartal samlet 8,8 prosent og lønns- glidningen rundt 7 prosent. Fra slutten av 1985 og fram til devalueringen i vår var dermed lønns- glidningen i industrien stabil. Det er den sterke lønns- veksten i bygge- og anleggs- virksomhet som gjør at lønns- veksten for N.A.F.s medlemsbedrifter i alt viser så sterk vekst i 1986. Dette må ses på bakgrunn av at bygningsinvesteringene i bedriftene viste et kraftig oppsving gjennom 1985 og inn i 1986. Den økte lønns- veksten ser ut til

PRISINDEKSER FOR KONSUMVARER. 1985=100.

6.7 prosent tilsvarer konsumprisveksten for perioden januar-oktober 1986 regnet i forhold til samme periode i 1985.

å slå ut i byggekostnadene - i oktober var veksten i byggekostnadsindeksen for enebolig av tre 8,2 prosent mot 5 1/2 prosent ved årsskiftet (vekst i forhold til samme måned året før).

LØNNSVEKST I N.A.F.s MEDLEMSBEDRIFTER 1)				
		Tariff- tillegg	Lønns- glidning	Samlet lønnsvest
1984	1	0,4	5,7	6,6
	2	1,5	5,5	7,0
	3	2,9	5,2	8,1
	4	2,9	6,0	8,9
1985	1	2,9	6,5	9,4
	2	1,8	6,8	8,6
	3	0,5	6,3	6,8
	4	0,5	7,0	7,5
1986	1	0,5	7,2	7,7
	2	1,8	7,7	9,5

1) Kilde: N.A.F.

Lønnsveksten for funksjonærer i N.A.F.s medlemsbedrifter steg med 11,1 prosent fra september 1985 til september i år ifølge N.A.F.s lønnsstatistikk. Siden en ikke vet når gjennom året tilleggene gis, er det vanskelig å beregne årslønnsveksten. Med en antakelse om at lønnsveksten for funksjonærer skjer jevnt over året og uendret vekst resten av 1986, kan årslønnsveksten for denne gruppen bli mer enn 10 1/2 prosent fra 1985 til 1986. Med forutsetning om en viss økning i lønnsglidningen i industrien i 2. halvår i år, kan lønnsveksten for arbeidere bli over 9 prosent på årsbasis.

Etterspørselen etter arbeidskraft er fortsatt høy i industrien. Overtidsprosenten var fortsatt tiltakende i første halvår i år, men steg langsommere enn i 1984 og 1985. Devalueringen i vår vil bedre lønnsomheten

for de konkurranseutsatte bedriftene og lønnsveksten i industrien vil derfor trolig tilta i annet halvår.

Den sterke økningen i arbeidskraftetterpørselen har mot slutten av 1985 og i 1986 rettet seg særlig mot privat tjenesteyting, og allerede inngåtte tariffavtaler tyder på at lønnsveksten i mange av disse sektorene vil bli større enn i industrien i 1986.

Det ser ut til å bli en ytterligere økning i lønnsveksten i 1987 p.g.a. arbeidstidsforkortelsen og ettervirkningene av devalueringen. For industrien gjelder forkortelsen bare arbeidere som i utgangspunktet har lengre arbeidstid enn 37 1/2 time pr. uke. Det er mulig at det vil skje en viss økning i timeverksproduktiviteten etter arbeidstidsnedgangen. Videre vil det økte arbeidskraftsbehovet kunne gi et strammere arbeidsmarked og redusert arbeidsløshet. Totalvirkningen av dette på timelønningene er usikker. Det er imidlertid grunn til å regne med en timelønnsvekst i industrien fra 1986 til 1987 på over 10 prosent.

PRIVAT KONSUM: NEDGANG

Den sterke veksten i privat konsum som fant sted fra høsten 1984 og igjennom hele 1985, avtok i løpet av de to første kvartalene i år, og fra 2. til 3. kvartal gikk nivået på privat konsum til og med tilbake, justert for normale sesongvariasjoner. Denne nedgangen er i første rekke forårsaket av et fall i etterspørselen etter varige forbruks-goder. Veksten i omsetningen av ikke-varige goder har imidlertid også flatet ut, samtidig som veksten i tjenestekonsumet har avtatt. På grunn av den sterke veksten som fant sted i løpet av 1985, lå likevel nivået på det private konsumet i 3. kvartal om lag

2 1/2 prosent over nivået for 3. kvartal 1985.

Dersom privat konsum justert for normale sesongvariasjoner ikke går merkbart ned fra 3. til 4. kvartal, vil den veksten som fant sted gjennom 1985 og i første halvår i år gi en vekst på om lag 4 1/2 prosent fra 1985 til 1986. Med fortsatt nedgang i 4. kvartal kan veksten i årsgjennomsnittet komme ned mot 4 prosent.

I tillegg til en klar vekst i husholdningenes disponible realinntekter de to siste årene, hadde den sterke veksten i privat konsum i løpet av 1985 nær sammenheng med et betydelig fall i spareraten. Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall for 1985 var spareraten helt nede i 0,5 prosent. Nye opplysninger kan tyde på at veksten i privat konsum var enda sterkere enn vist i de foreløpige nasjonalregnskapstallene, slik at husholdningenes sparerate trolig var negativ i 1985. Dette er i så fall første gangen siden en startet beregningene av husholdningenes disponible inntekter at det private konsumet har vært større enn inntektene.

Spesielt var det husholdningenes finansielle sparing som gikk tilbake i løpet av 1985, og opplysninger fra kredittmarkedsstatistikken for forretnings- og sparebankene tyder på at utlånsveksten til konsumentene var langt sterkere enn innskuddsveksten. Med den sterke veksten som fant sted i privat konsum utover høsten og vinteren for ett år siden er det grunn til å tro at spareraten da avtok ytterligere.

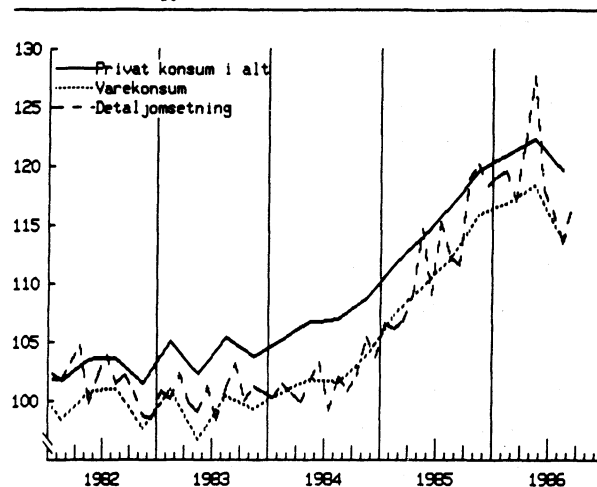
Det er lite trolig at husholdningenes spare-rate kan holde seg negativ over en lengre tidsperiode, og nedgangen i privat konsum som er observert i 3. kvartal i år kan være et første skritt tilbake mot et mer normalt nivå. Tall fra kredittmarkedsstatistikken

for sommermånedene tyder da også på at utlånsveksten er i ferd med å avta i tråd med vårens innstramminger i kreditttilførselen. Tiltakende problemer med å betjene gjeldsbyrden og større usikkerhet om framtida tilsier at spareraten kan fortsette å øke utover vinteren. Nedgangen i privat konsum utover i andre halvår vil neppe være tilstrekkelig til å forhindre at spareraten for 1986 kan bli enda lavere enn spareraten for 1985.

Det er grunn til å tro at mye av utlånsveksten har gått til kjøp av varige konsumgoder. Disse godene blir i nasjonalregnskapet regnet som konsumert i samme øyeblikk som de blir kjøpt. Ved å ta hensyn til at disse godene gir tjenester over flere år, får en definert en høyere sparerate enn i nasjonalregnskapet, men selv med denne definisjonen nådde spareraten et foreløpig lavmål i 1985. På grunn av dette virker det ikke urimelig at det i første rekke vil være etterspørselen etter de varige forbruksgodene som går tilbake når den ordinære spareraten er i ferd med å øke igjen.

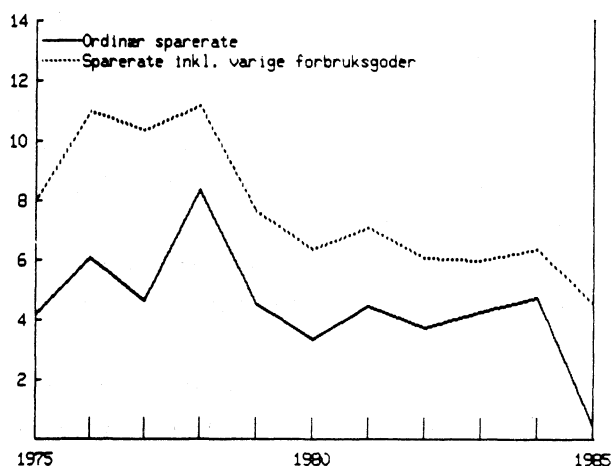
Utviklingen de siste to årene ligner mye på det som skjedde på slutten av 70-tallet. I 1976 og 1977 var det også en sterk vekst i

PRIVAT KONSUM OG DETALJOMSETNING
1980=100. Sesongjustert.

SPARERATEN

Husholdningers sparerate med og uten sparing i varige forbruks-goder (sparing i prosent av disponibel inntekt).

kjøpet av varige forbruks-goder, i første rekke personbiler. Til dels påvirket av kredittinnstrammingene gikk personbilsalget deretter kraftig tilbake i 1978. Nedgangen i personbilsalget i år kom etter en om lag like lang periode med vekst som den gangen. Til tross for en forholdsvis høy omsetning i september, burde en ut fra det som skjedde i 1977/78 vente en ytterligere nedgang i løpet av vinteren. Det kan på den annen side være slik at dereguleringene på kredittmarkedet de siste årene har gitt et varig skifte i konsumadferden til husholdningene i retning av økt kjøp av nye biler, slik at nedgangen nå ikke blir like sterk som i 1978.

På grunn av økte skatter og sterkere prisstigning som følge av devalueringen vil veksten i husholdningenes disponible realinntekter trolig avta utover vinteren. En svakere vekst i sysselsettingen vil dra i samme retning. Ettersom mye av velstandsveksten i 1987 tas ut i form av redusert arbeidstid, er det lite trolig at husholdningenes disponible realinntekt vil komme til å vokse noe særlig.

Alle faktorene nevnt ovenfor trekker i retning av at privat konsum vil utvikle seg svakt i 1987, og med nedgangen i løpet av

andre halvår 1986 kan privat konsum regnet som årsgjennomsnitt komme til å gå ned neste år.

Varekonsumet

Det er i første rekke utviklingen i varekonsumet som har ført til nedgangen i privat konsum fra 2. til 3. kvartal. Til tross for klar vekst fram til 2. kvartal var nedgangen i veksten så sterk at varekonsumet i 3. kvartal bare lå om lag 1 prosent over nivået for 3. kvartal 1985. Volumet av detaljomsetningsindeksen økte også bare med 2 prosent over den samme perioden.

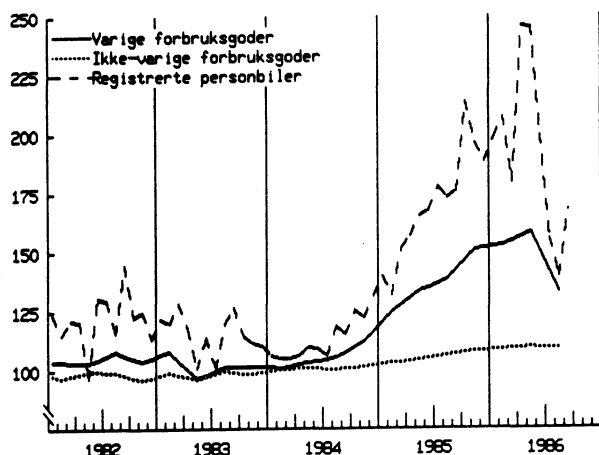
Nedgangen i varekonsumet skyldes spesielt et fall i omsetningen av varige forbruks-goder, og da i første rekke kjøp av nye personbiler. I 3. kvartal ble det i alt solgt 36.200 nye personbiler, en nedgang på 5.200 sammenliknet med samme kvartal 1985. Nedgangen fra 2. kvartal (justert for normale sesongvariasjoner) var enda større. Selv om personbilsalget tok seg noe opp igjen i september, kan en vente en ytterligere nedgang, både på grunn av sterk prisstigning på biler som følge av devalueringen og svakere vekst i husholdningenes disponible realinntekter. Det kan heller ikke ses bort ifra at behovene for nye personbiler kan være i ferd med å bli dekket.

Kjøpet av møbler og elektriske husholdnings-artikler ser også ut til å ha gått noe tilbake i løpet av 3. kvartal etter å ha vært i klar vekst i 2. kvartal. Omsetningen av varige fritidsgoder ser derimot ut til å ha vokst.

Justert for normale sesongvariasjoner flatet veksten i konsumet av ikke-varige forbruks-goder ut allerede i 2. kvartal, og nivået holdt seg noenlunde uendret fra 2. til 3. På grunn av veksten sist høst og vinter lå om-

VAREKONSUMET
1980=100. Sesongjustert.

setningen av disse varene om lag 2 1/2 prosent over nivået for 3. kvartal 1985.

Utviklingen for de forskjellige varene har

PRIVAT KONSUM			
Prosentvis volumvekst fra foregående halvår. Halvårsrater. Sesongjustert.			
	85II	86I	86IIf)
Varer	5,0	3,2	-2,9
- varige konsumvarer	11,9	7,6	-13,1
- andre varer	3,3	1,9	0,1
Tjenester	2,4	2,0	1,3
- bolig	2,0	2,1	2,1
- andre tjenester	2,7	1,9	0,9
Spesifisert konsum	4,2	2,8	-1,6
+ Nordmenns konsum			
i utlandet	11,2	12,2	3,2
- Utlendingers konsum i Norge	3,8	19,2	-6,8
Privat konsum	4,7	3,0	-1,1
f) Basert på framskrivninger av korttidsstatistikken			

imidlertid vært noe forskjellig. På grunn av fallende oljepriser har etterspørselen etter brensel vært i sterk vekst. Sammen med det store personbilsalget er de lave drivstoffprisene også forklaringen på at driftsutgifter til bruk av egne transportmidler har vært i klar vekst, men også for denne posten har veksten flatet ut i 3. kvartal. Det samme gjelder omsetningen av klær og skotøy, ikke-varige fritidsgoder, toalettartikler og reiseeffekter.

Matvarekonsumet har holdt seg noenlunde uendret i lang tid. På grunn av polstreiken i sommer ble det i 3. kvartal registrert et fall i omsetningen av drikkevarer og tobakk.

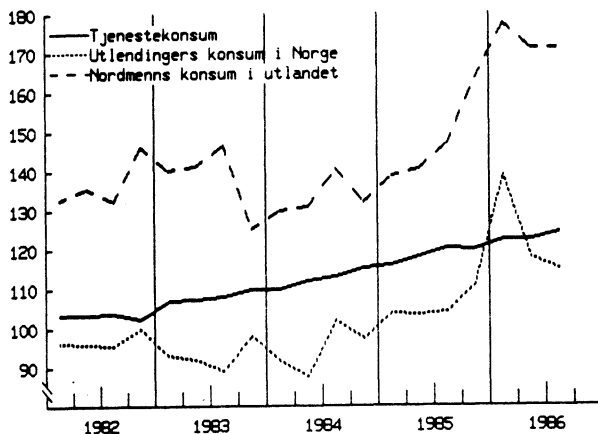
Tjenestekonsumet

Veksten i tjenestekonsumet ser ut til å ha avtatt i løpet av 2. og 3. kvartal i år. Det var spesielt for hotell- og restaurantbesøk at konsumet viste en svakere utvikling; i tillegg til forholdsvis sterk prisstigning kan utviklingen i 3. kvartal forklares med polstreiken.

Kulturelle aktiviteter, flyreiser og tele-tjenester ser fortsatt ut til å være i vekst, om enn i et noe svakere tempo enn tidligere. Disse tjenestegruppene er sterkt påvirket av inntektsutviklingen samtidig som konsumveksten kan forklares med en gunstig prisutvikling for disse varene.

Til tross for polstreiken har veksten i nordmenns konsum i utlandet også vist tegn til å flate ut i løpet av 2. og 3. kvartal av 1986. På grunn av den sterke veksten i løpet av 1985 lå imidlertid nivået for 3. kvartal om lag 16 prosent over nivået for samme kvartal i fjor. Dette har nær sammenheng med veksten i charterreiser med fly som i første halvår i år lå om lag 14 prosent over nivået for første halvår 1985. Til-

TJENESTEKONSUMET OG KONSUM I UTLANDET
1980=100. Sesongjustert.

takende prisstigning som følge av devalueringen og større forsiktighet blant konsumentene kan være medvirkende forklaringsfaktorer til utflatingen. Etter en sterk vekst i andre halvår av 1985 og i 1. kvartal i år har utviklingen i utlendingers konsum i Norge vist en negativ tendens.

INVESTERINGER

Oljeutvinning og rørtransport

For oljeutvinning og rørtransport ventes bruttoinvesteringene å øke fra 21,3 milliarder i 1985 til 38,8 milliarder kroner i 1986, målt i verdi. De store svingningene fra år til år har sammenheng med at plattformen regnes som investert på det tidspunkt de taues ut til feltet. Dette kommer tydelig fram for bruttoinvesteringer til feltutbygging og felt i drift som øker med nesten 200 prosent i verdi fra 1985 til 1986. Påløpte investeringskostnader som best reflekterer den løpende investeringsaktiviteten ventes å bli nesten 38 milliarder kroner i 1986, en verdiøkning på knapt 15 prosent fra 1985. Anslaget for 1987 er 34,7 milliarder kroner.

For en nærmere gjennomgang av investeringsaktiviteten i oljeutvinning og rørtransport

henvises det til vedlegget "Utsiktene for oljevirkosomheten".

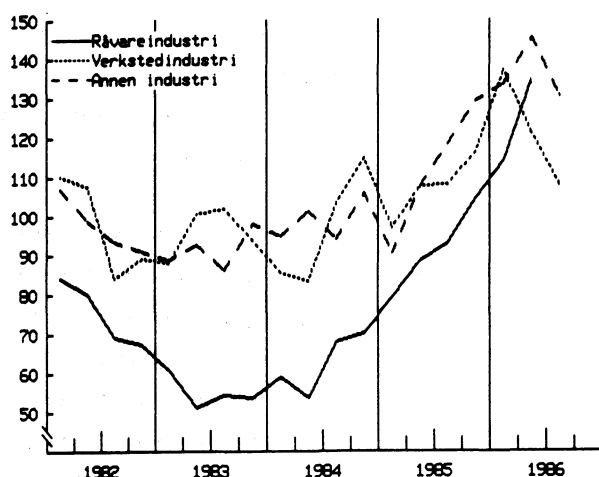
Industriinvesteringer

Industriinvesteringene holder seg fortsatt på et høyt nivå, selv om sesongjusterte anslag for 3. kvartal 1986 viser tendenser til nedgang. Målt i 1985-priser var de totale industriinvesteringene i 1. halvår i år 7,1 milliarder kroner mot 6,1 milliarder i samme periode i fjor. Investeringene i første halvår i år lå i volum vel 20 prosent over nivået i første halvår 1981, da investeringene nådde sitt toppnivå forrige gang. Beregninger tyder på en markert nedgang for investeringer i maskiner og transportmidler fra 2. til 3. kvartal, mens bygge- og anleggsinvesteringene har fortsatt å vokse. At bygg- og anleggsinvesteringene viser vekst trass i at konjunkturtoppen synes å være passert, kan bl.a. skyldes at nivået i 2. kvartal ble relativt lavt pga. lockouten og - ikke minst - den høye bygge- og anleggsvirkosomheten på Mongstad.

Tendensen til nedgang er sterkest i verkstedindustrien, der sesongjusterte tall kan tyde på at en investeringstopp ble nådd i 1. kvartal 1986. Anslag for 3. kvartal ligger sesongjustert 21 prosent under tallet for 1. kvartal. Utviklingen har vært noenlunde parallell for investeringene i henholdsvis maskiner og transportmidler og i bygninger og anlegg.

Utviklingen i annen ferdigvareindustri har vært noe annerledes. Investeringene var her i oppgang helt fram til 2. kvartal 1986, men anslag for 3. og 4. kvartal kan tyde på at en investeringstopp er nådd også i denne sektoren. Utviklingen er imidlertid noe ulik for de to investeringsartene. Bygg- og anleggsinvesteringene nådde en topp noe tidligere enn investeringene i maskiner og

INVESTERINGER I INDUSTRI OG BERGVERK
1980=100. Sesongjusterte volumindekser

transportmidler, men har til gjengjeld holdt seg bedre oppe fra 2. til 3. kvartal. De foreløpige tallene for 3. kvartal i år tyder på at investeringene i maskiner og transportmidler i denne sektoren nå avtar.

Utviklingen i råvareindustri og bergverk er preget av investeringene på Mongstad. Foreløpige anslag tyder på fortsatt vekst fra 2. til 3. kvartal for investeringene totalt. Investeringene i maskiner og transportmidler ser også her ut til å synke i dette tidsrommet, mens bygg- og anleggsinvesteringene fortsatt viser sterk vekst.

Selv om veksten i industriinvesteringene ser ut til å avta noe, vil vi få en betydelig volumvekst fra 1985 til 1986 pga. overhenget fra i fjor og veksten i de to første kvartalene i år. Framskriving av kvartalsregnskapets investeringstall ved hjelp av oppgavene over antatte investeringer ifølge Investeringsundersøkelsen peker i retning av en vekst i volumet av de totale bruttoinvesteringene i industrien på noe over 20 prosent.

Når det gjelder industriinvesteringene i 1987 tyder anslagene på at det ikke blir noe

særlig volumvekst fra 1986. Pga. redusert lønnsomhet og overkapasitet er det ventet en nedgang i investeringsnivået i 1987 for verkstedsindustrien, mens det ligger an til en viss økning i investeringsnivået for annen ferdigvareindustri. Når det gjelder råvareindustrien preges anslaget av at Mongstad-utbyggingen vil gi et meget sterkt vekstbidrag også i 1987. Til tross for dette ventes ingen sterk volumvekst i investeringsnivået for råvareindustrien sett under ett.

INVESTERINGER I INDUSTRI OG BERGVERK
Prosentvis volumendring fra foregående halvår. Sesongjustert.

	85-II	86-I	86-II(f)
Råvareproduserende	18,3	22,5	5,4
Verkstedindustri	9,6	14,9	-18,4
Annen industri	24,9	12,4	-8,3
I alt	19,2	16,5	-5,0
Bygninger og anlegg	34,2	2,0	7,7
Maskiner og transportmidler	13,0	24,1	-11,9

f) Framskriving basert på antatte investeringer iflg. Investeringsundersøkelsen.

EKSPORT

Verdien av norsk eksport ble redusert med nærmere 25 prosent fra 4. kvartal 1985 til 2. kvartal 1986. Denne reduksjonen forklares nesten i sin helhet av det kraftige prisfallet på olje og gass, men også en prisnedgang på tradisjonelle varer og en volumnedgang for tjenester har bidratt. Det er nå tegn

som tyder på at denne utviklingen er endret. Prisen på olje har igjen gått noe opp og verdien av den tradisjonelle vareeksporten har flatet ut og har vist oppgang de siste månedene.

EKSPORT ETTER LEVERENDE SEKTOR			
Prosentvis volumendring fra foregående halvår. Sesongjustert.			
	85II	86I	86II f)

Tradisjonelle varer			
i alt 1)	0,3	-0,2	1,4
-primærnæringsvarer .	6,3	17,4	5,7
-industrielle			
råvarer 2)	2,2	-2,3	3,5
-verkstedprodukter 3)	-1,8	0,4	-8,9
-andre industri-			
produkter	-0,1	2,7	2,3
Olje og gass	6,5	-8,0	32,6
Tjenester 1)	-2,0	0,3	-6,1
-----			
f) Basert på framskrivninger av kort-			
tidsstatistikken.			
1) Avgrensningen av tradisjonelle eks-			
portvarer og tjenesteeksport i nasjo-			
nasjonalregnskap avviker noe fra			
inndelingen i det årlige nasjonal-			
regnskapet og utenriksregnskapet.			
2) Utenom råolje og naturgass.			
3) Utenom skip og oljeplattformer.			

Tradisjonelle varer

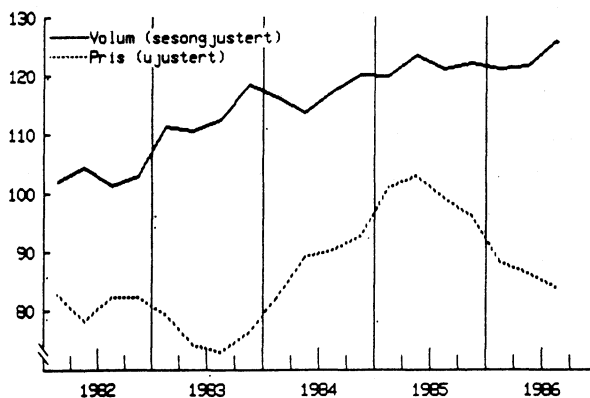
Eksportverdien av tradisjonelle varer (alle varer utenom råolje, naturgass, skip og oljeplattformer), som utgjør om lag en tredjedel av total eksport, passerte en topp i 2. kvartal 1985 og viste deretter en fallende tendens til ut i 2. kvartal 1986. Eksportvolumet endret seg bare ubetydelig i denne perioden og fallet i verdi må derfor

forklares av en sterk nedgang i eksportprisene, som gikk ned med over 10 prosent gjennom de 4 kvartalene. Nedgangen i volum later nå til å stanse opp, mens prisene er i oppgang slik at eksportverdien i det siste har vist klare tegn til ny vekst.

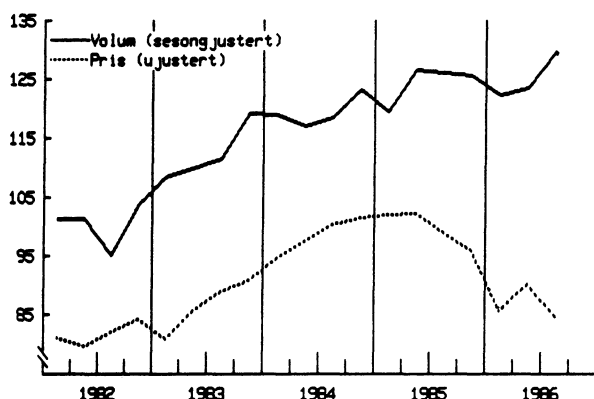
Prisfallet på tradisjonelle varer kom først og fremst fordi prisen på industrielle råvarer falt sterkt fra 3. kvartal 1985. Prisutviklingen både på bergverksprodukter og metaller har vært svak, men det er særlig prisnedgangen på raffinerte oljeprodukter i kjølvannet av oljeprisnedgangen, som forklarer fallet. Volumet av industrielle råvarer viste også svak utvikling slik at verdinedgangen ble særlig stor. Fra 2. kvartal 1986 har volumet igjen vært i vekst, noe som forklares av at eksportvolumet av raffinerte oljeprodukter har økt sterkt, antakelig som en følge av prisnedgangen. For de øvrige råvarene er det foreløpig ingen tegn til noen ny oppgang.

Eksportverdien av verkstedsprodukter har vært praktisk talt uendret gjennom de siste to år. Denne utviklingen skjuler imidlertid en kraftig volumnedgang fra årsskiftet 85/86 og en tilsvarende sterk prisoppgang. Bare fra 2. kvartal til 3. kvartal steg prisene med over 13 prosent, noe som antakeligvis må

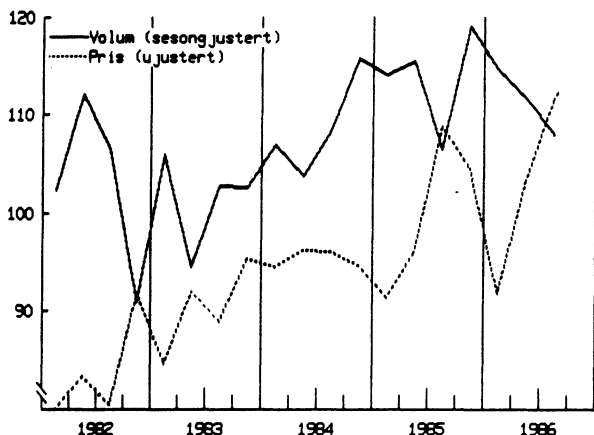
EKSPORT AV PRIMÆRNÆRINGSVARER
Indekser 1980=100.

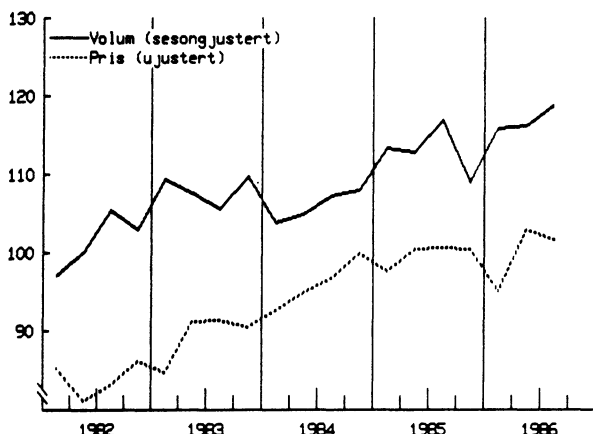
EKSPORT AV INDUSTRIELLE RÅVARER
(utenom råolje og naturgass). Indekser 1980=100.

EKSPORT AV VERKSTEDPRODUKTER
(utenom skip og plattformar). Indekser 1980=100.

EKSPORT AV ANDRE INDUSTRIEPRODUKTER
Indekser 1980=100.

sees i sammenheng med devalueringen.

Også eksporten av andre industriprodukter, som bl.a. omfatter trevarer, kjemiske og mineralske produkter, næringsmidler og tekstilvarer, har hatt liten verdiendring gjennom 1985 og 1986. Her var imidlertid prisene i svak nedgang fram til 2. kvartal i år, mens volumet har vokst jevnt siden 4. kvartal 1985. Begge deler forklares først og fremst av utviklingen for kjemiske og mineralske produkter. Volumet fortsatte å øke også i 3. kvartal mens prisene hadde en mer uklar tendens.

Korrigert for sesongsvingninger viste eksportverdien av primærnæringsvarer stigning gjennom 1986 med særlig sterk oppgang i 3. kvartal. Fisk står for mellom to tredjedeler og tre fjerdedeler av eksporten av primærnæringsvarer og verdiøkningen skyldes en sterk økning av eksportvolumet av (oppdretts-) fisk. Prisene har vært i nedgang siden 2. kvartal 1985.

Olje og gass

Eksportverdien av olje og gass sank sterkt fra årsskiftet 85/86 og var i 2. kvartal bare halvparten av kvartalsgjennomsnittet i 1985. Hele denne nedgangen forklares av prisnedgangen på olje som ble redusert med to tredjedeler fra 4. kvartal 1985 til 2. kvartal 1986. Gassprisen henger gjerne noe etter oljeprisen og har ikke sunket så mye, men den er fremdeles i nedgang og var i 3. kvartal 20 prosent lavere enn ett år tidligere. Eksportvolumet viser stigende tendens etter det midlertidige bortfallet i april på grunn av streiken.

Tjenester

Tjenesteeksporten, som i verdi er over en fjerdedel av totaleksporten, domineres av

utenriks sjøfart som utgjør om lag halvparten av eksportverdien av tjenester. Fallet i eksportverdien av tjenester fra 2. kvartal 1985 til 1. kvartal 1986 forklares i hovedsak av en over 20 prosent nedgang i eksportverdien av transporttjenester fra utenriks sjøfart. Denne nedgangen kom først og fremst som en følge av sterk nedgang i fraktratene, men volumet ble også noe redusert. Nedgangen i eksportverdien av tjenester har fra 2. kvartal flatet ut. Nedgangen i volumet er ikke like stor og prisene viste til dels sterk vekst. Volumet av utlendingers konsum i Norge ligger fortsatt godt over fjorårets nivå, men korrigert for sesongsvingninger er tendensen nå avtakende.

IMPORT

Verdien av totalimporten viste sterk økning fra midten av 1985 og nådde en topp i april i år. Denne verdiøkningen forklares av en meget kraftig oppgang i importvolumet, mens importprisene har vist en svakt avtakende tendens. Importverdien er nå på vei nedover og det skyldes at volumet har blitt redusert. Volumnedgangen motvirkes noe av at prisen viser relativt sterk vekst; 3 prosent fra 2. til 3. kvartal, noe som må sees i sammenheng med devalueringen.

Tradisjonelle varer

Tradisjonelle varer (alle varer utenom råolje, skip og plattform) utgjør omtrent to tredjedeler av totalimporten. På samme måte som for import totalt passerte importverdien av tradisjonelle varer en topp i april og har etter det vist avtakende tendens. Prisene var uendret gjennom 1985 og har, etter et fall fra 4. kvartal 1985 til 1. kvartal 1986, vist jevn stigning med en årlig rate på i overkant av 8 prosent. Den siste tidens avtakende tendens i importverdi

IMPORT ETTER LEVERENDE SEKTOR

Prosentvis volumendring fra foregående halvår. Sesongjustert.

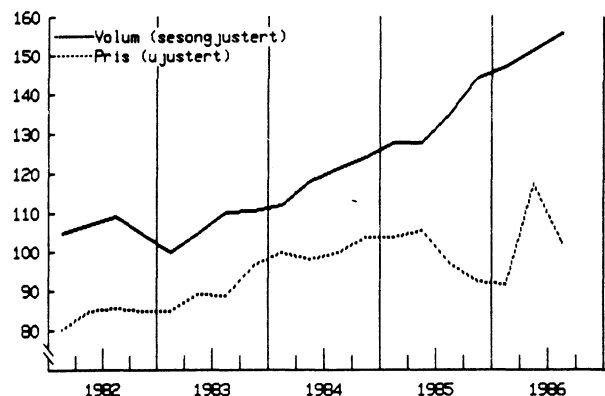
	85II	86I	86II(f)
Tradisjonelle varer			
i alt 1)	9,1	6,9	3,5
-primærnæringsvarer .	0,4	8,5	6,1
-industrielle			
råvarer 2)	1,2	5,8	9,2
-verkstedprodukter 3)	13,9	6,2	2,7
-andre industri-			
produkter	8,4	8,6	1,7
Tjenester 1)	9,4	-5,1	-2,8

f) Basert på framskrivinger av korttidsstatistikken.

- 1) Avgrensningen av tradisjonelle importvarer og tjenesteimport i kvartalsvis nasjonalregnskap avviker noe fra inndelingen i det årlige nasjonalregnskapet og utenriksregnskapet.
- 2) Utenom råolje.
- 3) Utenom skip og oljeplattformer.

må derfor forklares med en nedgang i importvolumet.

IMPORT AV PRIMÆRNÆRINGSVARER
Indekser 1980=100.

Importverdien av industrielle råvarer har vist jevn nedgang siden 4. kvartal 1985. Volumet har derimot, med unntak av et midlertidig fall i 2. kvartal, vært i relativt sterk vekst. Prisene har imidlertid gått kraftig ned, først og fremst på raffinerte oljeprodukter, men også på produkter fra bergverk.

Importverdien av verkstedsprodukter har økt kraftig fra midten av 1985 til 2. kvartal 1986, men det er nå reduksjon i veksttakten og tegn til utflating. Prisene steg sterkt fra 2. til 3. kvartal, mens volumet viste bare svak oppgang. Verdien av personbilimporten har vært nedadgående siden april, og var i september redusert til to tredjedeler av det rekordhøye aprilnivået.

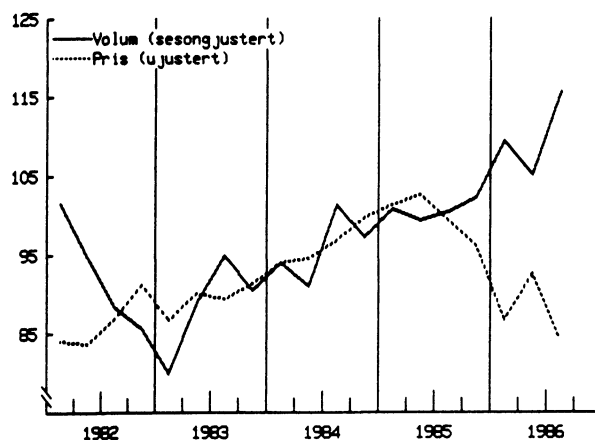
Det har vært en jevn, underliggende stigning i importverdien av andre industrielle produkter siden midten av 1986, men med avtakende veksttakt. Prisene gjorde også for denne varegruppen et kraftig hopp fra 2. til 3. kvartal, mens volumet har flatet ut.

Importverdien av primærnæringsvarer har i alle kvartaler i 1986 ligget over de tilsvarende i 1985. Det er en jevn underliggende vekst i volumet, mens prisene fluktuerte sterkt.

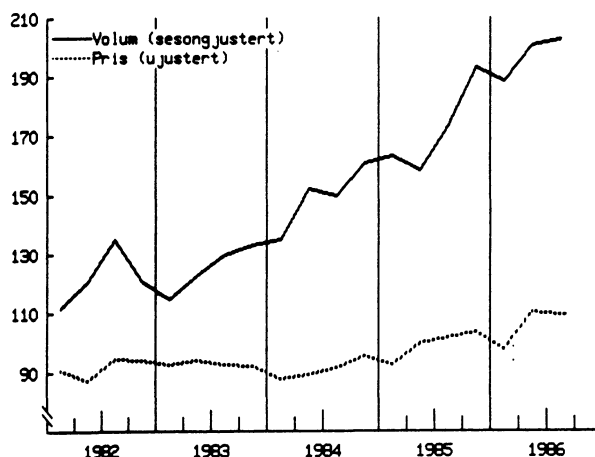
Tjenester

Tjenesteimporten, som i verdi utgjør om lag en tredjedel av totalimporten, domineres av skipsfartens utgifter i utlandet (halvparten) og nordmenns konsum i utlandet (en tredjedel). Skipsfartens utgifter har i volum vært i nedgang gjennom 1986, mens prisene, etter et fall fra 3. kvartal 1985 til 1. kvartal 1986, igjen har steget. Nordmenns konsum i utlandet ligger i volum klart over fjoråret, og også prisene ligger høyere, noe som gjør at verdien i de tre

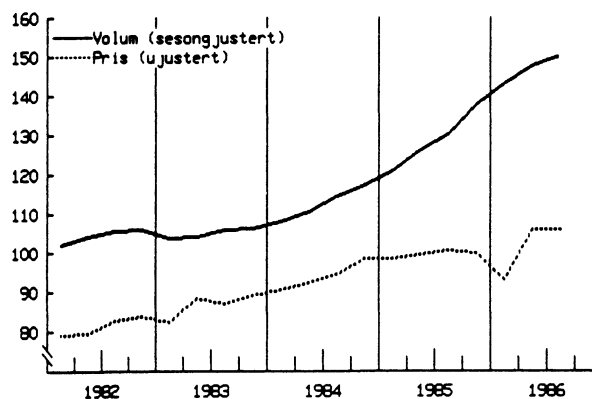
IMPORT AV INDUSTRIELLE RÅVARER
(utenom råolje). Indekser 1980=100.

IMPORT AV VERKSTEDPRODUKTER
(utenom skip og plattformer). Indekser 1980=100.

IMPORT AV ANDRE INDUSTRIPRODUKTER
Indekser 1980=100.

første kvartalene lå nærmere 30 prosent over samme tidsrom året før. Alt i alt har både priser, volum og verdi av import av tjenester vært i oppgang siden 2. kvartal 1986.

DRIFTSBALANSEN

Underskuddet på driftsbalansen overfor utlandet er for årets åtte første måneder beregnet til 22,1 milliarder kroner. Underskuddet var ekstraordinært stort i april, 7,2 milliarder kroner, vesentlig som en følge av arbeidskonflikten i Nordsjøen. Fra mai til juli lå underskuddet mellom 3,5 og 4 milliarder kroner, mens augusttallet var 2,3 milliarder kroner. Det noe lavere augusttallet skyldes først og fremst at verdien av tradisjonell vareimport var spesielt lav denne måneden.

Eksportunderskuddet for januar-august var 12,0 milliarder kroner, noe som er over 42 milliarder mer enn i samme periode i 1985. Halvparten av denne nedgangen kan forklares med fallet i eksportprisene på olje og gass, mens resten skyldes svekkelsen av handelsbalansen med tradisjonelle varer. Underskuddet på rente- og stønadsbalansen var

praktisk talt den samme som i 1985; omkring 10 milliarder kroner.

Underskuddet på handelsbalansen for tradisjonelle varer var ved utgangen av august kommet opp i over 51 milliarder kroner, noe som er over 21 milliarder mer enn for samme periode i 1985. Bortsett fra i april, da underskuddet var ekstra stort på grunn av lockouten, har det ligget på omkring 6 milliarder kroner i alle årets første åtte måneder. Det var nede i 5,8 milliarder i august, mens foreløpige tall tyder på at det var over 7 milliarder både i september og oktober.

Den svake utviklingen på handelsbalansen for tradisjonelle varer skyldes først og fremst den kraftige økningen i importvolumet. I første halvår i år ble dette forsterket av en forverring av bytteforholdet (forholdet mellom eksportpriser og importpriser). Denne forverringen skyldes i hovedsak at eksportprisene ble trukket ned som en følge av prisetallet på raffinerte oljeprodukter. Det later til at bytteforholdet har forverret seg ytterligere fra 2. til 3. kvartal.

Som tidligere nevnt viser sesongjusterte

DRIFTSBALANSE

	Jan.-Aug. 85	1985	Jan.-Aug. 86	1986 f)
Eksportoverskudd	30 324	39 408	-12 093	-22 000
- tradisjonelle varer 1)	-30 014	-51 131	-48 543	-79 000
- eksport av olje og gass	56 636	85 078	35 689	53 000
Overskudd på rente- og stønadsbalansen	-9 432	-13 770	-10 013	-15 000
Driftsbalansen	20 892	25 638	-22 106	-37 000

f) Basert på framskrivninger av korttidsstatistikken
1) Ifølge Handelsstatistikken

tall at den tradisjonelle vareeksporten er i oppgang og at den tradisjonelle vareimporten har flatet ut og viser svak nedgang. Det betyr at bidraget til eksportunderskuddet fra handelsbalansen for tradisjonelle varer blir lavere fremover. Om rente- og stønadsbalansen blir om lag som i 1985 og eksportoverskuddet i årets to siste måneder blir

som gjennomsnittet av september og oktober, vil underskuddet på driftsbalansen bli om lag 37 milliarder kroner i år. Usikkerheten knytter seg først og fremst til handelsbalansen med tradisjonelle varer og tjenestetbalansen. Om tendensen til lavere import og høyere eksport varer ved, vil underskuddet bli mindre.

UTSIKTENE FOR OLJEVIRKSOMHETEN

OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Norsk olje- og gassproduksjon utgjorde i alt 49,3 mill. tonn oljeekvivalenter (toe) første 3 kvartaler 1986, en økning på 4 prosent fra samme periode i fjor. Oljeproduksjonen viste en økning på 9 prosent, mens gassproduksjonen ble redusert med knapt 3 prosent i fra samme periode i fjor. Norsk produksjonskapasitet har økt betydelig sterkere, og dersom man ikke hadde hatt streiken i april og produksjonen hadde vært "normal", ville norsk petroleumsproduksjon økt over 10 prosent i årets 3 første kvartaler sammenlignet med samme periode i fjor.

Veksten i oljeproduksjonen kommer i første rekke av en kraftig produksjonsvekst på Statfjordfeltet hvor produksjonen lå 27,3 prosent høyere første 9 måneder av 1986 sammenlignet med samme periode i 1985. I 3. kvartal 1986 sto feltet for 72 prosent av norsk oljeproduksjon. Årsaken til produksjonsveksten skyldes særlig at Statfjord C-plattformen ble satt i produksjon i fjor sommer. Plattformen kom i full produksjon mot slutten av 1985, og feltets totale produksjon har ikke vokst noe særlig gjennom 1986. På grunn av streiken ligger gjennomsnittsproduksjonen hittil i år lavere enn den gjorde i 4. kvartal 1985.

Oljeproduksjonen fra Ekofiskområdet sank med over 17 prosent i årets 9 første måneder sammenlignet med 1985. Feltets produksjon utgjorde likevel 20 prosent av samlet norsk oljeproduksjon i 3. kvartal 1986.

Norsk eierandel av Murchisonfeltet som delvis ligger i britisk del av Nordsjøen, er blitt nedjustert fra 25,06 prosent til 22,2 prosent. I en 2-års periode fra september

1986 skal i tillegg 60 prosent av norsk andel gå til Storbritannia som tilbakebetaling. Norge vil derfor kun motta knapt 9 prosent av produksjonen på Murchisonfeltet som for tiden har en produksjonskapasitet på omkring 75.000 fat pr. dag.

Produksjonen fra Ulafeltet ble offisielt startet 29. oktober, men da hadde prøveproduksjonen pågått i en 3-ukers periode. Det er ventet at feltet vil produsere 74.000 fat pr. dag ved årsskiftet, noe som også vil være feltets produksjonsnivå framover.

Det er sannsynlig at produksjonen fra Gullfaks A-plattformen vil starte allerede mot slutten av 1986. Dette er et halvt år før de opprinnelige planene. I begynnelsen vil feltet ventelig produsere 60.000 fat pr. dag. Produksjonen vil øke etterhvert som nye produksjonsbrønner blir ferdige, og plattformens produksjonskapasitet er 245.000 fat pr. dag. Gjennomsnittsproduksjonen i 1987 vil sannsynligvis ikke komme over 100.000 fat pr. dag.

Hvis norsk oljeproduksjon fortsetter uten store avbrudd resten av året, vil den kunne bli 41-42 mill. tonn i 1986, noe som i så fall vil innebære en økning på omkring 8 prosent fra 1985.

Det er vedtatt at Norge skal redusere sin eksport av olje med ca. 10 prosent, eller 80.000 fat pr. dag i årets 2 siste måneder for å hjelpe OPEC med å stabilisere prisen på et høyere nivå. Dette vedtaket vil ikke påvirke produksjonen i perioden, da oljen skal raffineres og lagres som beredskapslager i Norge. Dersom norsk eksport skal reduseres også til neste år, vil man ikke ha lagerkapasitet tilgjengelig, og man må even-

tuelt innskrenke produksjonen. Dette gjør det vanskelig å anslå norsk produksjon i 1987. Det som er helt klart er at det vil bli en betydelig økning i norsk produksjonskapasitet som følge av at både Ula- og Gullfaksfeltet vil være i produksjon gjennom hele året, anslagsvis på over 15 prosent regnet i forhold til gjennomsnittlig kapasitet i 1986.

Norsk gassproduksjon er igjen i ferd med å øke noe; produksjonen i 3. kvartal 1986 økte med 20 prosent i forhold til 3. kvartal 1985. Det er i første rekke gassproduksjonen fra Statfjord- og Heimdalfeltene som har økt kraftig, og gassproduksjonen fra de to feltene utgjorde 25 prosent av samlet norsk gassproduksjon i 3. kvartal i år. Utviklingen i produksjonen på Ekofisk- og Friggfeltene fortsetter som før, med reduksjon på Ekofiskfeltet og omtrent konstant produksjon på Friggfeltet. Norsk gassproduksjon vil ikke øke vesentlig de nærmeste årene idet gass fra forskjellige nye felt bare vil være med på å opprettholde produksjonen omkring det nivået man har hatt de siste årene.

Norsk gassproduksjon vil kunne bli omkring 27 mill. toe. i 1986, en svak økning fra i fjor. Samlet vil norsk olje- og gassproduksjon kunne komme opp mot 69 mill. toe. i 1986.

EKSPORT AV OLJE OG GASS

Den største delen av norsk olje- og gassproduksjon blir eksportert, slik det fremgår av tabell C1 og C2 i tabellvedlegget bak i denne utgaven av Økonomiske analyser. Gass-eksporten utgjorde omtrent 95 prosent av produksjonen i de 3 første kvartalene i 1986. Det er ingen bruk av gass i Norge, men noe gass blir brukt som brensel på plattformene i Nordsjøen. Gass fra Friggfeltet går til Storbritannia, mens annen gass går

via Statpipe- og/eller Norpiperørledningene til Kontinentet.

Råoljeeksporten utgjorde drøyt 80 prosent av produksjonen i årets 9 første måneder. Det ble eksportert 720.000 fat pr. dag i årets 10 første måneder, men det tallet er påvirket av streiken i april; i 3. kvartal var råoljeeksporten omlag 775.000 fat pr. dag. Oljen eksporteres til flere land enn gassen, og Storbritannia er den største mottaker av norsk olje med over 50 prosent av eksporten hittil i år.

Norske myndigheter har bestemt at norsk oljeeksport skal reduseres med 10 prosent i årets 2 siste måneder. Dette er gjort for å støtte OPECs forsøk på å stabilisere oljeprisen på et høyere nivå. I den forbindelse kan det nevnes at norsk råoljeeksport aldri har vært så høy som den var i oktober i år. Det ble eksportert over 870.000 fat pr. dag.

INVESTERINGER I OLJEVIRKSOMHETEN

I Statistisk Sentralbyrås investeringsundersøkelse fra 3. kvartal i år er påløpte investeringskostnader i utvinning av råolje og naturgass i 1986 anslått til 37,2 milliarder kroner. Det er en mindre nedgang i forhold til forrige anslag, og innebærer en vekst i verdi på knapt 18 prosent fra 1985. Anslaget for letekostnader er redusert med 500 mill. kroner fra forrige telling, og er 8,3 milliarder kroner for inneværende år.

Anslaget for investeringskostnader i utvinningssektoren for 1987 er oppjustert drøyt 12 prosent fra forrige telling til 34 milliarder kroner. Dette innebærer at fallet i investeringsaktiviteten i oljevirksomheten fra 1986 til 1987 vil bli mindre enn anslått i forrige telling. Ut fra anslaget i 3. kvartal ser verdinedgangen ut til å bli på knapt 9 prosent.

PÅLØPTE INVESTERINGSKOSTNADER			
Løpende priser. Milliarder kroner			
		Anslag 1)	
	1985*	1986	1987

Utvinning av råolje			
og naturgass	31,6	37,2	34,0
Leting	7,8	8,3	6,0
Feltutbygging	19,2	24,0	22,0
Varer	10,3	12,9	11,6
Tjenester	8,1	9,8	8,7
Produksjonsboring	0,7	1,4	1,7
Felt i drift	1,7	2,7	4,1
Varer	0,5	0,6	1,0
Tjenester	0,1	0,8	1,8
Produksjonsboring	1,1	1,2	1,3
Landvirksomhet 2) .	2,9	2,2	1,9
Rørtransport	1,3	0,5	0,7

I alt	32,9	37,7	34,7
-----			
1) Registrert i 3. kvartal 1986.			
2) Omfatter kontorbygg, baser og terminalanlegg på land.			

Påløpte investeringskostnader i oljevirksomheten kan imidlertid komme til å falle betydelig mot slutten av 80-årene når Gullfaks- og Osebergfeltene blir ferdige. Troll/Sleipner-utbyggingen vil kunne motvirke mye av dette fallet, men selv ikke dette prosjektet hvor totale utbyggingskostnader (inkludert rørledning) er på om lag 60 milliarder kroner vil kunne gi et investeringsnivå som det man har hatt de siste årene. Prosjektene er dessuten kommet i fare ved at den franske regjering har nektet å godkjenne avtalen i sin nåværende form. Dersom franske myndigheter ikke godkjenner kjøp av Trollgass, og det skulle bli aktuelt med en redusert utbygging, vil det kreves ytterligere utbyg-

gingsprosjekter for å holde investeringsaktiviteten oppe.

Leting

I investeringstillingen fra 3. kvartal er letekostnadene for 1986 anslått til 8,3 milliarder kroner. Selv om dette fortsatt innebærer en viss verdiøkning fra 1985 er leteanslaget for 1986 nedjustert i hver eneste undersøkelse siden 3. kvartal 1985, da anslaget var hele 11,7 milliarder kroner, i alt en nedjustering på 30 prosent. Anslaget kan fortsatt være for høyt. Det er antakelig de lave oljeprisene som er den viktigste årsaken til nedjusteringen, men også riggraten har falt dramatisk. Det er nemlig først etter sommeren leteaktiviteten har falt betydelig. I tabell C3 i tabellvedlegget bak i dette nr. av Økonomiske analyser er det gjengitt en del indikatorer fra Oljedirektoratet for letevirksomheten på norsk sokkel. De viser at aktiviteten i første halvår av 1986 lå på samme nivå som samme periode i 1985; antall borefartøydøgn var økt med knapt 6 prosent, antall boremeter var redusert med knapt 3 prosent, og det var igangsatt 2 færre hull. I perioden juli til oktober har imidlertid aktiviteten falt betydelig fra samme periode året før; antall borefartøydøgn har falt med 30 prosent, antall påbegynte borehull med 35 prosent og antall boremeter har gått ned med nesten 11 prosent. Grunnen til at nedgangen i leteaktiviteten først skjer i annet halvår 1986 vel et halvt år etter fallet i oljeprisene, er at boringene er planlagt og riggene leid inn lang tid i forveien. Dessuten har oljeselskapene i forbindelse med tildelingen av lisenser forpliktet seg til å gjennomføre boringer innen bestemte tidsfrister. I løpet av første halvår 1986 har oljeselskapene gått over til å leie inn rigger for boring av enkelthull samtidig som

det er lempet på kravene til gjennomføring av boreprogram.

Også anslaget for 1986 viser at oljeselskapene nå reduserer sin leteaktivitet; fra forrige investeringsundersøkelse er anslaget nedjustert med 1,8 milliarder kroner, til 6,0 milliarder kroner. Selv nominelt er dette minst 20 prosent lavere enn de årlige letekostnadene i perioden 1984-86.

Feltutbygging

Påløpte investeringskostnader til feltutbygging er den største underposten innen utvinningssektoren, knapt 65 prosent av totalen både i anslaget for 1986 og 1987. Varekostnadene har utgjort drøyt halvparten av investeringskostnadene til feltutbygging de senere år. I 1986 og 1987 er det utbyggingen av Gullfaks A, B og C og Oseberg A og B som veier tyngst. Gullfaks A er allerede plassert på feltet og Gullfaks B vil bli tauet ut neste sommer. Oseberg A og B er i 1986 inne i den perioden av et feltutbyggingsprosjekt hvor varedelen veier tyngst. Gullfaks C vil komme inn i denne fasen neste år. Erfaringsmessig veier kostnadene til tjenester tyngst i start- og avslutningsfasen av et feltutbyggingsprosjekt.

Anslaget for påløpte investeringskostnader er 24 milliarder kroner for 1986, en økning på 25 prosent i verdi fra året før. Anslaget for 1987 er oppjustert 2,4 milliarder kroner siden undersøkelsen 2. kvartal i år, og ligger nå drøyt 8 prosent lavere enn anslaget for 1986. Oppjusteringen neste år kommer i første rekke av at det er besluttet å bygge ut Tommelitenfeltet og at Osebergfeltet skal få gass for injeksjon fra en undervannsmodul på Trollfeltet. Det er planlagt å kjøpe 25 milliarder kubikkmeter gass fra Troll i de 12 årene Oseberg A og B skal produsere olje. Etter at oljeproduksjonen er

slutt, vil 19 milliarder kubikkmeter av Trollgassen bli utvunnet igjen. Injeksjonen av Trollgassen skal begynne i 1991. Gassinjeksjonen vil øke de utvinnbare oljereservene med 13 milliarder tonn olje. Prosjektet er kostnadsberegnet til i alt 3,7 milliarder kroner.

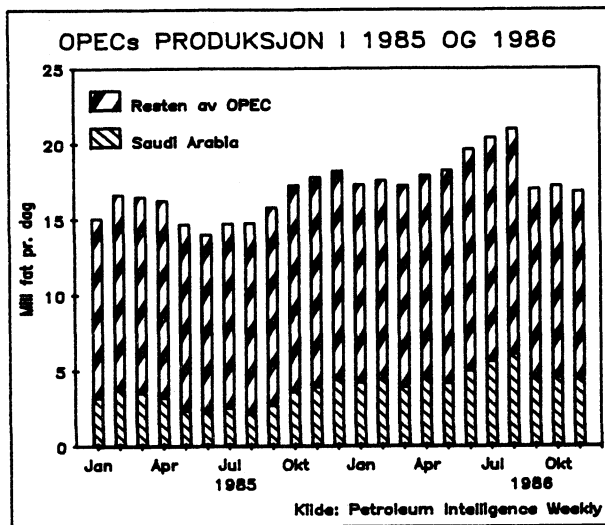
Felt i drift

Investeringer på felt i drift har utgjort en mindre andel av påløpte investeringskostnader i utvinningssektoren, og den største delen av kostnadene har gått til produksjonsboring. Anslaget for påløpte investeringskostnader i 1987 er imidlertid 4,1 milliarder kroner, en økning på over 50 prosent fra 1986. Det er i første rekke arbeider på Ekofiskfeltet som er årsak til dette. Fordi havbunnen på Ekofiskområdet har sunket betydelig på grunn av utvinningen av olje og gass, har man vært nødt til å iverksette tiltak for å beskytte plattformdekkene mot store bølger. Det ble i sommer besluttet at plattformdekkene skulle heves ved at man skulle kutte plattformbena, jekke plattformene opp og sveise i nye rør.

MARKEDET FOR OLJE

Etter OPEC-møtet i august har spotprisen på Brent Blend ligget relativt stabilt på et nivå i underkant av 15 \$/fat. Bortsett fra et midlertidig oppsving tidlig på sommeren har prisen sunket fra 26,50 \$/fat ved årsskiftet til 8-9 \$/fat i juli. Fra dette nivået gikk spotprisen opp til nesten 14 \$/fat i løpet av et par dager i begynnelsen av august, da medlemmene av OPEC ble enige om å innskrenke produksjonen.

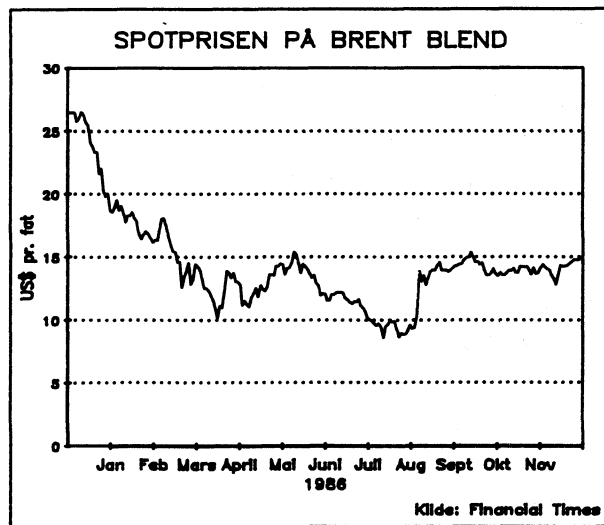
Avtalen i august gikk ut på at alle OPEC-medlemmene unntatt Irak i september og oktober i år skulle overholde produksjonskvotene som gjaldt i 1985. Irak skulle kunne

produsere det de ønsket uten hensyn til sin kvote. At avtalen kun skulle gjelde fra september førte til at det ble produsert svært mye olje i august. Produksjonen lå over 21 mill. fat pr. dag, eller 5 mill. fat pr. dag høyere enn den samlede OPEC-kvoten i 1985. Produksjonen falt til under 17 mill. fat pr. dag i september, noe som i praksis innebar at avtalen ble overholdt av OPEC som gruppe.

OPEC hadde et nytt ministermøte i oktober for å finne fram til nye kvoter. Uenigheten stod først og fremst mellom dem som ønsket å forlenge den midlertidige avtalen ut året og de som krevde en varig avtale. Blant de siste var land rundt den Arabiske Golf, i første rekke Kuwait. Møtet endte med en ny midlertidig avtale som skulle gjelde i de to siste månedene av året og som innebar at en del OPEC-land fikk økt sine kvoter noe. Det var særlig Kuwait som kom godt ut av avtalen ved at landets kvote ble økt fra 900.000 fat pr. dag til 999.000 fat pr. dag. Dette vil kunne gi Kuwait et bedre utgangspunkt under forhandlinger om en varig avtale senere.

Reaksjonen i oljemarkedet på den midlertidige avtalen var avventende, men etter en svak prisnedgang tok prisen seg opp igjen

til mellom 14 \$/fat og 15 \$/fat, hvor den ligger nå. Utfallet av møtet har ikke klargjort hvordan markedsutviklingen vil bli på lengre sikt, men dersom OPEC-landene produserer mellom 16 og 17 mill. fat pr. dag resten av året, vil det ventelig ikke skje store prisendringer gjennom vinterhalvåret. Dersom det neste ministermøtet i OPEC i begynnelsen av desember skulle ende med et tilnærmet sammenbrudd for organisasjonen, vil antakelig prisen igjen kunne gå godt under 10 \$/fat.

Prisfallet i 1986 har så langt hatt relativt beskjedne virkninger på tilbud og etterspørsel i land utenfor OPEC. Virkningene på etterspørselen har nok vært størst så langt. IEA skriver i siste nummer av Oil Market Report at etterspørselen etter olje vil øke med 2,5 prosent fra 1985 til 1986 i OECD-området. 2,5 prosent er ikke noen stor økning på bakgrunn av en vekst i OPEC-økonomiene på om lag det samme, men tatt i betraktning at forbruket av olje har falt eller stagnert de siste årene, er dette i det minste en reversering av utviklingen.

Nå er det grunn til å tro at oljeetterspørselen er svært priselastisk på kort sikt, og noen vesentlig økt etterspørsel av

oljeprisen rundt 15 \$/fat kan en ikke vente før i årene framover.

På tilbudssiden er det i første rekke mindre brønner i USA som har stoppet produksjonen. Dette er såkalte "stripper-wells" med høye variable kostnader, som produserer mindre enn 10 fat pr. dag. Det er uklart hvor stor reduksjonen har vært, men det kan dreie seg om noen få hundre tusen fat pr. dag. Også i Nordsjøen har det vært produksjonsinnskrenkninger begrunnet med lav oljepris; et mindre felt i Nederlands sektor har redusert produksjonen.

På mellomlang sikt er det fortsatt hvor stor ledig produksjonskapasitet OPEC velger å ha som er den viktigste faktoren for markedsutviklingen. Som det siste år har vist kan en plutselig økning i OPECs produksjon senke oljeprisen betydelig, og aktørene i markedet vil huske det ganske lenge. Spesielt har Saudi Arabia vist de andre OPEC-medlemmene at det er klare grenser for hvor langt

landet vil strekke seg for å holde oljeprisene oppe. Det er kommet signaler fra Saudi Arabia om et ønske om å heve prisen opp mot 20 \$/fat snarlig, men det er lite trolig at landet er særlig interessert i en ytterligere heving av prisen nå. En økning i etterspørselen vil antakelig til å begynne med bli tatt ut i økt produksjon i OPEC.

I markedsutsiktene fram til neste vår ligger det som nevnt ikke an til et nytt sammenbrudd i markedet dersom OPEC klarer å overholde sine avtalte kvoter. I tidligere år ville en såpass lav produksjon gitt et stramt marked, men på grunn av den store produksjonen tidligere i år er situasjonen uklar. Den har resultert i en betydelig lageroppbygging, og dersom lagrene tømmes vil det kunne være med på å holde prisene lave gjennom vinteren. Men dersom den lave produksjonen i OPEC skulle føre til knapphet i vinter kan det gi betydelig press på prisene i spotmarkedet.

ØKONOMISK-POLITISK KALENDER 3. KVARTAL 1986

JULI

7. Det oppnås enighet om ny tariffavtale mellom Norske kommuners sentralforbund og forhandlingssammenslutningen Norsk kommuneforbund m.fl. Avtalen innebærer en ramme på 8,35 prosent i årslønnsvekst.

AUGUST

4. OPEC's ministermøte i Genève vedtar en midlertidig nedskjæring i medlemslandenes oljeproduksjon fra 20,3 mill. fat pr. døgn til 16,8 mill. fat pr. døgn. Avtalen skal gjelde produksjonen i september og oktober. 10/9 offentliggjør den norske regjering at den vil redusere oljeeksporten med 10 prosent i november og desember, betinget av at OPEC's produksjonsregulering gjennomføres. Olje som holdes tilbake fra eksport skal brukes til oppbygging av beredskapslagre.

22. Norges Bank offentliggjør en undersøkelse av bankenes utlånsrente, som viser at utlånsrenten i gjennomsnitt har økt med 1,4 prosentpoeng siden 1/1-86. Undersøkelsen tyder på at mesteparten av renteøkningen skjedde før 30/4.

22. Regjeringen legger fram en proposisjon med forslag til endringer i oljebeskatningen og rammebetingelsene for lete- og utvinningsvirksomhet på norsk kontinentalsokkel. Kravet om at de utenlandske selskapene skal bære den direkte statlige andelen fjernes for nye utvinningsstillatelser. Produksjonsavgiften (royalty) fastsettes til null for framtidige felt. Avskrivningsreglene endres slik at avskrivninger av nyinvesteringer i driftsmidler kan påbegynnes i første investeringsår. Særskatten senkes fra 35 til 30 prosent samtidig som reglene om friinntekt

endres, slik at den faller bort for nye investeringer. Det innføres en produksjonsgodtgjørelse til rettighetshaverne for petroleum som produseres fra felt hvor det ennå ikke er framlagt noen utbyggingsplan. Denne godtgjørelsen skal beregnes i prosent av brutto produksjonsverdi og vil tjene som et skattefritt bunnfradrag ved utligningen av særskatten. Satsen foreslås til 15 prosent.

23. Rikslønnsnemda avgir kjennelse i tariffoppgjøret for de ansatte på faste produksjonsplattformer i Nordsjøen (jfr. 25/4-86). Det generelle tillegget utgjør kr. 3.100,- på årsbasis.

29. Regjeringen legger fram proposisjon om utbygging av 5 prosjekter i Saltfjell/Svartisen-området. Det foreslås å bygge ut knapt 2,7 Twh, mens Norges vassdrag- og energiverk (NVE) hadde gått inn for 3,1 Twh, og Miljøverndepartementet anbefalte 1,8 Twh. Langtidsgrensekostnad målt ved kraftstasjonsvegg er beregnet å ville variere mellom 20,4 øre/Kwh og 27,2 øre/Kwh for de ulike prosjektene. Prisnivået pr. 1/1 1986 er lagt til grunn ved disse beregningene.

SEPTEMBER

4. Statkraft og Statoil inngår en rammeavtale om salg av gass til et gassdrevet varmekraftverk på Kårstø. Avtalen innebærer leveranser på inntil 1 mrd. m³ gass pr. år i 25 år fra 1991. I første del av kontraktstiden er leveransene basert på gass fra Tommeliten-feltet.

5. De to nye forretningsbankene Orion Bank A/S og Trønder Investbank A/S får konsesjon til bankdrift. Bankene planlegger en aksje-

kapital på hhv. ca. 100 mill. og 60 mill. kroner.

15. Rettighetsinnehaverne på Troll- og Sleipner-feltene overleverer regjeringen planer for utbygging og drift av disse gassfeltene, samt for transportsystemet Zeepipe.

16. Finansdepartementet vedtar å legge ut et nytt 5 års statslån til 12,8 prosent rente pr. år. Den effektive renten er på 13,1 prosent. Dette medfører at renten reduseres med 0,3 prosentenheter sammenlignet med forrige statslån.

24. Styret i Kongsberg Våpenfabrikk ber staten om tilskudd i form av ny egenkapital. Styret foreslår å nedskrive aksjekapitalen med 500 mill. kroner, samt å tilføre like mye i ny kapital. Av dette øremerkes 200 mill. kroner til bruk i flymotorfabrikken.

OKTOBER

1. Den nye kredittkjøpsloven trer i kraft. Den som gir kreditt til forbrukerkjøp, får utvidet plikt til å opplyse om vilkårene for kreditten. Selgeren må opplyse om effektiv rente og total kredittkostnad.

3. Hovedtillitsvalgt i Vinmonopolets Arbeiderforening, Håkon Høst, avskjediges. Fra 6/10 går produksjonsarbeidere ved Vinmonopolets sentralanlegg i Oslo ut i streik, som ca. 1 uke seinere dømmes ulovlig av Arbeidsretten. Oppsigelsen dømmes gyldig av Arbeidsretten 31/10. Streiken avblåses 7/11.

4. Rikslønnsnemda legger fram sin kjennelse i tariffoppgjøret for de statsansatte i Norsk lærerlag og Akademikernes fellesorganisasjon. Rammen for årslønnsveksten blir på 8,35 prosent - som i staten forøvrig.

6. Regjeringen legger fram for Stortinget

forslag til statsbudsjett for 1987. De samlede utgifter for staten er budsjettet til 247 milliarder kroner, 10,8 prosent mer enn utgiftene i 1986 ser ut til å bli. Overskudd før lånetransaksjoner anslås å gå ned fra 18,3 milliarder i 1986 til 78 millioner i 1987. Underskudd før lånetransaksjoner korrigert for oljeskatter, statlig petroleumsvirksomhet og overføringer fra Norges Bank, er budsjettet til 3,2 mrd. Budsjettet gjøres opp med et finansieringsbehov på 15,6 milliarder kroner.

Statsbudsjettets inntektsside har følgende hovedpunkter: Regjeringen foreslår å fjerne sykedelen av folketrygdpremien. I stedet innføres det en helsedel i medlemsavgiften til folketrygden. Den skal liknes av brutto personlig inntekt. Foreslåtte satser er: 5 prosent på inntekt tom. 170.000, 7 prosent på inntekt tom. 340.000, og 9 prosent på inntekt over 340.000. Progresjonssatsene i inntektsskatten foreslås redusert. Boligskattene økes med inntil 10 prosent. Satsene for personlig formuesskatt til staten foreslås økt med 0,2 prosent. Skattefritaket ved SMS og AMS foreslås redusert fra 40 til 20 prosent av sparebeløpene. Endel fradragordninger, som fradrag for utgifter til arbeidsreiser, foreslås fjernet eller forenklet. Regjeringen foreslår å fjerne adgangen til å foreta avsetninger etter distriktsskatteloven.

Forslagene om endringer i skatteopplegget fører til at statens inntekter fra skatt på formue og inntekt medregnet folketrygdavgift, øker med 26 prosent. 8,6 prosentpoeng skyldes overføringer fra andre offentlige sektorer budsjetter til statsbudsjettet. Satsene for de fleste mengdeavgiftene økes med ca. 6,5 prosent, mens verdiavgiftene gjennomgående holdes konstante. Inntekter fra oljeskatter er budsjettet til 15,2 milliarder. Dette er nær

60 prosent mindre enn anslaget for 1986. Det er lagt til grunn en oljepris på 15 dollar pr. fat i 1987.

Statsbudsjettets utgiftsside har følgende hovedpunkter: Overføringene vokser 10,1 prosent, og de samlede utgifter til kjøp av varer og tjenester øker med 8 prosent. For det statlige forbruket ialt (lønns- og driftsutgifter og militært utstyr), er det en nominell økning på knapt 9 prosent. Investeringer i offentlig konsumkapital holdes omtrent uendret i nominelle termer. Det foreslås at mer enn halvdel av investeringene først foretas i annen halvdel av 1987. Investeringene i statens forretningsdrift foreslås økt nominelt med vel 8 prosent fra 1986 til 1987. I budsjettet er det gitt særlig prioritet til helsevern, sosiale formål, forskning og utvikling og distriktsutbygging.

6. Nasjonalbudsjettet for 1987 legges fram. Bruttonasjonalproduktet ventes å øke med 2,2 prosent fra 1986 til 87 regnet i faste priser. Det er 2 prosent mindre økning enn fra 1985 til 86. Disponibel realinntekt for Norge, som er anslått å gå ned med 5,7 prosent fra 1985 til 86, antas å synke ytterligere 2,8 prosent fra 86 til 87.

Regjeringen legger til grunn en reduksjon i det nominelle rentenivået med 1 prosent i løpet av 1987. Prisstigningen er på usikkert grunnlag anslått å bli mellom 7 og 8 prosent.

Nasjonalbudsjettet inneholder også framskrivninger av den økonomiske utviklingen til 1995. I framskrivningene er det lagt til grunn en trendmessig videreføring basert på den økonomiske politikken og utviklingen i de senere årene. Framskrivningen indikerer blant annet at dersom det ikke foretas tiltak for å endre utviklingen, vil det være

nødvendig med en oljepris i 1995 på 33 dollar (regnet i 1986-verdi) for å oppnå tilnærmet balanse i utenriksøkonomien.

10. Siden begynnelsen av oktober har presset mot den norske krona vært sterkt. Norges Bank har intervenert i markedet og solgt valuta for knapt 12 mrd. kroner i ti dager fram til 10/10. På sitt laveste (3/10) når krona et indeksnivå på 112,43.

10. Ved søknadsfristens utløp er det kommet inn søknader fra 21 oljeselskaper om utvinningstillatelse på ialt 39 blokker i 11. konsesjonsrunde på norsk kontinentalsokkel. Blokkene ligger nord for Stadt. Det var også anledning til å søke på tidligere utlyste blokker som ikke var tildelt ennå.

15. Myndighetene i Vest-Tyskland, Nederland og Belgia gir samtykke til rammeavtalen om gasskjøp fra Troll- og Sleipner-feltene (jfr. 1/6-86). Fristen for de franske myndigheter til å godkjenne avtalen mellom Gaz de France og de norske selgerne utsettes til 15/11. Fordelingen i rammeavtalen tilsier at 40 prosent av gassen skal selges til Frankrike.

20. Saga Petroleums ekstraordinære generalforsamling vedtar å utvide selskapets aksjekapital med 533 mill. kroner fra 1.065 mrd. kroner til 1.598 mrd. kroner. Utvidelsen vil skje mellom 17/11 og 1/12.

22. OPEC's 2 uker lange ministermøte i Genève avsluttes med en forlenget avtale om produksjonsbegrensninger for olje i 1986 (jfr. 4/8-86). OPEC-landenes produksjon skal ikke overstige 17 mill. fat pr. døgn.

28. Industridepartementet mottar en ny redegjørelse fra styret i Kongsberg Våpenfabrikk, hvor KV bl.a. søker om et midlertidig lån på 150 mill. kroner.

29. Saudi-Arabias oljeminister sheik Yamani går av og etterfølges av landets tidligere planleggingsminister, Hisham Nazer.

INNTEKTSUTVIKLINGEN FOR LØNSMOTTAKERE I INDUSTRIEN, 1970-1985

av

Charlotte Koren og Nils Martin Stølen

1. INNLEDNING

I perioden 1970-85 har det funnet sted en sterk økning i timefortjenesten i industrien. Samtidig har prisene også steget kraftig. Det er derfor av interesse å se i hvilken grad lønningene har steget sterkere enn prisene, dvs. i hvilken grad reallønna har økt. En del av velstandsveksten er imidlertid i denne perioden tatt ut i form av kortere arbeidstid. Timefortjenesten vil derfor vise sterkere vekst enn årslønna. For å kunne si noe om kjøpekraftsutviklingen må også endringer i skattesystemet trekkes inn.

Beregningene i denne artikkelen er begrenset til å se på utviklingen i gjennomsnittlig disponibel realinntekt for en heltidsansatt i industrien. I første omgang har vi også som en forenkling antatt at inntektstakeren ikke har andre inntekter enn lønn og ikke andre fradragposter på selvangivelsen enn minste- og oppgjørsfradrag. I avsnitt 4 har vi imidlertid forsøkt å se på inntektsutviklingen ut fra mer realistiske anslag på fradragene. En annen avgrensning ligger i at vi bare har sett på utviklingen for en gjennomsnittlig inntektstaker. Mange inntektstakere bor sammen med andre i en husholdning. Ettersom kvinner og ungdom i stigende grad har gått ut i inntektsgivende arbeid, vil de presenterte beregningene undervurdere veksten i den materielle leve-

standard for en gjennomsnittlig husholdning.

2. UTVIKLINGEN I LØNN, ARBEIDSTID, INNTEKT OG SKATT FOR EN GJENNOMSNI TT LIG HELTIDS-ANSATT I INDUSTRIEN

I tabell 1 har vi satt opp en oversikt over utviklingen i timelønn, arbeidstid, årslønn og skatt for en gjennomsnittlig heltidsansatt i industrien. Timelønna er beregnet som forholdet mellom utbetalt lønn ifølge nasjonalregnskapet og tallet på timeverk utført av lønsmottakere i industrien.

Den gjennomsnittlige timelønna (på kr 82,50 i 1985) er en god del høyere enn den gjennomsnittlige timefortjenesten for menn og kvinner i lønnsstatistikken for industriarbeidere (kr 61,20 i 1985). Dette skyldes for det første at lønnsbegrepet i nasjonalregnskapet i tillegg til vanlig timefortjeneste også inkluderer kompensasjon for bevegelige helligdager, feriepenger, lønn under fravær som sykdom, permisjoner osv., naturalia og andre ytelser til beste for arbeidstakerne. Både fra bedriftenes synspunkt når det gjelder vurdering av lønnskostnadene i forhold til andre kostnader, og fra inntektstakernes side når det gjelder vurdering av hvor mye de ønsker å arbeide, er det rimelig å inkludere disse postene. På grunn av at en hittil ikke har skilt mellom arbeidere og funksjonærer i nasjonalregnskapet vil den gjennomsnittlige timelønna på

kr 82,50 også være påvirket av at den implisitte timelønna for funksjonærene ligger en god del over gjennomsnittlig timelønn for arbeiderne.

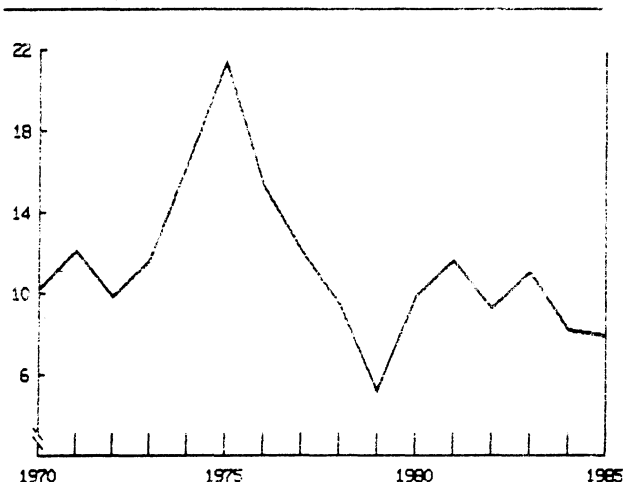
Tabell 1. Utviklingen i lønn, arbeidstid, inntekt og skatt for en gjennomsnittlig heltidsansatt i industrien

	1970	1985
Utbetalt lønn pr. timeverk 1), kr	16,3	82,5
Årlig arbeidstid 2), timer ..	1 815	1 628
Årslønn, 1 000 kr	29,5	134,3
Gjennomsnittsskatt, prosent		
Tobarnsfamilie 3)	16,7	18,3
Enslig	29,2	34,1
Nominell skatt, 1 000 kr		
Tobarnsfamilie	4,9	24,6
Enslig	8,6	45,8
Nominell disp. inntekt, 1000 kr		
Tobarnsfamilie	24,6	109,7
Enslig	20,9	88,5

- 1) Gjennomsnittlig timelønn for en lønns-mottaker i industrien inklusive ferie-penger, lønn under fravær, kompensasjon for bevegelige helligdager, etc.
- 2) Gjennomsnittlig årlig arbeidstid for en heltidsansatt i industrien, hensyn tatt til fravær og overtid.
- 3) For tobarnsfamilien er barnetrygden og forsørgerfradraget regnet som en negativ skatt. Utenom dette ville skattesatsene ha vært på h.h.v. 23,3 og 28,3 prosent.

Utviklingen i timelønna for lønsmottakerne i industrien er skissert i figur 1. Lønnsveksten var spesielt sterk på midten av 70-tallet og har tildels sammenheng med sterk vekst i prisene på konkurrerende utenlandske produkter, sterk produktivitsvekst til og med 1974 og tendenser til press på arbeids-

Figur 1. Lønnsvekst for ansatte i industrien i prosent fra året før.

markedet. Lønnsveksten flatet ut i 1978 og 1979 som en følge av lønns- og prisstoppen for deretter å skyte ny fart på begynnelsen av 1980-tallet, og da igjen som en følge av klar vekst både i konkurranseprisene og produktiviteten.

Den gjennomsnittlige årlige arbeidstiden for heltidsansatte er fremkommet ved å dividere arbeidskraftregnskapets tall for utførte timeverk med tallet på heltidsekvivalente lønsmottakere. Den framkomne serien er derfor påvirket av utviklingen i normal-arbeidstiden, omfanget av fravær og overtid samtidig som det også blir tatt hensyn til at funksjonærene har hatt en lavere normal-arbeidstid enn arbeiderne.

Av tabell 1 ser vi at den gjennomsnittlige arbeidstid for en heltidsansatt beregnet på denne måten har avtatt fra 1970 til 1985. Så å si hele nedgangen fant sted før 1980, og en stor del av dette kan tilskrives reduksjonen i den tariffestede normalarbeidstiden fra 42 1/2 til 40 timer pr. uke i 1976. Utviklingen i arbeidstiden er imidlertid også påvirket av en økning i sykefraværet og en forskyvning av industrisysselettingens sammensetning i retning av relativt flere funksjonærer og næringer med kortere gjen-

nomsnittsarbeidstid.

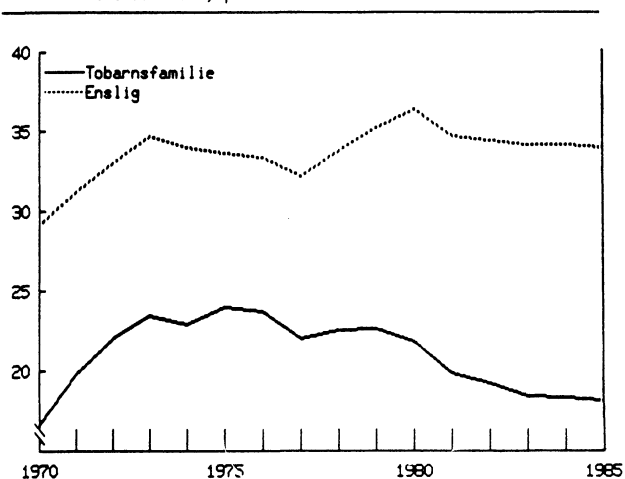
Fra 1970 til 1985 har det i tillegg skjedd en økning i omfanget av deltidsarbeid slik at den gjennomsnittlige arbeidstid pr. sysselsatt har avtatt mer enn det tallene i tabell 1 viser. Vi har imidlertid valgt å konsentrere disse beregningene til utviklingen for heltidsansatte.

Med utgangspunkt i skattetabellene har vi beregnet gjennomsnittlige skattesatser for en heltidsansatt lønnsinntaker i industrien. Beregningene er i første omgang foretatt under forutsetning av at lønnsinntakeren ikke har annen inntekt enn lønnsinntekt og ingen andre fradrag enn minstefradrag og oppgjørsfradrag. I avsnitt 4 har vi imidlertid forsøkt å beregne skatteprosentene med mer realistiske anslag på utviklingen i fradragene.

I figur 2 har vi belyst utviklingen i gjennomsnittsskatten både for en enslig lønnsinntaker og for en lønnsinntaker med hjemmeværende ektefelle og to barn. På grunn av at barnetrygden og forsørgerfradraget er regnet som en negativ skatt og på grunn av skattesystemets klasse 2 har nivået på gjennomsnittsskatten for en to-

barnsfamilie ligget vesentlig under gjennomsnittsskatten for en enslig over den betraktede perioden. For begge grupper har nivået på gjennomsnittsskatten økt, og mesteparten av denne økningen fant sted i perioden 1970-73. Det må imidlertid bemerkes at det i 1970 ble gitt store lettelser i inntektsskatten i forbindelse med innføringen av moms. Gjennomsnittsskatten i 1970 var derfor en god del lavere enn det som var vanlig på slutten av 60-tallet. Den skatteskjerpelsen som fant sted i årene deretter har sammenheng med at progresjonsgrensene ikke ble justeret i takt med inntektsveksten. Ettersom de nominelle beløpene i barnetrygden heller ikke ble oppjustert i særlig grad, slo skatteskjerpelsen sterkere ut for barnefamiliene enn for enslige. I årene etter 1975 har derimot reell vekst i barnetrygden bidratt til at utviklingen for barnefamiliene har vært gunstigere. Klare generelle skattelettelser i valgårene 1977 og 1981 kom også enslige til gode, mens det var en sterk økning i gjennomsnittsskatten for denne gruppen i perioden mellom disse to valgårene. Fra og med 1981 har gjennomsnittsskatten gått svakt tilbake både for de enslige og barnefamiliene.

Figur 2. Gjennomsnittsskatt for en lønnsinntaker i industrien, prosent.

Med utgangspunkt i årslønna og gjennomsnittsskatten er utviklingen i nominell skatt og nominell disponibel inntekt for de to gruppene oppført i tabell 1. Prisnivået målt ved konsumprisindeksen var i 1970 bare 29 prosent av nivået i 1985. For å belyse utviklingen i reallønn og realdisponibel inntekt må de nominelle størrelsene i tabell 1 deflateres med konsumprisindeksen.

3. UTVIKLINGEN I REALLØNN OG REALDISPONIBEL INNTEKT

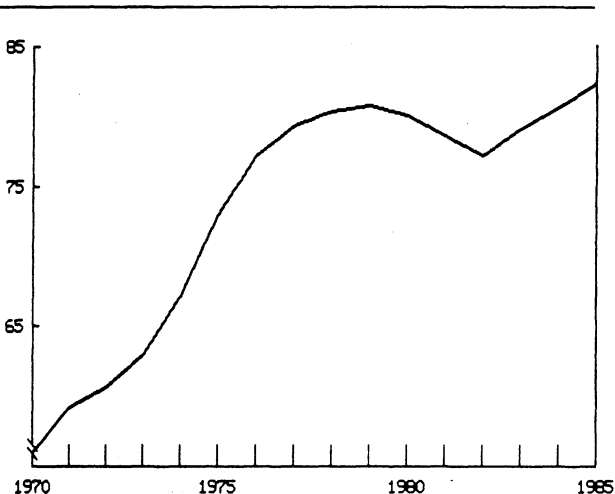
Av tabell 2 går det fram at reallønnen for en gjennomsnittlig lønnsinntaker i indu-

Tabell 2. Utviklingen i reallønn og realdisponibel inntekt for en gjennomsnittlig heltidsansatt i industrien

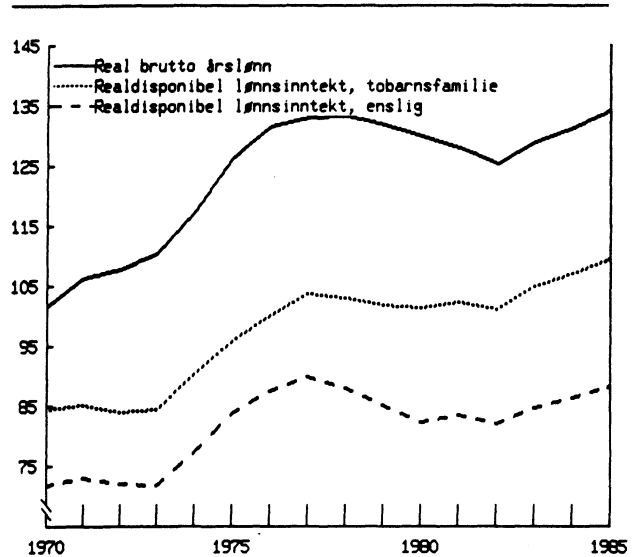
	1970	1985	Endring i pst.
Real-timelønn, 1985- priser, kr	56,1	82,5	47,1
Real-årslønn, 1985- priser, 1 000 kr .	101,7	134,3	32,1
Realdisponibel inntekt, 1985- priser, 1 000 kr .			
Tobarnsfamilie ...	84,7	109,7	29,5
Enslig	72,0	88,5	22,9

strien i 1985 var om lag 47 prosent høyere enn i 1970. Det var særlig i perioden 1973-76 at timelønnsveksten var langt sterkere enn konsumprisveksten (jfr. figur 3). På grunn av innstrammingsiltakene og lønns- og prisstoppen sank reallønnen fra 1979 til 1982. Lønns- og prisstoppen slo sterkere ut for lønningene enn for prisene, og gjeninnhenting etter opphevelsen ser også ut til å ha vært sterkest for prisene, noe som var medvirkende til en etter norske

Figur 3. Real-timelønn for en gjennomsnittlig lønsmottaker i industrien, målt i 1985-priser, kroner.

Figur 4. Real brutto årslønn og realdisponibel lønnsinntekt for en gjennomsnittlig lønsmottaker i industrien målt i 1985-priser, 1000 kroner.

forhold svært høy inflasjon i årene 1980-82. Ettersom inflasjonen har blitt betydelig dempet etter dette, har real-timelønna vært i klar vekst igjen.

På grunn av nedgangen i gjennomsnittlig arbeidstid viser kurvene for real-brutto-årslønn og realdisponibel lønnsinntekt svakere vekst enn reallønnen på 70-tallet. Som følge av den sterke skatteskjerpelsen holdt realdisponibel inntekt seg uendret fra 1970 til 1973, både for enslige og barnefamiliene, mens den sterke timelønnsveksten førte til en klar vekst i kjøpekraften for lønsmottakere i industrien fra 1973 til 1977. I perioden 1977 til 1982 bidro skattelettelsene sammen med økningen av barnetrygden til å holde kjøpekraften oppe for barnefamiliene til tross for en svakere vekst i lønningene enn i prisene. Enslige opplevde derimot en klar nedgang i kjøpekraften fra 1977 til 1980. Fra og med 1983 har kjøpekraften økt både for barnefamiliene og enslige, i første rekke på grunn av en sterkere lønnsvekst enn prisvekst. Med de forutsetningene som er gjort om skattene i avsnitt 1 lå realdisponibel lønnsinntekt for en tobarns-

familie med lønnsutvikling som for en lønns-mottaker i industrien i 1985 29 1/2 prosent over nivået fra 1970, mens realdisponibel inntekt for en enslig med tilsvarende lønnsutvikling lå nær 23 prosent høyere. Ettersom fradragene på selvangivelsen har økt betydelig i denne perioden, har den faktiske veksten i kjøpekraften vært enda gunstigere.

4. INNTEKTER, FRADRAG OG SKATT

Mange lønsmottakere har også andre inntekter enn lønn, f.eks. næringsinntekt, pensjon eller kapitalinntekter. Videre har de fleste skatteyttere ligningsmessige fradrag utover minste- og oppgjørsfradrag, som pensjonsinnskudd, bidrag, gjeldsrenter o.s.v. For å få et mer fullstendig bilde av lønsmottakernes skatter og disponible inntekter, må vi altså ta hensyn til alle inntekter og fradrag.

Inntektsundersøkelsene til Byrået gir opplysninger om skattepliktige inntekter og fradrag for et utvalg av selvangivelser. Vi har sett på tall fra IU1970, IU1976, IU1979

og IU1984 (1985-undersøkelsen foreligger ennå ikke). Det er en del problemer ved å bruke dette materialet. I løpet av denne 15-års-perioden er enkelte definisjoner og grupperinger i statistikken blitt endret. F.eks. er gruppen "ansatte" i IU1984 noe snevrere definert enn gruppen "lønsmottaker" i tidligere år. Materialet gir ingen mulighet til å skille lønsmottakere i industrien fra lønsmottakere i alt. Likevel må tallene kunne antas å vise utviklingen i store trekk for utviklingen i inntektssammensetning og fradrag også for den gruppen vi ser på.

Det som kjennetegner perioden 1970-84, er stabil inntektssammensetning og økende fradrag. Både i 1970 og 1984 utgjorde lønnsinntekten 95 prosent av lønsmottakernes bruttoinntekt - slik den fremkommer på selvangivelsen. Fradragene har økt betydelig, fra 15 til 20 prosent av bruttoinntekten. Minstefradraget utgjorde i 1970 hoveddelen av fradraget, mens det i 1984 har en mer beskjeden plass. Mens gjeldsrenter i 1970 bare utgjorde 2 prosent av bruttoinntekten, trakk lønsmottakere i gjennomsnitt fra hele

Tabell 3. Selvangivelsesregnskap for lønsmottakere/ansatte. Prosent av bruttoinntekt

	1970	1976	1979	1984
Gjennomsnittlig lønn	26 200 kr.	50 000 kr.	64 500 kr.	116 900 kr.
Bruttoinntekt	100	100	100	100
Lønn	95	96	95	95
Næringsinntekt	1	1	1	1
Andre inntekter	4	3	4	4
Frdrag	15	16	17	20
Minste-, oppgjørs- og				
reisefradrag	8	9	7	6
Gjeldsrenter	2	3	5	9
Andre fradrag	5	4	5	5
Netto inntekt	85	84	83	80

Tabell 4. Lønn, skatt og disponibel inntekt for enslig heltidsansatt i industrien med "gjennomsnittsselvvangivelse"

	1970	1976	1979	1984	Endring 1970-1984 i pst.
1 000 kr.					
Arslønn	29,5	62,4	77,3	124,4	
Bruttoinntekt	30,9	65,2	81,5	131,2	
Nominell skatt	7,5	17,2	22,6	33,7	
Nominell disponibel inntekt	23,5	48,0	58,9	97,5	
Realdisponibel inntekt 1)	80,8	101,3	100,7	103,0	27,5
Realdisponibel inntekt etter gjeldsrenter 1)	78,2	96,7	94,4	91,2	16,6

1) Målt i 1985-priser.

9 prosent på denne posten i 1984.

Forutsetter vi at lønsmottakerne i industrien hadde samme sammensetning av inntekt og fradrag som vist i tabell 3, kan vi modifisere skatteberegningene i tabell 1 og 2 noe. Ettersom det er tilstrekkelig for å belyse betydningen av fradragene, har vi valgt å begrense presentasjonen av dette til enslige.

Veksten i realdisponibel inntekt for enslige har altså vært omkring 27,5 prosent fra 1970

til 1984 når vi tar hensyn til utviklingen i andre inntekter og fradrag, mot 20,1 prosent når en bare betrakter realdisponibel lønnsinntekt. Ettersom veksten i fradragene stort sett skyldes økte gjeldsrenter, er det ikke sikkert at lønsmottakerne selv opplever dette som et bidrag til veksten i realdisponibel inntekt. Ser man nemlig på realdisponibel inntekt etter at renter er betalt har den bare økt med 16,6 prosent i perioden sett under ett, og falt med 5,7 prosent i tidsrommet 1976-1984.

PERSONBESKATNINGEN - ER BRUTTOSKATT LØSNINGEN?

av

Inger Gabrielsen

1. INNLEDNING

Ved utformingen av et skattesystem er det flere - ofte motstridende - hensyn man gjerne vil ivareta. I denne sammenheng vil jeg peke på at skattene både skal bidra til en rettferdig inntektsfordeling og til mest mulig effektiv utnytting av samfunnets ressurser. Det siste hensynet vil under visse betingelser tilsi at skattene skal innrettes slik at de relative priser ikke endres eller - sagt på en annen måte - at skattyternes økonomiske disposisjoner ikke påvirkes.

Flere elementer i dagens norske inntekts-skattesystem innebærer at både fordelings- og effektivitetshensynet blir dårligere ivare tatt enn hva som antakelig har vært tilsiktet. Siktemålet med den videre framstillingen er å belyse noen av disse elementene for på denne bakgrunn å vurdere de forslag til omlegging i retning av økt vekt på bruttobeskatning som er lagt fram i den senere tid.

I det følgende vil jeg beskrive hvordan dagens inntektsskattesystem virker med hensyn til skattenivå og -progresjon tatt i betraktning de reglene for inntekts- og fradragfastsettelse som finnes. Jeg vil her forsøke å vise at dagens system er usymmetrisk i den forstand at mange inntektsposter (brutto) verdsettes svært

lavt, samtidig som man har en rekke liberale fradragssystemer. Et hovedsynspunkt i det følgende er derfor at ved utformingen av skattene må man se reglene for fastsetting av inntekts- og fradragspostene i sammenheng.

2. INNTEKTER OG FRADRAG I DAGENS SYSTEM

Hoveddelen av inntektsskattene her i landet har i alle år blitt utlignet på de enkelte skattyteres nettoinntekt. Nettoinntekten kan i grove trekk defineres som skattyterens samlede inntekter - selvangivelsens bruttoinntekt - fratrukket nærmere bestemte utgifter. Komponentene i de personlige bruttoinntektene finner vi spesifisert på selvangivelsens venstre midtside, hvorav de viktigste er lønn, inntekt av næringsvirksomhet, pensjoner og kapitalinntekter - herunder først og fremst renter av bankinnskudd, aksjeutbytte og inntekt av egen bolig. Til fradrag i bruttoinntekten kommer, iflg. skatteloven, "..... alle utgifter som skjønnes å være pådratt til inntektens ervervelse, sikrelse og vedlikeholdelse". I tillegg er det en ubetinget fradragrett for gjeldsrenter.

Tenker vi på hvilke fradragposter som for tiden er listet opp på selvangivelsens høyre midtside og i regnskapsskjemaene for næringsdrivende mv., kan det fastslås at flere av fradragspostene overhodet ikke

eller bare i begrenset grad har med utgifter til inntektens ervervelse å gjøre. Når så disse romslige reglene er kombinert med høye formelle skattesatser, blir skattyterne motivert til å foreta disposisjoner for å utnytte fradragmulighetene, fordi dette kan være privatøkonomisk meget lønnsomt. Konsekvensen er at fundamentet for skattene blir innsnevret, og det blir nødvendig å sette opp skattesatsene hvis man ønsker å opprettholde de offentlige skatteinntektene. På den måten kommer man lett inn i en slags ond sirkel med stadig stigende satsnivå og reduksjon av skattegrunnlaget.

Statistisk Sentralbyrås inntektsstatistikk viser da også at i de siste 10 årene har summen av fradragposter på selvangivelsen for alle personlige skattytere sett under ett økt sterkere enn summen av inntekter før fradrag. Veksten i samlet skattepliktig nettoinntekt har m.a.o. vært svakere enn i de samlede bruttoinntektene. Dette framgår av tabell 1 som viser disse inntektene og forholdet mellom dem for 1976 og senere år hvor det foreligger inntektsstatistikk. Forøvrig er det verdt å merke seg at gjeldsrentefradraget er det fradraget som har økt sterkest. Dette kommer jeg tilbake

til senere.

Ettersom satsene for de skattene som utlignes på nettoinntekten øker med stigende inntekt, dvs. er progressive, vil gevinsten for de enkelte skattytere av å utnytte fradragsordningene også øke med inntekten. Fordelingseffekten av de progressive satsene kan følgelig bli mindre enn tiltenkt.

Forskjellen mellom det vi kan kalle formelle og faktiske skattesatser er illustrert i tabell 2. Tabellen viser lønnstakeres inntektsskatter og folketrygdavgifter i prosent av bruttoinntekten i 1984, som er det siste året hvor det foreligger inntektsstatistikk. De to første kolonnene tar sikte på å belyse den formelle satsstrukturen, idet man her har regnet skattene ut fra bruttolønnen og bare tatt hensyn til minste- og oppgjørsfradraget. Ved beregning av skattene i tredje kolonne er det tatt hensyn til alle fradrag som lønnstakerne gjennomsnittlig hadde på de enkelte inntektstrinn i følge inntektsstatistikken for 1984. Ved sammenligning av skattesatsene i første og annen kolonne med satsene i tredje kolonne ser man at fradragsordningene reduserer skattene betydelig

Tabell 1. Bruttoinntekt, nettoinntekt og gjeldsrenter ifølge selvangivelsen. I alt for personer 17 år og over

	Brutto- inntekt	Netto- inntekt	Nto.inntekt/ brt.inntekt	Gjelds- renter	Gjeldsrenter/ brt.inntekt
	Mill.kr	Mill.kr	Pst.	Mill.kr	Pst.
1976	119 999,6	101 700,5	84,75	5 687,6	4,74
1979	161 782,8	135 175,1	83,55	8 715,6	5,39
1982	223 915,2	166 382,1	74,30	17 034,4	7,61
1984	266 980,6	192 359,4	72,05	25 464,7	9,54

Kilde: Inntektsstatistikk for de enkelte år.

på alle inntektstrinn og at skattereduksjonen øker med stigende inntekt. Fradragsordningene reduserer m.a.o. skattenivået og demper progresjonen, jfr. også figur 1.

Tabell 2. Inntektsskatter og medlemsavgifter til folketrygden. Prosent av bruttoinntekten. Lønnstakere. 1984

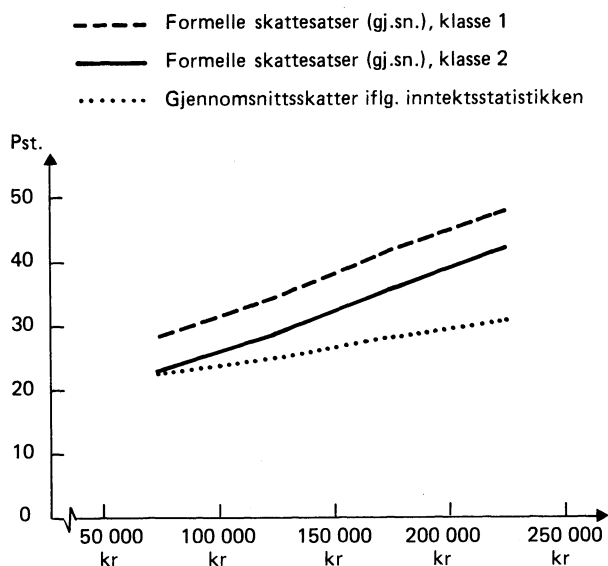
Brutto- inntekt	Formelle skattesatser (gj.sn.)		Gjennomsnittsskatter iflg. inntektsstat.
	Skatteklasse 1	Skatteklasse 2	
kr	pst.	pst.	pst.
50 000 - 99 999	28,2	22,7	22,6
100 000 - 149 999	34,3	28,3	24,9
150 000 - 199 999	41,8	35,3	27,9
200 000 - 249 999	47,5	41,7	30,3

Kilde: Inntektsstatistikk 1984 og beregninger i Byrået.

Tilsvarende forhold som jeg har nevnt angående fradragsordningene, gjelder for en rekke inntektsposter: Høye skattesatser gjør det lønnsomt med lave inntektsansettelser, og gevinsten ved lave ansettelser øker med stigende inntekt.

I dagens system blir således naturalytelser lavt verdsatt (f.eks. fordeler ved bruk av firmabil) eller i praksis ikke regnet som inntekt (eksempelvis billige lån fra arbeidsgiver). Fenomenet stimulerer til

Figur 1. Inntektsskatter og medlemsavgifter til folketrygden. Prosent av bruttoinntekten. Lønnstakere. 1984

arbeidsavtaler hvor naturalytelser inngår, og fordelene ved slike avtaler er større for personer med høy lønn enn for personer med lav lønn. Her har forøvrig arbeidstakere og arbeidsgivere felles interesser, fordi man da også får lavere grunnlag for arbeidsgiveravgiften. (Også grunnlaget for framtidige pensjonsrettigheter blir redusert, men dette momentet har neppe stor betydning.) Det foreligger imidlertid ikke noe materiale som kan belyse omfanget og utviklingen av slike ordninger og dermed bl.a. hvor sterkt skattegrunnlaget blir innsnevret som følge av disse lave verdsettelsene.

Etter gjeldende regler blir også skattemessig fastsatt inntekt (avkastning) av forbrukskapital enten meget lavt ansatt, nemlig for selveide (prosentlignede) helårsboliger og fritidshus, eller overhodet ikke inntektsbeskattet - lystbåter, campingvogner o.l. Heller ikke på dette feltet har man oppgaver som gjør det mulig å tallfeste betydningen av disse bestemmelsene. Men ut fra inntektsstatistikkenes materiale kan man

Tabell 3. Bruttoinntekt i alt og inntekt av prosentlignede helårsboliger ifølge selvangivelsen. Personer 17 år og over

	(1)	(2)	(2) i	(3)	Gjennom-	Gjennom-
	Brutto-	Inntekt av	prosent	Antall	snittlig	snittlig
	inntekt	prosent-	av (1)	personer	bolig-	boliginntekt
	i alt	lignet		med	inntekt	deflatert
		bolig i alt		inntekt	(2):(3)	med konsum-
				under (2)		prisindeksen
	Mill.kr	Mill.kr	Pst.		kr	1979-kr
1976	119 999,6	707,9	0,59	576 809	1 227	1 517
1979	161 782,9	922,7	0,57	645 009	1 431	1 431
1982	223 915,2	1 054,9	0,47	692 801	1 523	1 086
1984 1)	266 980,6	1 497,1	0,56	797 989	1 876	1 161

Kilde: Inntektsstatistikk for de enkelte år og materialet i Byrået.

1) Oppjustering av takstene med inntil 10 prosent i 1983 og 1984.

studere utviklingen i de skattemessig fastsatte inntektene av selveierboliger.

fritidsboliger har vært omtrent som for helårsboliger.

I tabell 3 presenteres tall som illustrerer utviklingen fra 1976 til 1984 for prosentlignede helårsboliger. Vi ser at fra 1976 til 1982 økte samlet skattemessig inntekt av slike boliger svakere enn de totale bruttoinntektene, til tross for at antall personer med slike boliger steg ganske sterkt. Årsaken er særlig å finne i de gjennomsnittlige ligningsmessige boliginntektene som nominelt økte meget svakt. Målt i forhold til konsumprisindeksen var det til og med en nedgang, og det må antas at den reelle nedgangen var betydelig større, fordi boligprisene har steget raskere enn konsumprisindeksen, bl.a. som følge av at den gjennomsnittlige boligstandard har blitt høyere. Etter at boligtakstene generelt ble justert opp med inntil 10 pst. i 1983 og 1984, økte gjennomsnittlig boliginntekt noe sterkere enn konsumprisindeksen. Utviklingen i skattemessig inntekt av prosentlignede

I denne sammenheng er det nødvendig å understreke den store mangel på symmetri i den skattemessige behandlingen av inntekter av forbrukskapital på den ene siden og kapitalutgifter på den annen side. Den ubetingede fradragsrett for gjeldsrenter kombinert med meget lempelig skattlegging av forbrukskapital gjør det svært lønnsomt med lånefinansiering av f.eks. anskaffelse og forbedringer av egen bolig, og fordi skattesatsene er progressive, øker lønnsomheten med stigende inntekt. Det er rimelig å tro at dette har ført til press på prisene i bolig(bygge)markedet og en vridning mot større andel høystandardhus. Tilsvarende press og priskonsekvenser vil naturlig nok kunne oppstå i kredittmarkedet. Den sterke veksten i gjeldsrentefradraget, jfr. tabell 1, må i hvert fall delvis antas å kunne tilskrives denne ubalansen. Skadelidende av systemets følger vil bl.a. være personer som

er nye i boligmarkedet og har vanlige inntekter. Dessuten vil rentens betydning som regulator i kredittmarkedet klart bli redusert.

Den skattemessige behandlingen av bankrenter og andre finanskapitalinntekter korresponderer derimot i hovedsak med behandlingen av gjeldsrenter. For i større grad å likestille inntektsskattleggingen av finans- og forbrukskapital og stimulere finanssparing, er det i årenes løp blitt gjennomført flere tiltak - fribeløp av bankrenter o.l., SMS, AMS og verdi-sparordningene. Men den stimulerende effekten på finanssparing kan være tvilssom. Her må man nemlig også ta i betraktning at skattesystemet ikke er utformet med sikte på å nøytralisere inflasjonens innvirkning på realverdien av finanskapitalen.

3. HVA KAN GJØRES, OG HVA HAR REGJERINGEN FORESLATT?

Av det som er sagt til nå om skjevhetene ved det gjeldende inntektsskattesystemet, er det ikke overraskende at det er kommet flere forslag til endringer. Av disse vil jeg framheve følgende sett av tiltak:

En grundig gjennomgang av fradragordningene med sikte på sanering og en vesentlig mer realistisk verdsettelse av inntektspostene. Går man forholdsvis drastisk til verks, vil fundamentet for inntektsskattene bli vesentlig større, slik at det blir rom for en betydelig nedsettelse av satsene for de tradisjonelle inntektsskattene uten at skatteprovenyet reduseres. Man vil da få et inntektsskattesystem som i langt større grad ivaretar såvel hensynet til inntektsfordelingen som effektivitetshensynet enn hva som er tilfelle med det systemet vi har idag. Begrensningsordninger for gjeldsrente-

fradraget, som nødvendigvis må bli kompliserte hvis man skal unngå uønskede konsekvenser for næringsinvesteringer, vil samtidig bli nokså uaktuelle.

Slike endringer er helt på linje med sentrale elementer i Skattekomisjonens forslag til "straksløsning". De samsvarer også et stykke på vei med deler av regjeringens skatteopplegg for 1987.

På fradragssiden foreslår således regjeringen tildels betydelige innstramninger (bl.a. for reiseutgifter, premie til egen pensjonsforsikring, SMS og AMS og opphevelse av adgangen til avsetninger etter distriktsskatteloven), men på inntektssiden er endringsforslagene beskjedne. Etter forslaget skal imidlertid den delen av beskatningen som bygger på nettoinntekten reduseres ganske meget, dels ved at man fjerner sykedelen av folketrygdens medlemsavgift og fellesskatten til Skattefordelingsfondet (for personer) som begge regnes av nettoinntekten, dels ved økning av de kommunale klassefradragene og reduksjon av satsene for statsskatten (som er progressive). Til gjengjeld innføres en ny skatt - helse delen av medlemsavgiften til folketrygden.

Den vesentligste delen av grunnlaget for den nye folketrygdavgiften skal i følge forslaget være sammenfallende med grunnlaget for pensjonsdelen av folketrygdens medlemsavgift som er en del av det gjeldende inntektsskattesystemet. Dette grunnlaget er pensjonsgivende inntekt som i prinsippet tilsvarer inntekt av arbeid for andre og av arbeid i egen næringsvirksomhet for personer mellom 17 og 70 år.

I utgangspunktet regnes pensjonsdelen av brutto arbeidsinntekt uten fradrag av noen art. For næringsdrivende er det imidlertid

ikke umiddelbart gitt hvor stor del av næringsinntekten som skriver seg fra innehaverens arbeidsinnsats. I følge gjeldende regler blir arbeidsinntekten - grunnlaget for pensjonsdelen - sjablonmessig satt til 90 prosent av netto næringsinntekt før gjeldsrentefradrag (etter regjeringens forslag hevet til 100 prosent). I tillegg gis det fradrag for den delen av gjeldsrentene som overstiger 20 prosent av netto næringsinntekt, begrenset oppad til 75 prosent av den samme inntekten.

Grunnlaget for næringsdrivendes pensjonsdel (og den nye helsedelen) er m.a.o. for det første avhengig av omfanget av de skattemessige fradragsordningene som gjelder for næringsinntekt - avskrivningsregler, fondsavsetningsmuligheter osv. Grunnlaget kan derfor ikke sies å være særlig bruttopreget før også disse fradragsordningene er vurdert med sikte på å eliminere utilsiktede tilpasninger. Forslaget om å sløyfe fradrag for avsetninger etter distriktsskatteloven er et ledd i en slik prosess. I tillegg er grunnlaget avhengig av gjeldsrentens størrelse. Ettersom gjeldsrenter - med de nevnte begrensninger - er fradragsberettiget, mens kapitalinntekter (bankrenter m.m.) ikke inngår i grunnlaget, kan det lønne seg å oppta lån for å utnytte fradragsmuligheten og bruke lånet til inntektsbringende plasseringer utenom den "egentlige" næringsvirksomheten. For å unngå slike disposisjoner, som ved innføringen av helsedelen vil gi enda høyere gevinst, foreslår regjeringen at gjeldsrentefradraget skal regnes netto, dvs. at gjeldsrentene reduseres med den næringsdrivendes samlede kapitalinntekter.

For pensjonsgivende inntekt utenfor næring, som i hovedsak er lønn, er det derimot ikke tale om fradrag av noen art. Men omfanget av naturalytelser som en del av lønnen, vil påvirke grunnlaget og dermed størrelsen

såvel av pensjonsdelen som den nye helsedelen. En vridning i retning av høyere skatt av bruttolønn vil derfor ikke dempe motivasjonen for at naturalytelser skal inngå som en del av lønnen. Tvert i mot vil motiveringen forsterkes, fordi en lang rekke naturalytelser som i prinsippet skal regnes med i grunnlaget for de tradisjonelle inntektsskattene, herunder fordelene ved bruk av firmabil, faller utenfor det nåværende inntektsbegrepet for pensjonsgivende lønn (og grunnlaget for arbeidsgiveravgiften). Regjeringen har imidlertid til hensikt å endre reglene på dette feltet, men det foreligger ennå ikke konkrete forslag, bortsett fra for privat bruk av arbeidsgivers bil.

Som nevnt skal hoveddelen av grunnlaget for den nye helsedelen være det samme som for pensjonsdelen. Men fordi skatteomleggingen også omfatter en tildels betydelig reduksjon i nivået for de skattene som utlignes på alle inntektsarter regnet netto, forutsetter regjeringen at også arbeidsinntekter for personer under 17 og over 69 år og pensjonsinntekter skal inngå i grunnlaget for helsedelen. For å unngå utilsiktet skatteøkning for spesielle lavinntektsgrupper, skal særfradragsordningene for alder m.v. og liten skatteevne gjelde også for helsedelen.

4. HVA ER PARTIENE ENIGE OG UENIGE OM?

Etter Stortingets behandling i høst av regjeringens forslag til skatteopplegg for 1987, synes det å være bred enighet om hovedlinjene i omleggingen, nemlig:

- reduksjon av fradragsordningene og nedsettelse av satsnivået for de skattene som regnes av nettoinntekten,
- større vekt på skattlegging av arbeidsinntekter og pensjoner regnet brutto.

Det er m.a.o. i hovedsak enighet om en omlegging som innebærer at skattefordelen av fradragsordningene, inklusive gjeldsrenter, og av den lave verdsettelsen av forbrukskapital reduseres, og at lønn, næringsinntekt og pensjoner skattlegges sterkere enn kapitalinntekter.

Under stortingsbehandlingen har det derimot vært stor uenighet når det gjelder enkelte av elementene i omleggingen, nemlig i (1) omfanget av fradragsreduksjonene, (2) dimensjonen i forskyvningen av beskatningen fra "nettoskatter" til "bruttoskatter" og (3) satsstrukturen for de enkelte skattene.

5. FORDELINGSVIRKNINGER

Betydningen av skatteomleggingen for de ulike grupper av husholdninger sett i forhold til gjeldende system - de såkalte fordelingsvirkninger - er avhengig av flere forhold.

Generelt er omleggingen til ulempe for de som har tilpasset seg gjeldende system og følgelig har stor gjeld og ellers mange andre fradrag. Det motsatte er tilfelle for de som sitter med positiv nettoformue i form av bankinnskudd o.l. og godt nedbetalt bolig og annen forbrukskapital.

Mer spesifikt vil fordelingsvirkningene avhenge av:

- husholdningens inntektssammensetning og inntektsnivå,
- fradragspostenes art og størrelse,
- fordelingen av inntektsoptjeningen på de enkelte husholdningsmedlemmene,
- satsnivå og satsstruktur for hver enkelt skattetype.

Dessuten vil selvsagt fordelingsvirkningene være avhengig av de (såvel tilsiktede som utilsiktede) sekundære konsekvensene av skatteomleggingen, f.eks. på rentenivået.

Hvis man ønsker å tallfeste fordelingsvirkningene, er det m.a.o. mange forklaringsvariable å ta hensyn til. Det er følgelig ikke gitt hvordan man på en systematisk og oversiktlig måte tallmessig skal belyse fordelingskonsekvensene av omleggingen. I nasjonalbudsjettet for 1987 har en dels valgt å bygge analysen på gjennomsnittsberegninger og spredningene rundt gjennomsnittet, dels er det anvendt stiliserte regneeksempler.

6. OPPSUMMERING

Dagens system for personlige inntektskatter, i hovedsak basert på nettoinntekt med lav verdsetting av en rekke inntektsposter og liberale fradragsregler, har - kombinert med høye og progressive formelle skattesatser - skapt et system som:

- er uoversiktlig og vanskelig å administrere,
- har utilsiktede fordelingsvirkninger,
- motiverer skattyterne til å foreta disposisjoner som er lite effektive fra en samfunnsøkonomisk helhetsvurdering, og som derfor bl.a. medvirker til å opprettholde et høyt rentenivå (før skatt).

Mange av disse problemene, men ikke alle, henger sammen med den svært lave beskatningen av varige konsumgoder (bolig, hytte, båt osv.). Verdien av gjenstandene settes langt under markedsverdien samtidig som det gis fullt inntektsfradrag for renter av lån som finansierer kjøpene. Konsumentene blir på denne måten stilt overfor samfunnsøkonomisk gale prissignaler ved sin tilpasning.

Et skattesystem som bidrar til å rette opp disse svakhetene kan utformes på flere måter. En måte er å beholde hovedtrekkene ved dagens inntekts- og fradragsregler, men legge skattene i større grad på brutto lønns- og pensjonsinntekter. En annen løs-

ning er å beholde dagens fradragregler, men oppjustere ansettelsene av verdi og inntekt av varige forbruks-goder, slik at disse kommer noe mer opp mot markedsverdien, for dermed å kunne redusere skattesatsene. En tredje mulighet er å begrense omfanget av fradragordningene kraftig, eventuelt innføre en eller annen form for begrensning av gjeldsrentefradraget. Og selvsagt kan en

kombinere disse alternativene på ulike måter, avhengig av hvilke elementer en mener bør være sentrale i et framtidig system for personbeskatning. Uansett løsning, vil det imidlertid ikke være lett å få et system som i rimelig grad ivaretar både fordelings- og effektivitetshensynet og som samtidig er oversiktlig og enkelt å administrere.

TABELL- OG DIAGRAMVEDLEGG

Innhold	Side
A. NASJONALREGNSKAP FOR NORGE	
Tabell A1: Bruttonasjonalprodukt etter næring. Faste 1985-priser	1*
Tabell A2: Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Faste 1985-priser	2*
Tabell A3: Privat konsum. Faste 1985-priser	3*
Tabell A4: Bruttoinvestering i fast kapital etter næring. Faste 1985-priser	4*
Tabell A5: Eksport. Faste 1985-priser	5*
Tabell A6: Import. Faste 1985-priser	6*
Tabell A7: Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse	7*
Tabell A8: Driftsregnskap overfor utlandet	8*
Tabell A9: Disponibel inntekt for Norge	8*
Tabell A10: Eksport	9*
Tabell A11: Import	10*
B. KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE	
Tabell B1: Olje- og gassproduksjon	11*
Tabell B2: Produksjonsindeksen etter næring og anvendelse	11*
Tabell B3: Industriproduksjon - produksjonsindeksen	11*
Tabell B4: Ordretilgang - industri	12*
Tabell B5: Ordreserver - industri	12*
Tabell B6: Lagerbeholdning	13*
Tabell B7: Arbeidsmarkedet - arbeidskraftundersøkelsen	13*
Tabell B8: Arbeidsmarkedet - arbeidskontorenes registreringer	13*
Tabell B9: Industriinvesteringer i verdi - investeringsundersøkelsen	14*
Tabell B10: Boligbygging	14*
Tabell B11: Detaljomsetningsvolum - sesongjustert indeks	14*
Tabell B12: Detaljomsetningsvolum mv. - endring fra foregående år	14*
Tabell B13: Timefortjeneste	15*
Tabell B14: Konsumprisindeksen	15*
Tabell B15: Engrospriser	15*
Tabell B16: Utenrikshandelen - verditall	16*
Tabell B17: Utenrikshandelen - indekser	16*
Diagrammer	
Olje- og gassproduksjon	17*
Produksjonsindeksen	17*
Ordreindeksen - industri	18*
Byggearealstatistikk og boliglån, nye boliger	19*
Ordreindeksen - anleggsvirksomhet	19*
Arbeidsledighet og sysselsetting	20*
Antatte og utførte investeringer i industrien	20*
Lager	20*
Detaljomsetning m.v.	20*
Lønninger	21*
Konsum- og engrospriser	21*
Utenrikshandel	21*
C. INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET	
Tabell C1: Produksjon av råolje på norsk sokkel	22*
Tabell C2: Produksjon av naturgass på norsk sokkel	23*
Tabell C3: Leteaktivitet på norsk sokkel	24*
Tabell C4: Påløpte kostnader til leting etter olje og gass på norsk sokkel	25*
Tabell C5: Påløpte investeringskostnader til feltutbygging på norsk sokkel	25*
Tabell C6: Råoljepriser pr. fat	26*

D. NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTLANDET

Tabell D1: Bruttonasjonalprodukt	27*
Tabell D2: Privat konsum	27*
Tabell D3: Offentlig konsum	27*
Tabell D4: Bruttoinvesteringer	28*
Tabell D5: Eksport av varer og tjenester	28*
Tabell D6: Import av varer og tjenester	28*

E. KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

Tabell E1: Sverige	29*
Tabell E2: Storbritannia	29*
Tabell E3: Forbundsrepublikken Tyskland	29*
Tabell E4: Frankrike	29*
Tabell E5: USA	30*
Tabell E6: Japan	30*

REVISJONER AV KVARTALSMØNSTERET

Kvartalsmønsteret som kommer til uttrykk i de kvartalsvise nasjonalregnskapstallene, kan bli endret fortløpende for hvert nytt kvartal som beregnes og publiseres. Dette skyldes hovedsakelig:

- i) Metodeforbedringer i enkelte av beregningene. Det arbeides kontinuerlig med å forbedre metodene som benyttes i beregningsopplegget.
- ii) Ny datainformasjon.
Datagrunnlaget for det kvartalsvise nasjonalregnskapet oppdateres løpende.
- iii) Skifte av basisår.
Skifte av basisår i kvartalsregnskapet skjer normalt en gang i løpet av året.
- iv) Avstemming mot årlig nasjonalregnskap.
Etter hvert skifte av basisår beregnes kvartalstallene for dette året på nytt. Med nye tall framkommet på grunnlag av nytt basisår kan det bli nødvendig å nivåjustere tallene slik at de stemmer overens med årsregnskapets tall.

1*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A1: BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER NØRING. 1)
I faste 1985-priser. Mill.kr.

	-----1985-----				-----1986-----	
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
Bruttonasjonalprodukt ..	122002	119411	124764	131660	126910	123232
Næringsevirkosomhet	105042	102451	107804	114700	109756	106078
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	3468	1854	8770	3768	3366	1960
Utvinning og rørtrans- port av råolje og naturgass	24029	22283	22590	25868	26625	19877
Bergverksdrift	389	386	354	432	369	467
Industri	17347	16607	15471	17848	17018	17432
Skjermet industri ..	4646	4681	4461	4915	4525	4929
Nærings- og nyttelsesmidler ...	2725	2903	2781	2979	2634	3028
Grafisk produksjon og forlag	1921	1779	1681	1937	1891	1900
Utekonkurrerende industri	2972	2962	2856	2960	2928	2921
Treforedlings- produkter	854	803	778	800	792	820
Kjemiske råvarer .	763	835	792	832	803	810
Raffinering av jordolje	110	103	104	121	114	117
Metaller	1245	1221	1182	1207	1220	1174
Hjemmekonkurrerende industri	9729	8964	8154	9973	9564	9582
Tekstil- og bekledningsvarer .	553	501	442	545	528	527
Trevarer, møbler og innredninger ..	1402	1294	1220	1496	1351	1416
Kjemiske og mine- ralake produkter .	1942	1879	1811	2008	1962	2061
Bygging av skip og oljeplattformer ..	1540	1401	1205	1513	1500	1433
Andre verktøedprodukter	4291	3888	3476	4411	4222	4145
Elektrisitetforsyning	7015	4532	3814	5961	6275	4432
Bygge- og anleggs- virksomhet	5743	6266	6729	7140	6180	6769
Varehandel	13614	14400	14431	16510	13718	15990
Sjøfart og oljeboring	3791	4208	3775	3368	3867	4228
Samferdsel	6473	6808	6854	7004	6718	6950
Boligtjenester	4481	4503	4531	4565	4663	4688
Annen privat tjenesteyting	17102	17588	18462	18388	17862	18931
Korreksjonssektorer ..	1589	3016	2023	3847	3095	4352
Offentlig forvaltning ..	16960	16960	16960	16960	17154	17154

1) Uoverensstemmelser i tabellene skyldes maskinell avrunding.

2*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A2: BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER ANVENDELSE. 1)
I faste 1985-priser. Mill.kr.

	-----1985-----				-----1986-----	
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
Bruttonasjonalprodukt ..	122002	119411	124764	131660	126910	123232
Innenlandsk bruk av						
varer og tjenester	110758	108072	116353	123240	117319	124573
Privat konsum	56374	57937	60326	67280	59964	63522
Spesifisert innen-						
landsk konsum	54786	56032	57344	64814	58001	61083
Konsum i utlandet,						
netto	1588	1905	2982	2466	1964	2439
Offentlig konsum	23149	23149	23149	23149	23394	23394
Statlig konsum	8973	8973	8973	8973	9129	9129
Sivilt	5378	5378	5378	5378	5544	5544
Militært	3595	3595	3595	3595	3584	3584
Kommunalt konsum ...	14175	14175	14175	14175	14265	14265
Bruttoinvestering	31236	26988	32880	32813	33962	37658
Bruttoinvestering i						
fast kapital	24125	26935	28849	28053	23831	46822
Investering i						
oljevirkseomhet ...	3440	5427	7332	4965	4095	21541
Bygninger og						
anlegg	12007	13075	14493	15560	13080	14198
Skip og båter	1360	166	-1206	-2883	-1808	-199
Annet transport-						
materiell	2115	2230	2235	3006	2602	3747
Maskiner, redskap,						
inventar ellers ..	5203	6038	5995	7406	5862	7535
Lagerendring	7110	53	4031	4759	10131	-9164
Oljeplattformer						
under arbeid	2558	817	951	2435	2684	-13766
Eksport	57652	57821	56201	63311	60382	54792
- Import	46409	46484	47791	54892	50794	56135

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

3*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A3: PRIVAT KONSUM. 1)
I faate 1985-priser. Mill.kr.

	-----1985-----				-----1986-----	
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
Privat konsum	56374	57937	60326	67280	59964	63522
Spesifisert innen-						
landsk konsum	54786	56032	57344	64814	58001	61083
Matvarer	10240	10971	11067	12462	10327	11330
Drikkevarer og						
tobakk	3266	3693	3663	4276	3416	4036
Klær og skotsøy	3695	4203	4109	5680	3529	4488
Bolig, lys og bren-						
sel	11721	9464	9073	11434	12301	10093
Møbler og household-						
ningsartikler	4193	4059	4534	5717	4199	4493
Helsepleie.....	2533	2406	2355	2513	2550	2370
Transport, post- og						
teletjenester	9238	10640	10703	10811	11084	12982
Fritidsysler og ut-						
danning	4524	4471	4593	5614	4757	4916
Andre varer og tje-						
nester	5376	6125	7249	6308	5839	6374
Korreksjonsposter.....	1588	1905	2982	2466	1964	2439
Nordmenns konsum i						
utlandet	2792	3578	5460	3893	3584	4332
Utlendingers konsum						
i Norge	-1204	-1673	-2477	-1427	-1620	-1893

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A4: BRUTTOINVESTERINGER I FAST KAPITAL ETTER NÆRING. 1)
I faste 1985-priser. Mill.kr.

	1985				1986	
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
Bruttoinvestering i fast kapital	24125	26935	28849	28053	23831	46822
Næringsvirksomhet	20699	23509	25423	24627	20248	43238
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	1161	1844	1718	1441	1288	1957
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	3731	5664	7584	4494	4448	21362
Bergverksdrift	93	61	83	102	66	107
Industri	2112	2807	2991	4232	3144	3838
Skjernet industri ..	497	582	645	990	621	755
Nærings og nytelsemidler ...	363	449	466	715	471	559
Grafisk produksjon og forlag	134	133	179	275	150	196
Utekonkurrerende industri	675	1004	977	1390	1043	1530
Treforedlingsprodukter	128	199	205	299	194	324
Kjemiske råvarer .	135	210	192	310	155	256
Raffinering av jordolje	27	48	54	51	72	85
Metaller	386	548	526	730	622	864
Hjemmekonkurrerende industri	940	1221	1369	1852	1480	1553
Tekstil- og bekledningsvarer .	69	96	114	147	111	144
Trevarer, møbler og innredninger ..	127	190	279	342	205	252
Kjemiske og mineralske produkter .	268	367	351	512	483	516
Bygging av skip og oljeplattform ..	101	95	110	213	196	186
Andre verkstedprodukter	375	472	515	638	485	456
Elektrisitetsforsyning	1485	1798	1987	2466	1339	1553
Bygge- og anleggsvirksomhet	445	445	445	446	493	494
Oljeboring	46	157	296	962	-47	816
Varehandel	1391	1382	1385	1403	1517	1520
Sjøfart	1157	-13	-1380	-3030	-2097	-455
Samferdsel	1828	2066	1977	3155	2214	3402
Boliger	4645	4830	5721	5918	4961	5331
Annen privat tjenesteyting (inkl. forretningsbygg)	2604	2467	2615	3038	2923	3315
Offentlig forvaltning ..	3426	3426	3426	3426	3583	3583

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

5*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A5: EKSPORT. 1)
I faste 1985-priser. Mill.kr.

	1985				1986	
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
Eksport i alt	57652	57821	56201	63311	60382	54792
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	576	665	443	724	650	868
Råolje	12964	12859	15088	14858	15022	11652
Naturgass	8999	7397	5512	7400	8568	5883
Bergverksprodukter	363	337	304	413	325	426
Industriprodukter	17959	18358	17171	18730	17805	18652
Løvert fra						
Skjermet industri	2133	2408	2441	2245	1890	2347
Nærings- og nyttelsemidler	2100	2379	2405	2214	1861	2321
Grafiske produkter .	33	30	37	31	29	27
Utekonkurrerende industri	9771	10013	9462	10195	9534	10170
Treforedlings- produkter	1775	1772	1663	1708	1643	1690
Kjemiske råvarer ...	1630	1723	1499	1760	1597	1574
Raffinerte olje- produkter	1399	1530	1585	1677	1477	1988
Metaller	4967	4988	4715	5051	4817	4919
Hjemmekonkurrerende industri	6055	5937	5268	6290	6381	6134
Tekstil- og bekledningsvarer ...	387	358	358	396	332	343
Trevarer, møbler og innredninger	303	267	233	260	250	259
Kjemiske og mine- ralake produkter ...	1538	1524	1452	1763	1821	1981
Skip og oljeplatt- former, nybygde og reparasjoner	417	581	447	569	692	301
Andre verksted- produkter	3409	3207	2777	3303	3286	3251
Skip og oljeplatt- former mv., eldre	1387	2085	2141	5365	3080	1800
Elektrisk kraft	285	188	86	134	48	42
Boring etter olje og gass (inkl. utleie av oljeplattformer)	672	289	307	313	225	156
Bruttofrakter ved skipsfart	8720	9740	8885	9661	9156	9279
Direkte eksport av tjenester ved olje- virksomhet	166	149	156	173	176	118
Rørtjenester	951	810	622	761	884	612
Utlendingers konsum i Norge	1204	1673	2477	1427	1620	1893
Tjenester ellers	3404	3272	3007	3351	2825	3412

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

6*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A6: IMPORT. 1)
I faste 1985-priser. Mill.kr.

	1985				1986	
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
Import i alt	46409	46484	47791	54892	50794	56135
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	1358	1304	1005	1387	1567	1406
Råolje	815	494	842	571	654	2093
Bergverksprodukter	553	512	545	537	527	509
Industriprodukter	28837	27497	26451	33176	31907	34346
Skjermet industri	1310	1305	1420	1643	1456	1600
Nærings og nyttelsesmidler	978	1027	1044	1270	1101	1229
Grafiske produkter .	332	277	376	373	355	370
Utekonkurrerende industri	6145	5722	5477	6265	6427	6355
Treforedlings- produkter	804	759	715	817	768	855
Kjemiske råvarer ...	1467	1515	1372	1502	1565	1523
Raffinerte olje- produkter	1337	1070	1112	1191	1421	1283
Metaller	2537	2378	2278	2755	2672	2694
Hjemmekonkurrerende industri	21382	20471	19554	25269	24025	26391
Tekstil- og be- kledningsvarer	3079	2632	3027	3236	3444	3251
Trevarer	1057	1055	1085	1517	1311	1425
Kjemiske og mineral- ske produkter	4838	5018	4956	5953	5385	6054
Skip og olje- plattformer (inkl. repara- sjoner)	2442	2277	1454	3130	3064	2899
Andre verksted- produkter	9966	9489	9033	11432	10822	12763
Transportmidler mv. uten tilvarende norsk produksjon	1809	1853	2002	3066	2398	3047
Elektrisk kraft	17	90	206	134	31	203
Diverse vare- og tjenesteimport til oljevirksomhet	675	790	1126	840	610	524
Skipsfartens ut- gifter i utlandet (ekskl. reparasjoner) ..	5733	6428	6097	7042	6275	5941
Nordmenns konsum i utlandet	2792	3578	5460	3893	3584	4332
Tjenester ellers	3819	3937	4057	4246	3242	3735

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

7*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A7: BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER ANVENDELSE. 1)

Mill.kr

	1985				1986	
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
Bruttonasjonalprodukt ..	120469	119640	125162	132567	122905	120374
Innenlandsk bruk av						
varer og tjenester	107348	107770	117315	125991	120744	130554
Privat konsum	55236	57622	60608	68451	62233	67334
Spesifisert innen-						
landsk konsum	53610	55720	57697	65950	60188	64683
Konsum i utlandet,						
netto	1627	1902	2912	2501	2045	2651
Offentlig konsum	22348	23115	23523	23609	23753	24255
Statlig konsum	8669	8969	9107	9148	9253	9427
Sivilt	5208	5369	5452	5482	5629	5743
Militært	3461	3599	3655	3666	3624	3683
Kommunalt konsum ...	13679	14146	14416	14461	14500	14828
Bruttoinvestering	29764	27035	33185	33933	34759	38967
Bruttoinvestering i						
fast kapital	22918	26972	29065	29009	24617	49538
Investering i						
oljevirksomhet ...	3309	5377	7400	5078	4177	22783
Bygninger og						
anlegg	11648	13007	14530	15948	13373	15182
Skip og båter	1013	338	-1211	-2705	-1630	-285
Annet transport-						
materiell	1979	2209	2250	3149	2724	4017
Maskiner, redskap,						
inventar ellers ..	4969	6040	6095	7538	5972	7841
Lagerendring	6846	63	4120	4924	10143	-10571
Oljeplattformer						
under arbeid	2478	805	957	2521	2772	-14612
Ekeport	59100	58512	55966	61405	51977	44984
- Import	45981	46644	48120	54830	49819	55167

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

8*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A8: DRIFTSREGNSKAP OVERFOR UTLANDET. 1)

Mill.kr.

	-----1985-----				-----1986-----	
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
Ekspertoverskudd	13119	11868	7846	6575	2158	-10183
Ekspert av varer og tjenester	59100	58512	55966	61405	51977	44984
Import av varer og tjenester	45981	46644	48120	54830	49819	55167
Rente- og stønadsoverskudd	-3607	-3994	-2709	-3463	-3443	-4494
Renter, aksjeutbytte m.v., netto	-2416	-3358	-1465	-1771	-2225	-3325
Stønader, netto	-1191	-636	-1244	-1692	-1218	-1169
Overskudd på drifts- regnskapet	9512	7874	5137	3112	-1285	-14677

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

TABELL A9: DISPONIBEL INNTEKT FOR NORGE

Mill.kr.

	-----1985-----				-----1986-----	
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
Bruttonasjonalprodukt .	120469	119640	125162	132567	122905	120374
-Renter, aksjeutbytte m.v. til utlandet, netto	2416	3358	1465	1771	2225	3325
Bruttonasjonalinntekt .	118053	116282	123697	130796	120680	117049
-Kapitalelit	15882	16791	17496	18233	16971	18588
Nasjonalinntekt	102171	99491	106201	112563	103709	98461
-Stønader til utlandet, netto	1191	636	1244	1692	1218	1169
Disponibel inntekt for Norge	100980	98855	104957	110871	102491	97292
Disponibel realinntekt for Norge 1)	104103	99152	104124	108484	99506	93013

1) Deflatert med prisindeks for innenlandsk anvendelse, ekskl. kapitalelit.

9*

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A10: EKSPORT. 1)
Mill.kr.

	-----1985-----				-----1986-----	
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
Ekspert i alt	59100	58512	55966	61405	51977	44984
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske						
Råolje	584	687	438	699	606	717
Naturgass	14061	13177	14408	14124	9542	4854
Bergverksprodukter	8622	7452	5825	7409	8076	5199
Industriprodukter	371	341	305	399	320	404
17800	18540	17378	18499	16722	17002	
Levert fra						
Skjermet industri	2098	2441	2449	2239	1969	2419
Nærings- og nytelsesmidler	2067	2412	2411	2207	1939	2391
Grafiske produkter .	32	29	38	32	29	28
Utekonkurrerende industri	9996	10297	9390	9758	8554	8667
Treforedlingsprodukter	1766	1782	1685	1684	1601	1693
Kjemiske råvarer ...	1603	1766	1499	1744	1574	1524
Raffinerte olje- produkter	1474	1592	1516	1610	1134	1051
Metaller	5154	5158	4689	4720	4245	4399
Hjemmekonkurrerende industri	5705	5803	5539	6502	6199	5916
Tekstil- og beklædningsvarer ...	356	367	358	419	354	373
Trevarer, møbler og innredninger	289	262	240	272	248	275
Kjemiske og mineraliske produkter ...	1522	1517	1472	1766	1723	1762
Skip og oljeplattformer, nybygde og reparasjoner	408	578	446	581	711	314
Andre verksted- produkter	3130	3079	3024	3464	3162	3191
Skip og oljeplattformer mv., eldre	1703	1886	2148	5242	2923	1989
Elektrisk kraft	292	249	88	65	50	27
Boring etter olje og gass (inkl. utleie av oljeplattformer)	645	294	317	325	231	168
Bruttofrakter ved skipsfart	9512	10097	8641	8757	7783	8351
Direkte eksport av tjenester ved oljevirksomhet	160	148	156	181	183	125
Rørtjenester	882	744	696	822	975	607
Utlendingers konsum i Norge	1175	1658	2496	1452	1668	1981
Tjenester ellers	3294	3239	3069	3432	2898	3560

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

TABELL A11: IMPORT. 1)
Mill.kr.

	-----1985-----				-----1986-----	
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
Import i alt	45981	46644	48120	54830	49819	55167
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	1412	1379	979	1284	1510	1570
Råolje	852	508	842	521	595	833
Bergverksprodukter	564	541	553	489	461	446
Industriprodukter	28104	27679	26834	33344	31325	34267
Skjernet industri	1319	1339	1398	1622	1426	1627
Nærings og nyttelsesmidler	982	1051	1049	1238	1061	1245
Grafiske produkter .	337	288	348	385	365	382
Utekonkurrerende industri	6237	5863	5443	6065	5880	5606
Treforedlings- produkter	799	762	716	819	769	874
Kjemiske råvarer ...	1502	1545	1379	1429	1398	1431
Raffinerte olje- produkter	1382	1110	1067	1150	1134	698
Metaller	2554	2446	2281	2667	2579	2603
Hjemmekonkurrerende industri	20548	20478	19994	25657	24019	27034
Tekstil- og be- kledningsvarer	2946	2513	3126	3390	3366	3232
Trevarer	1028	1058	1063	1566	1304	1524
Kjemiske og mineral- ske produkter	4873	5084	5012	5795	5266	6069
Skip og olje- plattformer (inkl. repara- sjoner)	2437	2243	1455	3168	3092	3036
Andre verktøed- produkter	9265	9580	9337	11738	10991	13172
Transportmidler mv. uten tilsvarende norsk produksjon	1685	1798	1967	3281	2582	3397
Elektrisk kraft	23	107	221	97	34	181
Diverse vare- og tjenesteimport til oljevirksomhet	651	782	1121	877	632	557
Skipsfartens ut- gifter i utlandet (ekskl. reparasjoner) ..	6243	6418	6081	6558	5647	5347
Nordmenns konsum i utlandet	2802	3560	5408	3952	3713	4631
Tjenester ellers	3647	3871	4115	4426	3320	3938

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

11*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B1: OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Produksjon av råolje i millioner tonn og naturgass i milliarder standard kubikkmeter. Tallene for årene viser gjennomsnittlig månedproduksjon.

	1981	1982	1983	1984	1985	-----1986-----					
						Apr	Mai	Jun	Juli	Aug	Sep
Råolje	2.0	2.0	2.6	2.9	3.2	1.3	3.3	3.6	3.9	3.9	3.4
Naturgass	2.2	2.1	2.1	2.3	2.2	1.1	2.3	2.1	2.1	2.0	2.0

TABELL B2: PRODUKSJONSINDEKS ETTER NÆRING OG ANVENDELSE

Sesongjusterte indekser. 1980=100.

Årsindeksene er et gjennomsnitt av månedsindeksene for året.

	1981	1982	1983	1984	1985	-----1986-----					
						Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.
Produksjon etter næring:											
Bergv.dr., industri og kraftf. 1)	101	100	101	104	105	94	106	105	107	108	106
Bergverksdrift 1)	101	99	114	116	120	136	134	140	125	131	125
Industri	99	97	95	98	101	92	104	101	104	105	103
Kraftforsyning	110	112	127	128	124	95	115	120	117	116	121
Produksjon etter anvendelse:											
Ekspert 1)	101	103	109	116	117	104	117	116	120	118	119
Konsum	100	99	100	101	103	98	103	106	105	106	105
Investering 2)	199	116	111	114	119	108	126	121	117	121	116
Vareinnsats i bygg og anlegg	105	102	101	99	102	101	108	103	109	112	107
Vareinnsats ellers	89	95	92	94	96	87	97	97	96	98	96

1)Utenom utvinning av olje og naturgass.

2)Se merknad etter tabell 17.

TABELL B3: INDUSTRIPRODUKSJON - PRODUKSJONSINDEKSEN

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders glidende gjennomsnitt 1).

	1983	1984	1985	-----1986-----					
				Mars	Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.
Industri ialt	-0.8	2.6	2.3	0.2	-0.2	4.8	2.4	2.5	2.0
Næringsmidler, drikkev. og tobakk	-4.9	-1.3	-0.8	0.4	-3.8	6.6	4.1	8.3	3.8
Tekstilvarer, bekledn.v., lær mv.	-7.7	-1.3	2.8	-1.9	-1.9	5.1	0.0	-1.9	-0.3
Trevarer	-6.2	-1.0	1.4	4.5	4.2	9.5	1.3	0.7	2.8
Treforedling	5.7	10.6	3.7	-1.5	-2.0	2.6	-2.2	-1.7	-4.4
Grafisk produksjon og forlagv.	1.7	0.7	2.1	2.0	2.3	6.4	3.1	3.5	3.5
Kjemiske prod., mineraloljep. mv.	6.9	5.9	1.5	2.1	2.4	4.1	-0.3	-0.5	-0.8
Mineralske produkter	-2.1	-5.5	7.3	13.0	11.9	15.0	10.1	11.1	9.8
Jern, stål og ferrolegeringer	21.0	11.4	0.9	-11.1	-9.7	-7.6	-3.3	-7.2	-6.1
Ikke-jernholdige metaller	29.1	10.7	-2.4	-0.9	-2.2	-1.5	1.9	1.1	2.4
Metallvarer	-10.4	3.0	4.8	-0.2	-0.5	5.9	4.9	4.2	2.9
Maskiner	-10.6	4.2	7.3	-0.8	-0.7	5.7	4.7	5.2	4.3
Elektriske apparater og materiell	-0.1	3.5	7.9	-0.3	-0.3	8.4	7.8	8.6	7.3
Transportmidler	-13.7	-5.0	-3.6	-5.4	-5.3	0.7	-0.4	-2.7	-2.5
Tekn. og vitensk. instr. mv.	11.2	0.6	3.7	7.7	7.7	10.6	5.0	7.8	7.3
Industriproduksjon ellers	0.5	-1.3	7.7	3.6	5.2	9.2	2.6	3.8	9.4

1)Tallene i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av produksjonen for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

12*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B4: ORDRETLILGANG - INDUSTRI

Ordretilgang til utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet. Sesongjusterte verdiindekser. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1982	1983	1984	1985	--1984--				-----1985-----				-----1986-----		
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv		
Produksjon av kjemiske råvarer:															
Ordretilgang i alt	180	189	215	233	204	248	225	248	229	229	204	217	219		
For eksport	178	195	237	239	224	267	197	274	248	236	188	223	241		
Fra hjemmemarkedet	184	181	185	225	178	220	265	212	205	218	229	207	189		
Produksjon av metaller:															
Ordretilgang i alt	133	198	224	231	223	231	244	239	226	215	198	235	221		
For eksport	142	218	243	246	246	244	264	259	236	226	211	226	234		
Fra hjemmemarkedet	102	133	158	181	164	171	181	171	209	162	159	266	193		
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:															
Ordretilgang i alt	145	147	168	200	163	189	192	210	194	203	201	205	189		
For eksport	158	164	213	231	200	250	223	212	253	235	206	262	206		
Fra hjemmemarkedet	140	141	150	188	146	165	177	214	168	192	198	187	180		

1) Ikke sesongjustert

TABELL B5: ORDRERESERVER - INDUSTRI

Ordreserver i utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet. Verdiindekser. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1982	1983	1984	1985	--1984--				-----1985-----				-----1986-----		
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv		
Produksjon av kjemiske råvarer:															
Ordreserver i alt	175	182	221	258	229	274	264	249	259	260	239	218	227		
For eksport	183	189	259	247	269	328	265	231	249	244	185	168	189		
Fra hjemmemarkedet	164	172	172	272	180	205	263	273	271	279	308	280	275		
Produksjon av metaller:															
Ordreserver i alt	104	127	141	132	141	120	151	140	130	107	121	117	117		
For eksport	115	152	167	151	168	141	176	161	148	120	137	121	127		
Fra hjemmemarkedet	78	63	71	81	69	65	85	86	81	72	77	104	91		
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:															
Ordreserver i alt	163	169	175	222	173	186	199	224	230	234	251	250	248		
For eksport	190	187	202	260	192	224	240	256	265	278	295	316	302		
Fra hjemmemarkedet	151	161	164	205	165	169	181	210	215	215	233	221	224		

TABELL 86: LAGERBEHOLDNING

Lagerbeholdning i industri og engroshandel. Verdiindekser. 1982=100.

	1982	1983	1984	1985	---1984---			---1985---			---1986---		
					2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Industri og engroshandel:													
Lager i alt:	100	90	87	86	84	92	87	88	84	87	85	86	82
Norskproduserte varer:													
For innenlandsk bruk	100	101	96	94	90	102	96	97	91	95	93	94	86
For eksport	100	74	72	73	70	78	75	75	72	79	67	68	65
Importerte varer:													
Lager i alt	100	90	87	86	90	89	83	86	85	81	90	89	92
Industri:													
Lager i alt	100	87	84	81	84	86	83	83	83	80	79	79	78
Lager av egne produkter	100	86	83	82	81	85	83	84	83	83	78	81	77
Lager av råstoffer	100	89	87	80	92	90	82	81	83	75	80	77	80
Lager etter vare:													
Jern og stål	100	86	79	84	77	80	76	92	82	82	78	80	78
Andre uedle metaller	100	57	59	62	51	65	71	68	59	60	60	59	55
Tre- og treforedl.prod.	100	93	86	79	90	85	75	85	81	77	72	78	78

TABELL 87: ARBEIDSMARKEDET - ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN

Tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt og tallet på sysselsatte. 1000 personer.

	1982	1983	1984	1985	---1984---		---1985---			---1986---			
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt:													
Kvinner	25	33	28	28	35	24	26	23	38	23	22	23	30
Menn	27	35	33	24	35	27	31	21	25	18	17	16	18
Totalt	52	67	61	52	70	51	58	44	63	42	39	39	48
Tallet på sysselsatte:													
	1946	1957	1970	2012	1947	1979	1991	2009	2007	2042	2058	2085	2053

TABELL 88: ARBEIDSMARKEDET - ARBEIDSKONTORENES REGISTRERINGER

Tallet på registrerte arbeidsløse og ledige plasser. Arbeidsløshetsprosenten.

	1983	1984	1985	---1986---					
				Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.
Sesongjusterte tall:									
Registrerte arbeidsløse 1000 pers.	63.6	66.6	51.4	37.0	37.1	37.3	35.0	38.3	38.5
Ujusterte tall:									
Registrerte arbeidsløse 1000 pers.	63.5	66.6	51.4	30.2	30.6	33.8	38.4	34.1	33.8
Herav: Permitterte 1000 pers.	10.8	8.3	5.6	3.0	2.1	1.9	2.2	2.7	3.1
Ledige plasser 1) 1000 pers.	3.3	4.3	5.8	12.8	10.5	9.3	10.2	10.0	9.0
Arbeidsløshetsprosent	3.8	3.9	3.0	1.7	1.8	2.0	2.2	2.0	2.0
Arb.løse/led.plasser 1)	22.0	16.1	8.9	2.4	2.9	3.6	3.8	3.4	3.8

1) Tallene for ledige plasser fra og med januar 1983 er ikke uten videre sammenliknbare med tall for tidligere år på grunn av endringer i beregningsmetoden.

14*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B9: INDUSTRIINVESTERINGER I VERDI - INVESTERINGSUNDERSØKELSEN

Antatte og utførte industriinvesteringer. Mill.kr. Sesongjustert.
Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1984	1985	1986	-----1985-----				-----1986-----			
				1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Utførte	1854	2371	NA	1892	2305	2429	2859	2884	3269	..	..
Antatte	2001	2654	3456	2399	2395	2785	3037	3212	3514	3569	3530

TABELL B10: BOLIGBYGGING

Antall boliger i 1000. Sesongjustert. 1). Tallene for årene
viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1983	1984	1985	-----1986-----						
				Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	
Boliger satt igang		2.6	2.2	2.2	2.3	2.6	2.1	2.4	2.3	2.5
Boliger under arbeid		33.9	29.8	27.6	24.7	30.3	29.4	28.7	32.4	30.1
Boliger fullført		2.7	2.6	2.2	1.8	1.9	1.6	2.5	2.2	2.1

1) Seriene er sesongjustert uavhengig av hverandre.

TABELL B11: DETALJOMSETNINGSVOLUM

Sesongjustert indeks. 1979=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av
månedstallene for det samme året.

	1981	1982	1983	1984	1985	-----1986-----					
						Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.
Omsetning ialt	102	102	101	102	113	122	128	118	116	114	117

TABELL B12: DETALJOMSETNINGSVOLUM MV.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et
tremåneders glidende gjennomsnitt. 1)

	1983	1984	1985	-----1986-----					
				Mars	Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.
Omsetning ialt	-0.9	1.1	10.5	12.4	11.6	12.8	6.8	3.3	2.2
Detaljomsøtning etter næring:									
Nærings- og nytelsesmidler	-2.0	-0.5	0.2	1.4	2.1	2.9	-0.6	-2.1	-1.6
Bekledning og tekstilvarer	-1.8	1.7	5.9	5.8	6.3	9.3	2.4	4.0	3.1
Møbler og innbo	1.5	2.6	6.9	9.1	15.0	21.1	14.3	5.5	1.9
Jern, farge, glass, stent. og sport	-3.6	1.0	1.8	5.2	6.1	8.7	3.1	1.6	0.4
Ur, opt., musikk, gull og sølv	-0.2	-0.4	1.5	12.1	9.1	9.4	7.5	6.6	12.3
Motorkjøretøyer og bensin	-0.9	2.3	31.3	31.7	27.9	27.4	17.4	9.4	5.8
Reg. nye personbiler	-4.9	-1.7	49.5	43.3	39.0	38.2	15.9	-4.8	-12.7

1) Tallet i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode
året før for summen av omsetningsverdien for den aktuelle måneden,
måneden før og måneden etter.

15*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B13: TIMEFORTJENESTE

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og i bygge- og anleggsvirksomhet.
Kroner.

	1983	1984	1985	1984		1985		1986			
				3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Industri, kvinner	45.3	49.1	52.8	50.1	51.0	51.3	52.2	53.1	54.7	55.3	56.9
Industri, menn	54.0	58.6	63.3	59.8	60.9	61.3	62.9	63.6	65.3	65.9	68.4
Bygge- og anl., menn	61.9	65.9	71.0	67.4	68.3	68.6	70.2	71.1	74.2	74.2	79.1

TABELL B14: KONSUMPRISINDEKSEN.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme måned ett år tidligere.

	1983	1984	1985	1986						
				Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	
Ialt		8.4	6.3	5.7	5.6	6.7	7.4	8.1	8.6	8.8
Varer og tjenester etter konsumgruppe:										
Matvarer ialt		8.1	6.9	6.5	7.6	8.5	8.7	10.7	10.4	11.0
Drikkevarer og tobakk		10.1	5.4	4.4	9.0	9.4	11.1	11.3	10.5	10.9
Klær og skotsøy		5.3	5.7	7.2	8.0	7.8	7.5	7.4	11.0	10.1
Bolig, lys og brensel		9.9	7.7	6.2	4.5	4.9	4.6	4.8	5.0	5.0
Møbler og husholdningsartikler		7.9	4.7	4.8	5.6	7.2	8.4	8.6	8.5	8.9
Helsepleie		6.6	5.0	6.4	6.7	6.7	6.9	6.5	6.5	6.5
Reiser og transport		9.9	6.3	3.7	2.2	5.3	7.2	8.6	9.7	9.8
Fritidsysler og utdanning		6.6	6.3	6.4	6.2	6.6	7.1	7.5	7.5	7.8
Andre varer og tjenester		8.9	4.6	6.0	7.3	7.4	9.0	8.6	8.8	9.1
Varer og tjenester etter leveringssektor:										
Jordbruksvarer		7.3	5.7	6.0	8.6	9.4	9.0	11.9	11.1	12.3
Andre norskproduserte konsumvarer		8.6	7.0	5.7	2.6	3.5	4.7	5.3	5.5	5.3
Importerte konsumvarer		6.9	5.7	5.9	7.0	10.2	10.6	11.8	12.6	13.0
Husleie		9.2	7.4	4.9	4.6	4.7	4.7	4.7	5.1	5.1
Andre tjenester		10.5	5.6	5.5	7.7	7.6	8.8	8.9	9.8	9.8

TABELL B15: ENGROSPRISER.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode ett år tidligere.

	1983	1984	1985	1986						
				Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	
Ialt		5.8	6.3	5.0	1.4	2.7	2.5	2.9	3.8	3.8
Matvarer og levende dyr		5.6	7.3	7.6	9.1	9.3	9.5	10.0	10.6	10.2
Drikkevarer og tobakk		9.5	6.3	5.3	7.8	8.2	8.6	8.4	8.5	9.9
Råvarer, ikke spis., u. brenselst.		2.6	10.1	2.3	-3.9	-2.0	-0.8	1.8	2.0	2.8
Brenselstoffer, -olje og el.kraft		8.6	7.7	5.0	-12.5	-11.9	-14.1	-14.5	-11.4	-12.4
Dyre- og plantefett, voks		13.1	24.0	-1.0	-18.2	-17.5	-14.1	-12.5	-14.4	-13.9
Kjemikalier		5.0	5.7	2.6	0.6	2.7	1.7	2.6	2.9	3.8
Bearbeidede varer etter materiale		4.7	5.3	4.2	2.5	4.4	4.8	5.2	5.5	5.8
Maskiner og transportmidler		5.2	3.7	4.4	6.3	9.0	9.1	9.5	9.8	10.3
Forskjellige ferdigvarer		5.6	4.9	5.1	5.3	6.5	6.7	6.5	6.7	6.7

TABELL B16: UTENRIKSHANDELEN - VERDITALL

Verditall for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken.1). Milliarder kroner. Sesongjustert. Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1981	1982	1983	1984	1985	1986					
						Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt
Eksport	4.3	4.4	5.0	5.8	6.2	5.8	5.5	5.8	5.8	5.8	6.1
Import	7.1	7.6	7.6	9.0	10.7	12.2	11.8	12.6	11.8	12.4	12.3

1)Eksport er regnet uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.
 Import er regnet uten skip og oljeplattformer.

TABELL B17: UTENRIKSHANDELEN - INDEKSER

Volum- og prisindekser for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken.1). 1980=100. Årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1983	1984	1985	1984				1985				1986		
				3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv		
Sesongjusterte tall:														
Eksportvolum	112	117	121	120	121	122	122	120	119	122	117	118		
Importvolum	96	110	123	111	114	122	117	121	133	140	143	140		
Ujusterte tall:														
Eksportpriser	114	128	133	127	131	133	135	134	132	126	122	128		
Importpriser	116	120	127	121	123	125	128	129	128	125	125	129		

1)Eksport er regnet uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.
 Import er regnet uten skip og oljeplattformer.

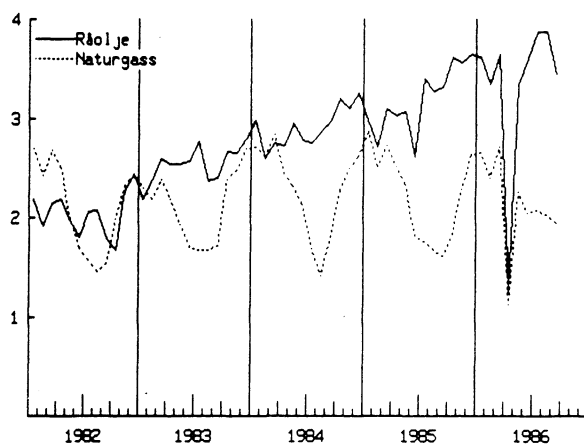
MERKNAD TIL TABELL B2.

2) For tilbakegående år er produksjonsindeksen etter anvendelse avstemt mot de endelige, årlige nasjonalregnskapene, der verdien av skip og oljeplattformer først regnes som investert når skipet er ferdigbygd eller plattformen er slept ut på feltet. I byggeperioden regnes produksjonen som levert til lager av varer under arbeid og ikke investeringer, noe som vil gi store variasjoner i indeksen mellom de berørte årene.

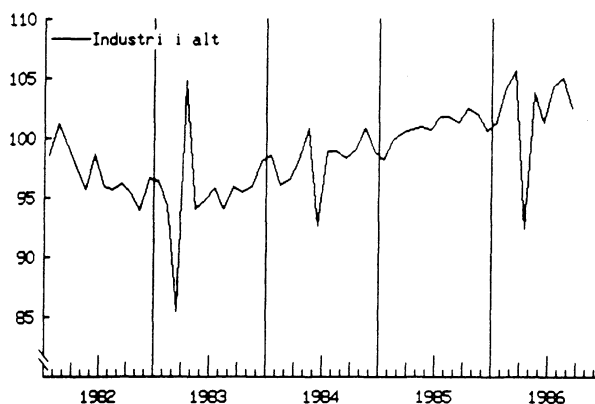
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Råolje (mill.tonn) og naturgass (milliarder S m³ (kubikkmeter)).
Ujusterte tall

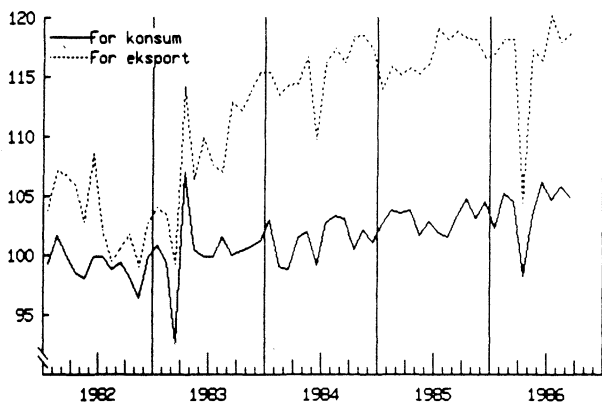

PRODUKSJONSINDEKS.
Sesongjustert. 1980=100

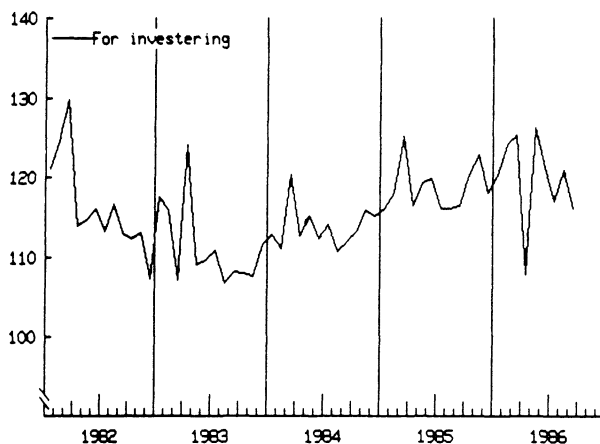
PRODUKSJONSINDEKS ETTER ANVENDELSE.

Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

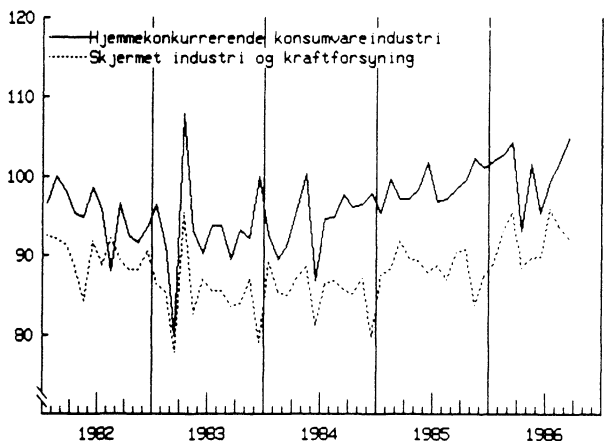
PRODUKSJONSINDEKS ETTER ANVENDELSE.

Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

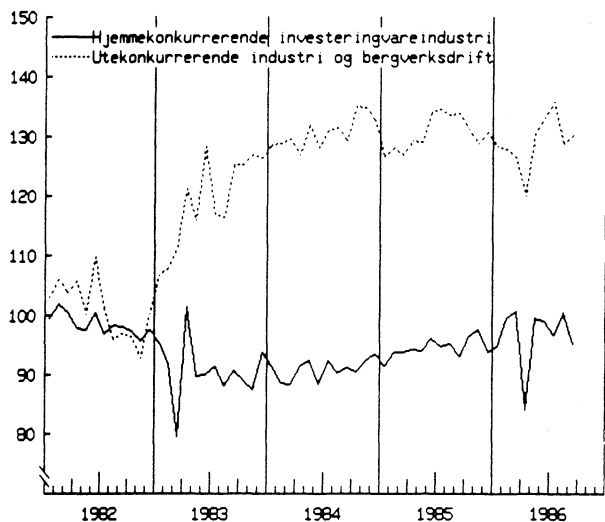
PRODUKSJONSINDEKS ETTER KONKURRANSETYPE.

Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

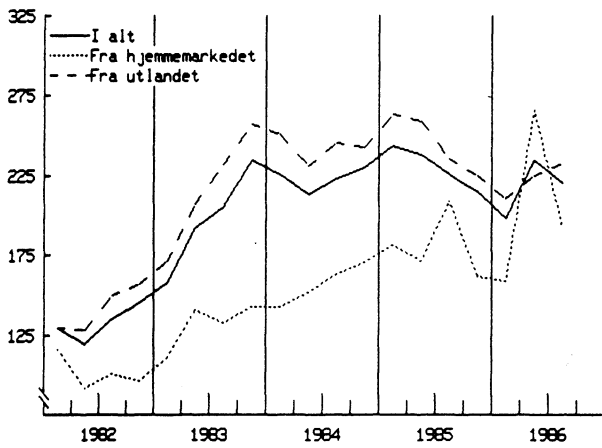
PRODUKSJONSINDEKS ETTER KONKURRANSETYPE.

Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

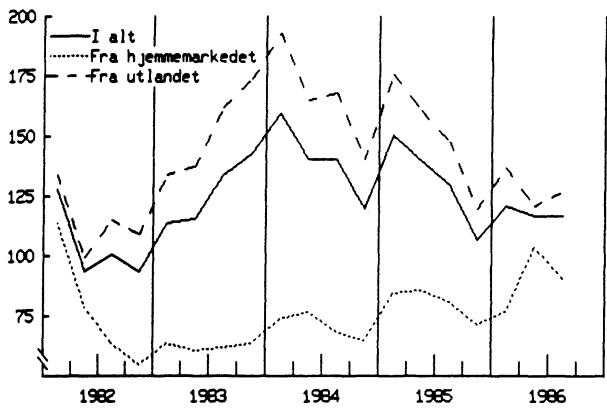

18*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

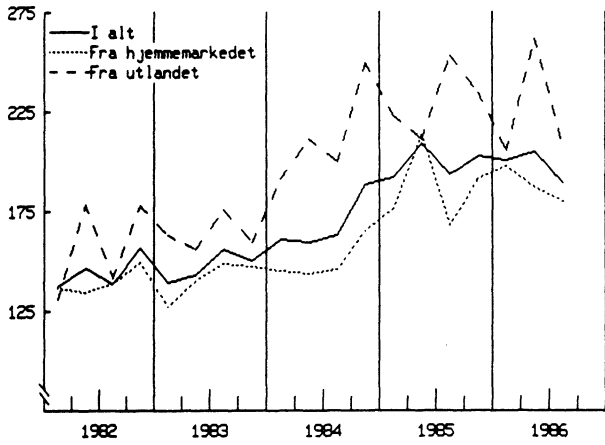
ORDRETILGANG
Metaller.
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

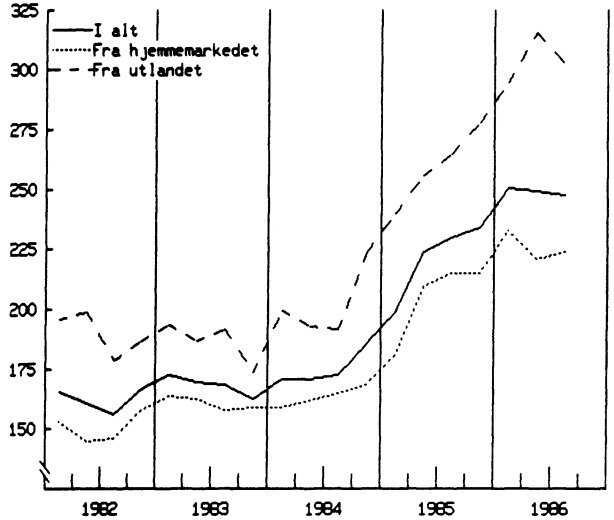
ORDRESERVER
Metaller
Ujustert verdiindeks. 1976=100

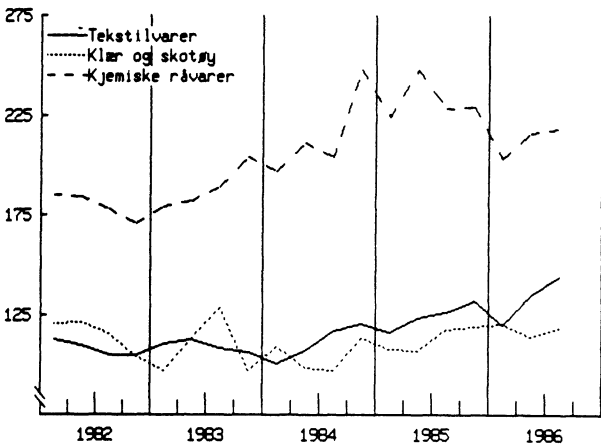
ORDRETILGANG.
Verkstedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer m.v.
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

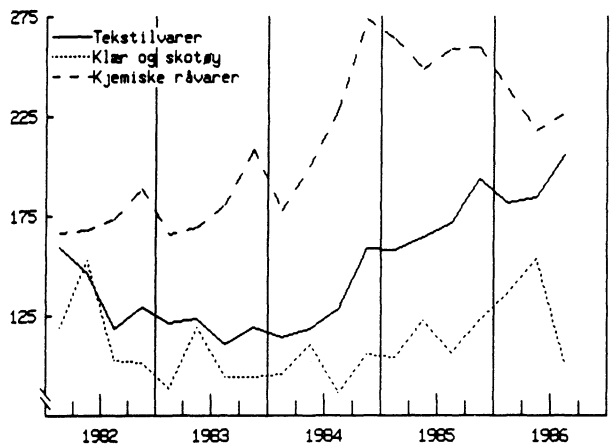
ORDRESERVER
Verkstedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer m.v.
Ujustert verdiindeks. 1976=100

ORDRETILGANG.
Tekstilvarer klær og skotøy og kjemiske råvarer.
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

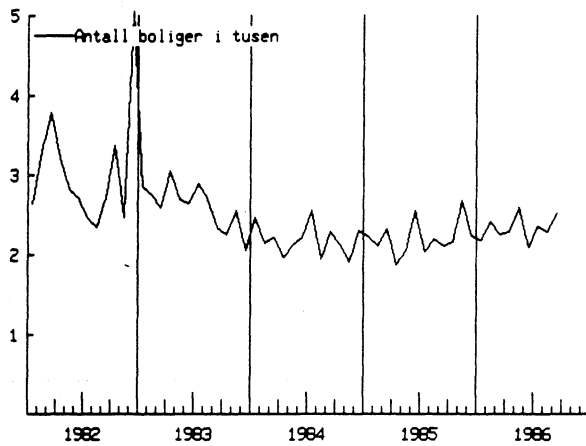

ORDRESERVER
Tekstilvarer klær og skotøy og kjemiske råvarer
Ujustert verdiindeks. 1976=100

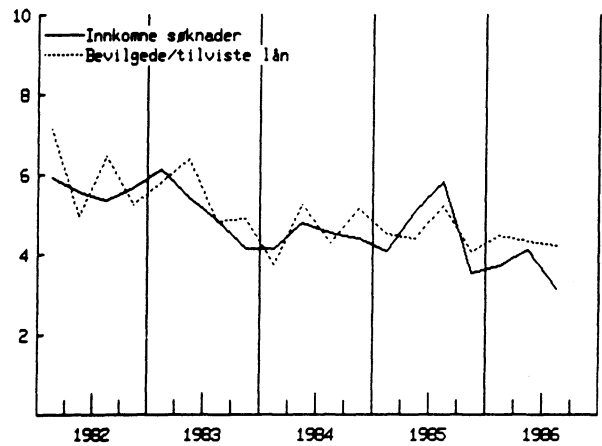

19*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

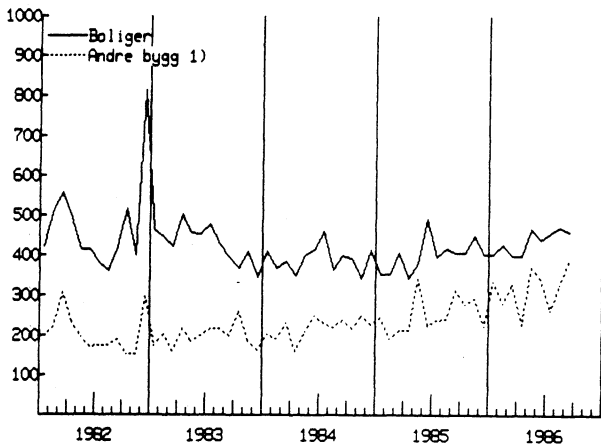
BYGG.
Boliger satt i gang. Sesongjustert.

BOLIGLÅN NYE BOLIGER
Antall Husbanklån og PSV-tilvisninger i 1000.
Sesongjustert.

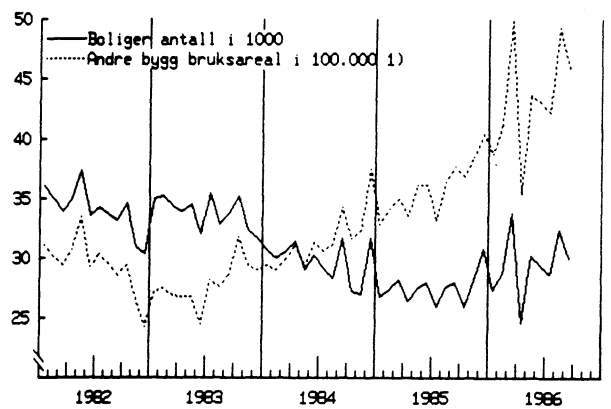

BYGG SATT I GANG
Bruksareal i 1000 kvm. Sesongjustert.

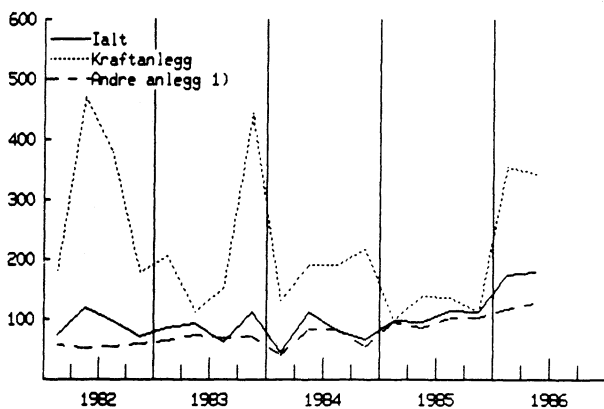
1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 60 kvm. bruksareal.

BYGG UNDER ARBEID
Sesongjustert

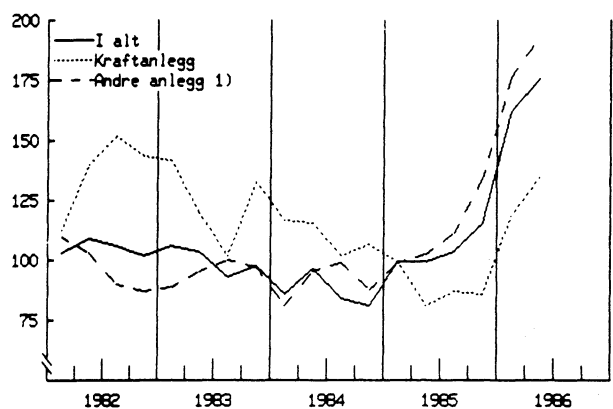
1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 60 kvm. bruksareal.

ANLEGGSVIRKSOMHET
Ordretilgang. Verdiindeks 1. kv. 1985 = 100.

1) Sesongjustert.

ANLEGGSVIRKSOMHET
Ordreserive. Verdiindeks 1. kv. 1985 = 100.

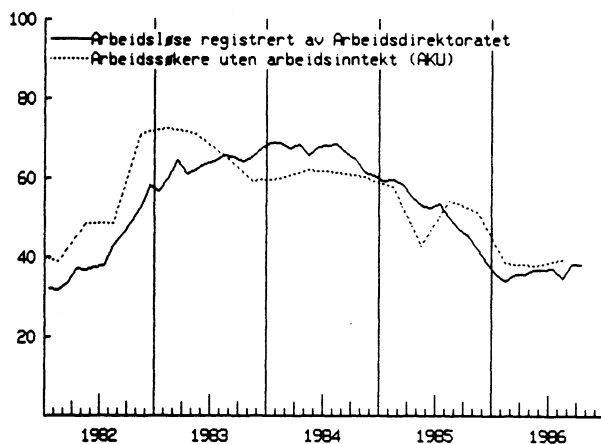

1) Sesongjustert.

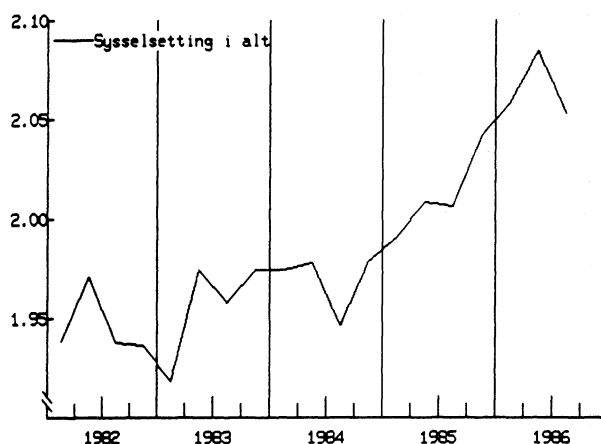
20*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

ARBEIDSLLEDIGE.

Registrerte arbeidsløse ved arbeidskontorene og arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Sesongjusterte tall i tusen.

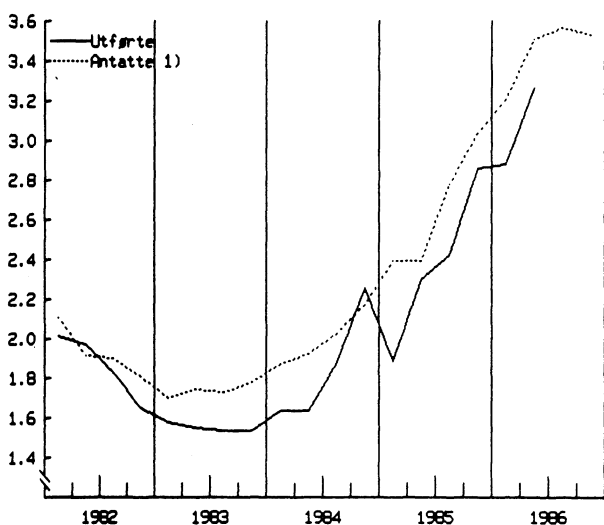

TOTAL SYSSELSETTING IFØLGE ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN. 1000 000 personer.

ANTATTE OG UTFØRTE INVESTERINGER I INDUSTRIEN.

Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner pr. kvartal.

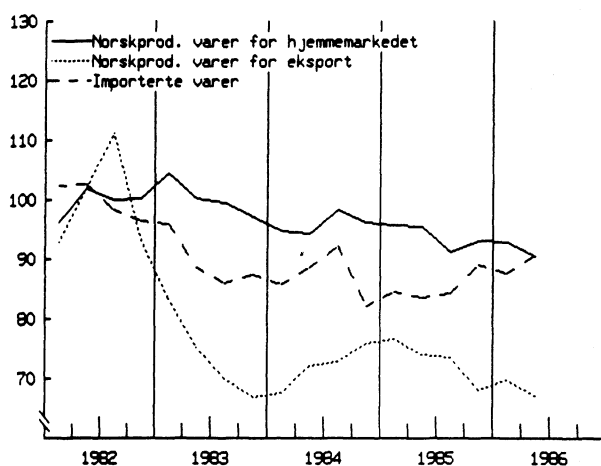

1) Anslag gitt i samme kvartal (for 1986.4 anslag gitt i 3. kvartal).

LAGER.

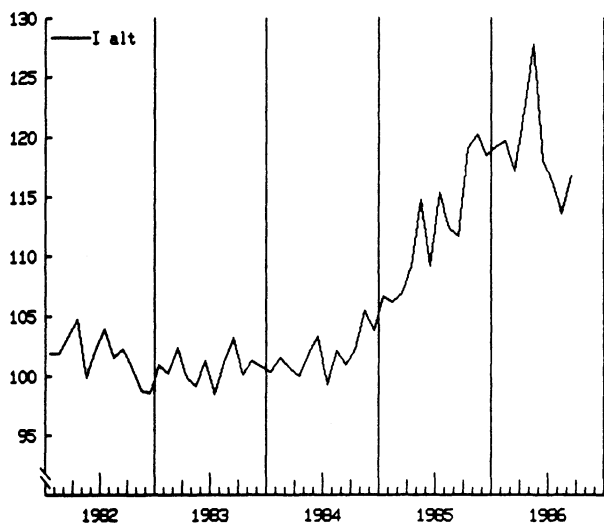
Industri og engrosandel.

Sesongjustert volumindeks. 1982=100

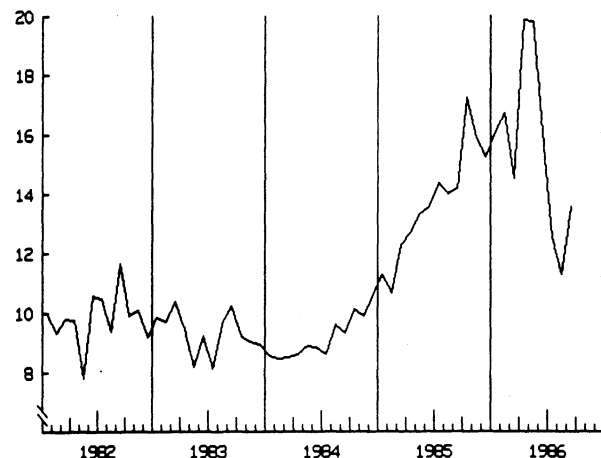
DETALJOMSETNING.

Sesongjustert volumindeks. 1979=100

REGISTRERTE NYE PERSONBILER.

1000 stk. Sesongjustert.

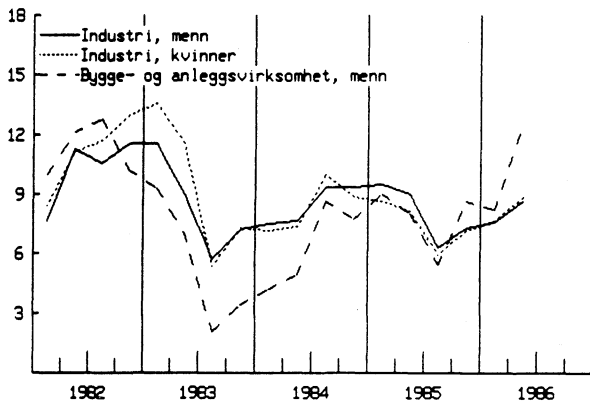

21*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

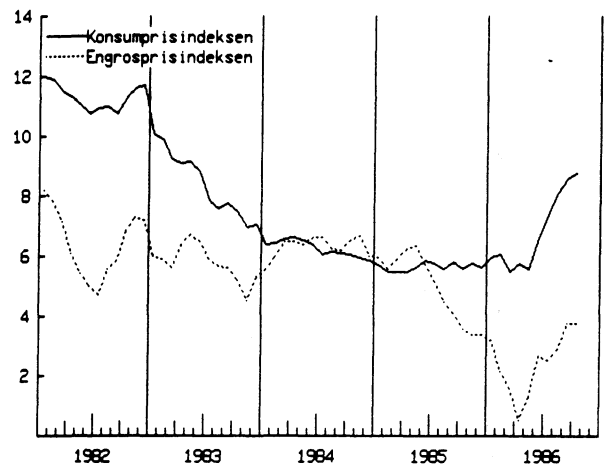
LØNNINGER.

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og bygge- og anleggsvirksomhet, prosentvis endring fra ett år tidligere.

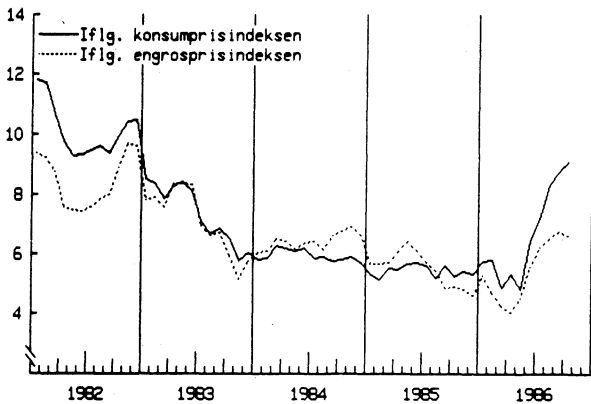
INNENLANDSKE PRISER.

Prosent endring fra ett år tidligere.

PRISSTIGNING FOR KONSUMVARER 1).

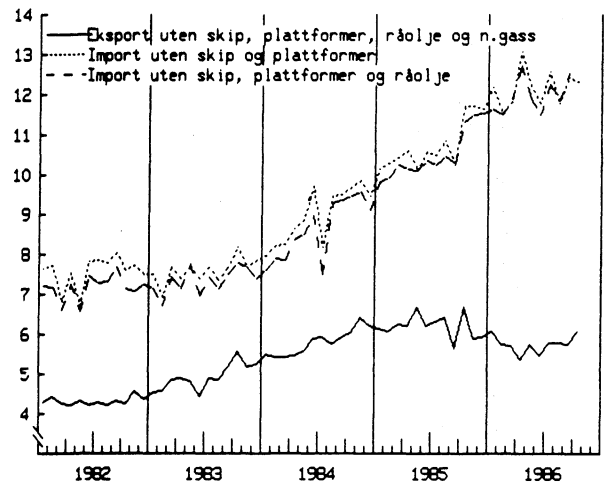
Prosent endring fra ett år tidligere.

1) Konsumprisindeksen for varer omsatt gjennom detaljhandelen og engrosprisindeksen for varer levert til konsum.

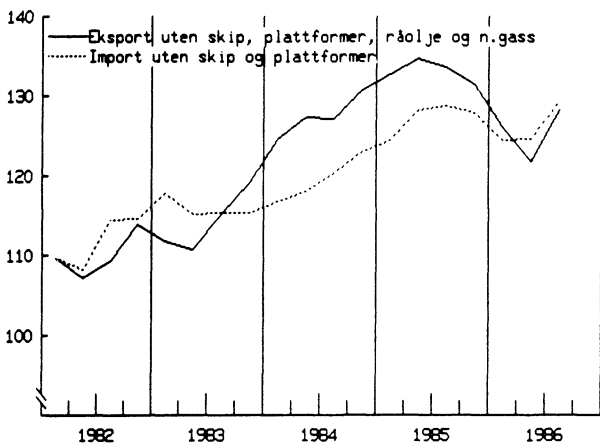
UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER.

Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner.

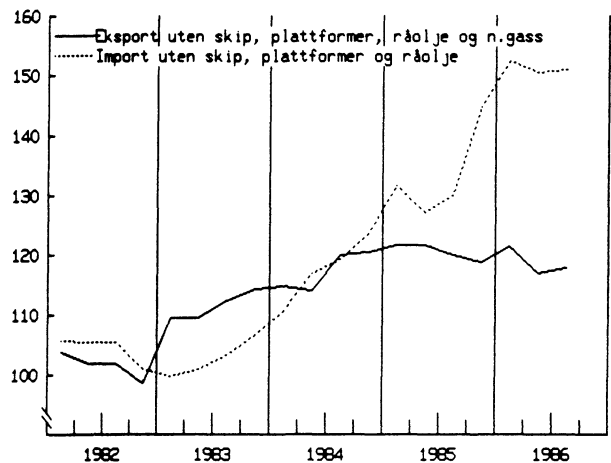
UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER.

Prisindekser (enhetspriser). 1980=100.

UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER.

Sesongjustert volumindeks. 1980=100

INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C1: PRODUKSJON OG EKSPORT AV RÅDLJE FRA NORSK SOKKEL. 1000 TONN. 1)

	Produksjon							Eksport
	Total	Ekofisk	Frigg	Statfjord	Murchison	Valhall	Heimdal	Total
1980	24.451	21.531		2.039	81			23.197
1981	23.450	16.273		6.575	602			20.453
1982	24.515	14.150		9.441	857	67		20.666
1983	30.482	13.031		15.803	880	769		25.623
1984	34.682	11.172	34	18.610	2.447	2.419		30.064
1985*	38.410	10.417	60	24.036	1.445	2.452		32.602
Januar-september 2)								
1985	27.561	7.912	46	16.482	1.153	1.968		26.768
1986	30.035	6.519	38	20.986	696	1.609	187	28.244
1985*								
Januar	2.997	958	7	1.596	199	237		2.734
Februar	2.725	846	7	1.480	181	211		2.111
Mars	3.111	920	7	1.782	154	248		2.672
April	3.033	886	7	1.764	137	240		2.667
Mai	3.079	901	6	1.816	102	254		2.596
Juni	2.617	818	4	1.462	89	243		2.196
Juli	3.403	894	3	2.179	98	230		2.777
August	3.278	854	2	2.160	101	161		2.910
September	3.318	835	3	2.243	92	144		3.060
Oktober	3.622	861	5	2.504	100	152		3.045
November	3.571	813	4	2.496	93	165		2.814
Desember	3.656	831	5	2.554	99	167		3.020
1986*								
Januar	3.621	816	5	2.513	101	186		2.924
Februar	3.343	733	6	2.333	89	182		2.717
Mars	3.650	777	5	2.586	89	193		3.089
April	1.272	254	2	862	94	55	5	1.285
Mai	3.344	869	4	2.160	83	195	33	2.670
Juni	3.604	808	3	2.468	81	196	48	2.825
Juli	3.883	803	6	2.761	79	196	38	3.378
August	3.872	753	2	2.830	54	200	33	3.210
September	3.446	706	5	2.473	26	206	30	2.644
Oktober								3.502

1) Uoverensstemmelser i tabellen skyldes maskinell avrunding.

2) Januar-oktober for eksport av olje.

TABELL C2: PRODUKSJON OG EKSPORT AV NATURGASS FRA NORSK SOKKEL. MILLIONER SM . 1)

	Produksjon							Ekспорт
	Total	Ekofisk	Frigg	Statfjord	Murchison	Valhall	Høimdal	Total
1980	25.973	15.930	9.991	44				25.119
1981	26.162	14.760	11.312	86		4		25.197
1982	25.534	14.583	10.810	109		31		24.457
1983	25.831	13.690	11.797	234	22	88		24.528
1984	27.375	12.800	13.670	291	103	511		26.240
1985*	26.668	11.653	13.691	827	61	435		25.429
Januar-september 2)								
1985	19.867	9.269	9.952	241	48	357		20.718
1986	19.306	5.976	9.397	2.460	29	267	1.177	20.698
1985*								
Januar	2.874	1.256	1.542	23	6	47		2.751
Februar	2.515	1.082	1.365	23	6	39		2.423
Mars	2.732	1.174	1.480	26	4	48		2.623
April	2.525	1.061	1.386	27	6	46		2.425
Mai	2.334	1.068	1.188	26	5	46		2.245
Juni	1.823	965	789	20	5	44		1.739
Juli	1.765	977	712	30	5	41		1.670
August	1.685	908	712	35	6	24		1.589
September	1.615	778	778	31	5	22		1.517
Oktober	1.854	772	917	136	5	24		1.738
November	2.295	774	1.358	131	5	27		2.182
Desember	2.651	838	1.464	319	3	27		2.529
1986*								
Januar	2.660	800	1.487	340	3	30		2.547
Februar	2.405	728	1.347	298	2	30		2.315
Mars	2.721	851	1.530	300	2	30		2.575
April	1.132	233	756	93	2	9	39	1.081
Mai	2.262	707	1.009	274	6	33	233	2.142
Juni	2.054	662	810	328	2	34	218	1.885
Juli	2.077	677	802	322	6	33	237	1.963
August	2.042	698	801	282	3	33	225	1.924
September	1.961	620	855	223	3	35	225	1.864
Oktober								2.404

1) Uoverensstemmelser i tabellen skyldes maskinell avrunding.

2) Januar-oktober for eksport av gass.

INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C3: LETEAKTIVITET PÅ NORSK SOKKEL. 1)

	Antall hull påbegynt			Boremeter	Borefartsydøgn			Gjennomsnitt vanndyp (m)	Gjennomsnitt totaldyp (m)
	Totalt	Undersøks- elseshull	Avgrens- ningshull		Totalt	Norske	Uten- landske		
1980	36	26	10	136683	3877			176	3115
1981	39	26	13	135054	4131			181	3235
1982	49	35	14	155299	4376			162	3314
1983	40	33	7	135801	3900			201	3155
1984	47	35	12	149034	4235	3803	432	213	3116
1985	50	29	21	140778 2)	4037	3544	493	235	3208
Januar-oktober									
1985	41	24	17	117382	3374	2951	423		
1986	33	23	10	110432	3060	2714	346		
1985									
Januar	2	2	-	9977	310	248	62		
Februar	5	4	1	9550	272	213	59		
Mars	5	3	2	14966	324	287	37		
April	3	1	2	11449	358	328	30		
Mai	5	3	2	14284	396	365	31		
Juni	4	2	2	9532	265	235	30		
Juli	4	1	3	10911	387	352	35		
August	6	5	1	18493	407	351	56		
September ...	2	-	2	10359	334	304	30		
Oktober	5	3	2	7861	321	268	53		
November	4	3	1	8554	314	274	40		
Desember	5	2	3	14842	349	319	30		
1986									
Januar	4	-	4	10014	400	369	31		
Februar	3	2	1	9944	364	336	28		
Mars	5	2	3	11381	366	335	31		
April	4	3	1	16274	298	268	30		
Mai	3	3	-	7502	298	267	31		
Juni	3	3	-	12782	312	282	30		
Juli	5	4	1	15094	344	301	43		
August	2	2	-	13097	324	262	62		
September ...	1	1	-	8203	206	147	59		
Oktober	3	3	-	6141	148	147	1		

1) Kilde: Oljedirektoratet.

2) I Oljedirektoratets årsberetning for 1985 er antall boremeter oppgitt til 143473 meter. Tallet i denne tabellen er summen av månedstallene.

INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C4: PALØPTE KOSTNADER TIL LETING ETTER OLJE OG GASS PÅ NORSK SOKKEL. 1)
MILLIONER KRONER.

	----1984----		-----1985-----				----1986----	
	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
Letekostnader i alt	1906	2352	1478	1872	2019	2465	1808	1813
Undersøkelsesboringer .	1443	1729	1176	1376	1435	1699	1393	1315
Borefartøyer	564	733	541	465	631	631	553	455
Transportkostnader ..	164	221	127	169	158	211	190	197
Varer	240	308	189	216	211	296	221	204
Tekniske tjenester ..	475	467	319	526	433	508	429	459
Generelle undersøkelser	147	168	60	120	178	193	78	110
Feltevaluering og								
feltutvikling	174	284	89	181	185	340	220	190
Administrasjon og								
andre kostnader	142	171	153	195	221	233	117	198

1) Tabellen dekker letefasen, dvs. kostnader som påløper etter at letetillatelse er gitt og fram til en eventuell utbygging er godkjent av myndighetene.

TABELL C5: PALØPTE INVESTERINGSKOSTNADER TIL FELTUTBYGGING PÅ NORSK SOKKEL. 1)
MILLIONER KRONER.

	----1984----		-----1985-----				----1986----	
	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
Feltutbygging i alt	3926	4249	3531	5176	4473	5978	4538	5439
Varer	1865	2241	1826	2859	2171	3473	2423	3346
Bærestruktur inkl.								
utrustning av skaft ...	599	690	524	794	540	646	706	904
Dekk/dekkramme	449	575	486	714	586	898	466	616
Moduler	766	834	715	1006	773	1226	955	1294
Andre varer	51	92	99	345	272	703	296	530
Tjenester	2020	1838	1515	2136	2159	2301	1861	1904
Prosjektering og								
prosjekttjenester	517	765	555	725	841	988	703	540
Maritime tjenester	801	247	215	541	398	370	211	172
Andre tjenester 2)	216	307	206	289	205	180	192	312
Egne arbeider 2)	486	519	540	580	715	763	755	901
Produksjonsboring	41	170	190	181	143	204	254	189

1) Omfatter Ekofisk vanninjeksjon, Ula , Gullfaks A, B og C, Oseberg A og B, Øst-Frigg, Tommeliten og Oseberg gassinjeksjon.

2) Driftsforberedelseskostnader er inkludert.

INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C6: RAOLJEPRISER PR. FAT. 1)

	Normpriser i US\$			Offisielle salgspriser i US\$			Spotpriser i US\$			Eksportpris for verden 2)		Spotpris i Nkr	
	Ekofisk fjord	Stat- blend	Brent- blend	Arabian light	Arabian heavy	Bonny light	Arabian light	Arabian heavy	Bonny light	Ekofisk	US\$	Nkr	Ekofisk
1984													
Januar				29.00	26.00	30.00	28.64	26.35	29.73	29.64	28.61	225.16	233.27
Februar	30.10	29.66	30.10	29.00	26.00	30.00	28.61	26.66	30.25	30.05	28.61	220.30	231.39
Mars				29.00	26.00	30.00	28.57	26.87	30.23	30.18	28.62	214.65	226.35
April				29.00	26.00	30.00	28.45	26.99	30.20	30.25	28.62	217.23	229.60
Mai	30.05	29.60	30.05	29.00	26.00	30.00	28.43	27.08	30.06	29.91	28.65	223.76	233.60
Juni				29.00	26.00	30.00	28.12	27.12	29.57	29.43	28.65	224.04	230.14
Juli				29.00	26.00	30.00	27.72	26.70	28.67	28.78	28.65	235.22	236.28
August	29.10	28.75	29.15	29.00	26.00	30.00	27.79	26.75	28.47	28.57	28.58	237.21	237.13
September				29.00	26.00	30.00	27.94	27.06	28.63	28.56	28.73	247.37	245.90
Oktober				29.00	26.00	30.00	27.85	26.80	28.63	27.88	28.59	253.59	247.30
November	28.00	27.70	28.10	29.00	26.00	30.00	27.96	26.59	28.04	27.80	28.43	247.34	241.86
Desember				29.00	26.00	30.00	27.78	26.29	27.84	27.05	28.43	255.30	242.91
1985													
Januar	26.80	26.60	26.90	29.00	26.00	30.00	28.08	26.70	27.53	27.05	28.38	260.24	248.05
Februar	27.35	27.15	27.45	28.00	26.50	28.65	27.91	26.65	28.55	28.73	28.13	265.83	271.50
Mars	28.05	27.85	28.15	28.00	26.50	28.65	27.81	26.63	28.44	28.28	27.96	265.06	268.09
April				28.00	26.50	28.65	27.66	26.53	28.29	28.23	27.77	247.15	243.86
Mai	27.40	27.10	27.40	28.00	26.50	28.65	27.01	25.59	27.02	26.89	27.67	247.92	241.92
Juni				28.00	26.50	28.65	26.79	25.05	26.53	26.58	27.37	241.40	236.82
Juli				28.00	26.00	28.65	27.05	25.19	27.21	27.01	27.21	229.92	230.69
August	27.05	26.80	27.00	28.00	26.00	28.65	27.50	25.39	27.88	27.44	27.11	223.12	227.97
September				28.00	26.00	28.65	27.79	25.66	28.55	28.15	27.29	227.60	233.52
Oktober				28.00	26.00	28.65	27.80	25.78	29.07	28.88	27.41	216.81	230.58
November	28.55	28.30	28.55	28.00	26.00	28.65	27.86	25.81	30.38	30.08	27.61	215.36	234.00
Desember				28.00	26.00	28.65	26.92	25.17	27.78	26.78	27.29	208.77	201.96
1986													
Januar	25.60	25.35	25.70	28.00	26.00	28.65	..	..	23.50	22.60	26.36	199.02	170.63
Februar	19.05	18.80	19.15	28.00	26.00	28.65	..	..	17.80	17.50	24.44	178.17	127.58
Mars	15.90	15.65	16.00	28.00	26.00	28.65	..	..	14.20	14.00	14.85	105.88	99.82
April	12.95	12.60	12.90	..	..	..	..	..	12.80	12.40	12.65	90.45	88.66
Mai	13.35	12.95	13.25	..	..	..	..	..	14.20	13.95	13.15	97.84	103.79
Juni	13.25	12.85	13.15	..	..	..	..	..	12.25	12.00	11.76	89.49	91.32
Juli				..	..	..	..	..	9.80	9.60	9.63	71.94	71.71
August				..	..	..	..	..	14.05	13.85	11.80	86.73	101.80
September				..	..	..	..	..	14.35	14.00	13.58	99.68	102.76
Oktober				..	..	..	..	..	13.95	13.65	13.47	99.00	100.33

1) Kilder: Normpriser: Olje- og energidepartementet. (Faktaheftet).

Offisielle salgspriser: Petroleum Economist til 1984. IEA Oil Market Report fra 1985

Spotpriser: OPEC Bulletin til og med 1985. Petroleum Intelligence Weekly fra og med 1986.

Eksportpris for verden: Oil and Gas Journal.

Valutakurser: Statistisk Månedshefte.

2) Offisielle salgspriser veid sammen med eksportvolum.

TABELL D1: BRUTTONASJONALPRODUKT

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1981	1982	1983	1984	1985 anlag	1986 prognose	1987 prognose
Danmark	-0,9	3,0	2,1	3,5	3,1	2 1/2	2 1/2
Frankrike	0,2	1,8	0,8	1,5	1,2	2 1/2	2 1/2
Italia	0,1	-0,5	-0,2	2,8	2,3	2 3/4	2 3/4
Japan	4,0	3,3	3,2	5,1	4,6	3 1/4	3
UFA	2,5	-2,1	3,4	6,6	2,2	3	3 3/4
Storbritannia	-1,5	1,9	3,3	2,8	3,2	3	2 1/4
Sverige	-0,3	0,8	2,4	3,4	2,3	2	1 3/4
Forbundsrepublikken Tyskland	-0,2	-1,0	1,5	3,0	2,4	3 1/2	3
Norge	0,9	0,3	4,5	5,6	4,2	4 1/4	2 1/4

Kilde: OECD.

TABELL D2: PRIVAT KONSUM

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1981	1982	1983	1984	1985 anlag	1986 prognose	1987 prognose
Danmark	-2,3	1,5	1,7	2,7	3,6	2 3/4	3
Frankrike	2,0	3,4	1,0	1,1	2,4	3	2 1/4
Italia	0,8	-0,7	-0,3	1,9	1,9	3	2 3/4
Japan	0,8	4,3	3,2	2,3	2,7	3 1/2	4
USA	2,0	1,3	4,6	4,4	3,3	3	3 1/4
Storbritannia	-0,1	0,7	3,9	1,9	2,8	3 3/4	3 1/2
Sverige	-0,5	1,4	-1,0	1,3	2,6	2 1/4	2
Forbundsrepublikken Tyskland	-0,6	-1,3	1,2	0,8	1,7	4 1/2	4
Norge	1,1	1,8	1,5	2,7	8,2	4 3/4	2 1/2

Kilde: OECD.

TABELL D3: OFFENTLIG KONSUM

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1981	1982	1983	1984	1985 anlag	1986 prognose	1987 prognose
Danmark	2,6	2,8	-0,6	-0,6	1,3	-1/4	3/4
Frankrike	2,2	2,5	1,4	1,0	1,3	1	1/2
Italia	3,0	2,6	2,4	2,4	2,5	2	1 1/2
Japan	5,2	1,8	2,9	2,5	2,6	2 1/4	2 3/4
USA	0,9	2,0	0,9	4,3	6,0	1	1 3/4
Storbritannia	0	0,9	1,8	1,4	0,5	3/4	1/2
Sverige	2,0	0,8	0,8	2,0	1,5	1 1/4	1 1/2
Forbundsrepublikken Tyskland	1,5	-0,9	0,3	2,5	2,1	2 3/4	2 3/4
Norge	6,1	3,9	4,6	2,0	3,4	2	2 3/4

Kilde: OECD.

NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTLANDET

TABELL D4: BRUTTOINVESTERINGER I FAST REALKAPITAL

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1981	1982	1983	1984	1985 anlag	1986 prognose	1987 prognose
Danmark	-19,2	5,4	1,6	12,5	13,6	7	1 3/4
Frankrike	-1,6	0,7	-2,3	-1,2	2,5	4	4 1/4
Italia	0,6	-5,2	-3,8	6,2	4,1	3 3/4	4 1/2
Japan	3,6	1,9	-0,3	4,6	5,8	6 3/4	4 1/4
USA	3,1 1)	-6,8 1)	7,9 1)	17,6 1)	7,4 1)	3 1/2 1)	5 1/2
Storbritannia	-8,5	6,4	5,2	7,9	1,0	4 1/2	2 3/4
Sverige	-5,3	-1,1	1,6	3,9	6,5	3/4	1/4
Forbundsrepublikken Tyskland	-4,2	-5,3	3,2	0,8	-0,3	4 1/2	6 1/2
Norge	17,9	-11,0	5,8	8,7	-21,9	31 1/4	-11

Kilde: OECD. 1) Private bruttoinvesteringer.

TABELL D5: EKSPORT AV VARER OG TJENESTER

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1981	1982	1983	1984	1985 anlag	1986 prognose	1987 prognose
Danmark	8,2	2,6	3,8	3,8	3,5	3 1/4	3 1/2
Frankrike	5,3	-2,6	4,4	7,3	2,3	1 3/4	2 3/4
Italia	4,1	1,2	3,4	6,5	8,2	5 1/4	4
Japan	15,9	3,5	4,2	17,5	5,9	-2 1/4	1/2
USA	0,7	-7,8	-3,5	6,2	-3,0	5	8 1/4
Storbritannia	-1,8	1,2	2,6	7,2	6,0	4 1/4	2
Sverige	1,1	4,4	10,7	6,5	2,7	4	3 1/4
Forbundsrepublikken Tyskland	8,4	3,2	-0,2	8,2	7,2	2 3/4	2
Norge	1,4	-0,1	7,3	7,5	10,0	2 1/2	1 1/2

Kilde: OECD.

TABELL D6: IMPORT AV VARER OG TJENESTER

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1981	1982	1983	1984	1985 anlag	1986 prognose	1987 prognose
Danmark	-1,7	2,9	0,3	6,2	7,3	5	2 1/2
Frankrike	1,6	6,8	-0,9	3,9	5,2	4 1/2	3 3/4
Italia	-5,1	1,7	-0,4	9,2	9,4	7	6 1/4
Japan	5,5	2,6	-5,1	11,1	0,5	3	7
USA	7,0	1,3	10,6	22,8	2,7	5 3/4	4 1/4
Storbritannia	-3,5	4,8	5,8	9,5	3,0	5	5 1/4
Sverige	-7,1	4,3	0,4	4,7	7,5	3 1/2	2 3/4
Forbundsrepublikken Tyskland	0,7	-0,1	1,1	5,2	4,7	5 1/2	6
Norge	1,5	3,7	0,0	8,2	7,7	8 1/4	1/4

Kilde: OECD.

29*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

TABELL E1: S V E R I G E

		1983	1984	1985	-----1986-----					
					Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.

Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon	1980=100	101.3	108.0	110.4	110.6	111.8	114.9	116.9	..	..
Arbeidssahet	1000 personer	151	136	125	115	112	110	108	127	..
Ujusterte tall:										
Ordretilgang 1)	1980=100	144.7	164.8	174.7	179.0	190.0	104.0	175.0	..	..
Konsumpriser	1980=100	132.7	143.3	153.7	159.7	159.7	160.1	159.9	161.3	161.9

1)Verdi av tilgang på nye ordrer til industrien.

TABELL E2: S T O R B R I T A N N I A

		1983	1984	1985	-----1986-----					
					Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.

Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon	1980=100	96.9	100.7	103.9	104.1	103.1	103.4	104.4	104.1	..
Ordretilgang 1)	1980=100	103.3	112.0	113.0	120.7	122.8	125.0	126.1	..	..
Detaljomsetningsvolum	1980=100	107.1	110.6	115.3	119.3	118.2	122.4	120.9	122.6	122.8
Arbeidssahet	1000 personer	2866	2998	3113	3200	3205	3220	3223	3219	3197
Ujusterte tall:										
Konsumpriser	1980=100	127.1	133.4	141.5	146.1	146.4	146.3	145.9	146.3	147.1

1)Volumet av tilgangen på nye ordrer til verkstedindustrien fra innenlandske kunder.

TABELL E3: F O R B U N D S R E P U B L I K K E N T Y S K L A N D

		1983	1984	1985	-----1986-----					
					Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.

Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon	1980=100	96.1	99.6	105.0	106.1	108.5	109.4	109.1	..	..
Ordretilgang 1)	1980=100	91.6	96.1	104.0	112.0	110.0	109.0	110.0	..	..
Detaljomsetningsvolum	1980=100	95.9	96.3	96.9	100.0	103.0	102.0	100.0	..	..
Arbeidssahet	1000 personer	2266	2266	2306	2243	2227	2212	2202	2190	2172
Konsumpriser	1980=100	115.6	118.4	120.9	120.9	120.8	120.5	120.5	120.6	120.2

1)Volumet av tilgangen på nye ordrer til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder.

TABELL E4: F R A N K R I K E

		1983	1984	1985	-----1986-----					
					Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.

Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1980=100	97.2	99.8	100.2	104.0	97.9	101.9	103.2	103.2	..
Arbeidssahet	1000 personer	2040	2309	2395	2429	2447	2456	2474	2486	2474
Ujusterte tall:										
Konsumpriser	1980=100	138.6	149.2	157.9	161.0	161.4	161.9	162.1	162.3	162.9

30*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

TABELL ES: U S A

	1983	1984	1985	1986						
				Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1980=100	100.4	112.5	114.0	114.8	114.4	114.4	115.0	115.2	115.4
Ordretilgang 1)	1980=100	110.7	126.7	131.4	130.7	129.3	129.5	133.9	130.9	137.3
Detaljomsætningsvolum 2)		95.6	102.3	106.9	111.2	111.6	111.7	112.5	113.5	118.1
Arbeidsløshet	1000 personer	10690	8533	8310	8342	8554	8443	8190	8027	8329
Konsumpriser	1980=100	120.9	126.1	130.5	131.8	132.1	132.7	132.7	133.0	133.4

1) Verdi av tilgang på nye ordrer på varige varer.

2) Mrd. dollar i 1972-priser

TABELL EG: J A P A N

	1983	1984	1985	1986						
				Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	
Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon 1)	1980=100	104.8	116.5	121.9	121.7	122.1	122.5	122.3	119.0	122.1
Ordretilgang 2)	Mrd. yen	741	875	884	908	939	952	840	878	..
Arbeidsløshet	1000 personer	1561	1610	1567	1720	1620	1630	1770	1740	..
Konsumpriser	1980=100	109.7	112.1	114.4	115.2	115.2	115.3	115.0	115.0	114.7

1) Industriproduksjon og gruvedrift.

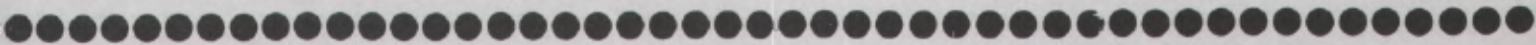
2) Verdien av tilgangen på nye ordrer til maskinindustrien fra innenlandske kunder.

UTKOMMET I SERIEN REPRINT

- 1 Bjerkholt, Olav and Øystein Olsen: Uncertainty in Hydro electric Power Supply
- 2 Biørn, Erik: Inflation, Depreciation and the Neutrality of the Corporate Income Tax
- 3 Biørn, Erik: Sammenhengen mellom forbruksutgift og beskattet inntekt - noen prinsipielle betraktninger supplert med norske data
- 4 Biørn, Erik: Kan den senere tids konsumutvikling forklares ved hjelp av økonomisk teori?
- 5 Biørn, Erik: Nyere utviklingslinjer i økonometri
- 6 Aslaksen, Iulie and Olav Bjerkholt: A Framework for Evaluating Planning Strategies for an Oil Exporting Country under Uncertainty of Future Oil Prices and Rates of Return
- 7 Gleditsch, Nils Petter, Olav Bjerkholt and Adne Cappelen: Conversion: Global, National and Local Effects. A Case Study of Norway
- 8 Brunborg, Helge: Myter om befolkningsutviklingen
- 9 Heldal, Johan and Torbjørn Østdahl: Synoptic Monitoring of Water Quality and Water Resources. A Suggestion on Population and Sampling Approaches
- 10 Noack, Turid og Lars Østby: Færre barn - Årsaker og konsekvenser
- 11 Biørn, Erik, Morten Jensen og Vidar Knudsen: Korttidsdynamikk i norsk økonomi belyst ved kvartalsmodellen KVARTS.
- 12 Cappelen, Adne, Nils Petter Gleditsch and Olav Bjerkholt: Military Spending and Economic Growth in the OECD Countries
- 13 Dagsvik, John, Boyan Jovanovic and Andrea Shepard: A Foundation for three popular Assumptions in Job-Matching Models

UTKOMMET I SERIEN DISCUSSION PAPER

- 1 Aslaksen, Iulie and Olav Bjerkholt: Certainty Equivalence Procedure in the Macroeconomic Planning of an Oil Economy
- 3 Biørn, Erik: On the Prediction of Population Totals from Sample Surveys Based on Rotating Panels
- 4 Frenger, Petter: A short Run Dynamic Equilibrium Model of the Norwegian Production Sectors
- 5 Aslaksen, Iulie and Olav Bjerkholt: Certainty Equivalence Procedures in Decision-Making under Uncertainty: an Empirical Application
- 6 Biørn, Erik: Depreciation Profiles and the User Cost of Capital
- 7 Frenger, Petter: A Directional Shadow Elasticity of Substitution
- 8 Longva, Svein, Lorents Lorentsen and Øystein Olsen: The Multi-Sectoral Model MSG-4, Formal Structure and Empirical Characteristics
- 9 Fagerberg, Jan and Gunnar Sollie: The Method of Constant Market Shares Revisited
- 10 Biørn, Erik: Specification of Consumer Demand Models with Stochastic Elements in the Utility Function and the First Order Conditions
- 11 Biørn, Erik, Erling Holmøy and Øystein Olsen: Gross and Net Capital, Productivity, and the Form of the Survival Function - Some Norwegian Evidence
- 12 Dagsvik, John K.: Markov Chains Generated by Maximizing Components of Multidimensional Extremal Processes
- 13 Biørn, Erik, Morten Jensen and Morten Reymert: KVARTS - A Quarterly Model of the Norwegian Economy

Økonomiske analyser

Utkommer med omlag 10 nummer pr. år.
Prisen for et årsabonnement er kr 80,-,
løssalgpris kr 10,-. Forespørsler om
abonnement eller løssalg kan rettes til
opplysningskontoret i Statistisk Sentralbyrå.

Statistisk Sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1
Tlf. (02) 41 38 20